

PRETPOSTAVKE ZA PRIMJENU POJEDINIH SUSTAVA ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU ZBOG SMRTI ILI TJELESNIH OZLJEDA KUPAČA I DRUGIH OSOBA U MORU

Dr. sc. VESNA SKORUPAN WOLFF*

UDK 331.468
347.518:629.52
DOI 10.21857/moxpjhze6m
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 2. rujna 2024.
Prihvaćeno za tisak: 23. listopada 2024.

Smrt i tjelesne ozljede kupača i drugih osoba u moru mogu prouzročiti razne vrste plovni objekata te naprave sposobne za plovidbu koje nisu plovni objekti u smislu PZ-a (primjerice, daske za jedrenje, daske za veslanje, daske za jahanje na valovima, daske s padobranom (kiteboarding), električne surferske daske, seabobovi (podvodni skuteri), pedaline, kanui, kajaci, sandoline, tube za vuču i razne druge naprave koje se koriste za sport i razonodu), a vrlo rijetko, ali ipak moguće, i drugi pomorski objekti te podrtine i potonule stvari. Primjena materijalnog prava ovisi o tome koji je objekt usmrtio ili ozlijedio kupača ili drugu osobu u moru, a do primjene mogu doći tri sustava pravila o odgovornosti za štetu. Prvi sustav čine odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodar, odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede (čl. 808. – 810. PZ-a). Drugi je sustav propisan odredbama PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari (čl. 840.c i čl. 840.g PZ-a). Treći sustav čine odredbe ZOO-a o odgovornosti za štetu (čl. 1045. – 1054. ili čl. 1063. – 1067. ZOO-a). Komentar i kritička analiza pretpostavki za primjenu pojedinih sustava odgovornosti za štetu tema je ovoga rada. Proučavaju se teorijske osnove pretpostavki relevantnih za primjenu pojedinog sustava odgovornosti za štetu te se provodi njihova poredbena analiza kojom se utvrđuju njihove kongruentnosti, sličnosti i razlike. Radi sustavnosti analize razmatraju se i precizno razlučuju mogući scenariji nastanaka štetnih događaja u kojima je uzrokovana smrt ili tjelesna ozljeda kupača i drugih osoba u moru, kako bi se uočile i protumačile pojedine specifične pretpostavke koje su ključne za pitanje koji sustav pravila o odgovornosti za štetu treba

* Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Augusta Šenoa 4, 10000 Zagreb, e-adresa: vesnas@hazu.hr.

primijeniti u konkretnom slučaju odgovornosti za štetu. Izlažu se mogući pravni pristupi u rješavanju pravnih pitanja koja se odnose na tumačenje pretpostavki za primjenu pojedinog sustava odgovornosti za štetu, a u odnosu na njih zauzima se pravni stav o tome kako treba tumačiti pojedina dvojbena pravna pitanja. Istražuje se pravni pojam »kupači« te tko sve ulazi u krug »drugih osoba u moru« na koje se primjenjuju odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu zbog smrti i tjelesne ozljede. Precizno se opisuju i analiziraju pojmovi »plovni objekti«, »podrtine«, »potonule stvari«, »plutajući objekti«, »nepomični odobalni objekti« i slični relevantni pojmovi. Razmatra se opseg i doseg sintagme »svi plovni objekti, bez obzira na veličinu i namjenu kojoj služe« kojom je definirano polje primjene sustava odgovornosti za štetu predviđenog odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede. Proučavaju se pravna pitanja koja se pokazuju kao važna, otvorena i dvojbena u vezi s tumačenjem i primjenom odredbi o ograničenju odgovornosti za tražbine zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca. Analiziraju se i aspekti osiguranja u vezi sa štetnim događajima u kojima je prouzročena smrt ili tjelesna ozljeda kupaca i drugih osoba u moru. Autorica zaključuje da se zakonska rješenja odlikuju cjelovitošću i sustavnošću, međutim, mogu biti dvojbena mnoga specifična pravna pitanja koja se odnose na razgraničenje pojedinih sustava odgovornosti za štetu, ograničenje odgovornosti i pojedine tipove ugovora o osiguranju jer nisu obrađena u našoj pravnoj teoriji niti protumačena u sudskoj praksi. Tumačenja otvorenih pravnih pitanja i komentar zakonskih odredbi izneseni u ovom radu trebaju doprinijeti unaprjeđenju provedbe propisa u praksi te pružiti smjernice za pravilan odabir materijalnog prava na konkretan izvanugovorni odnos odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru.

Ključne riječi: kupaci; druge osobe u moru; plovni objekti; plovila za sport i razonodu; odgovornosti za štetu; smrt ili tjelesna ozljeda kupaca.

1. UVOD

Ozljede i smrt na moru postali su svakodnevnicom s tendencijom da krenu stazama šteta u cestovnom prometu.¹ Prema statističkim podacima Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, Uprave sigurnosti plovidbe koja prati i izdaje redovita izvješća o traganjima i spašavanjima na moru, za 2022. i 2023. godinu uočava se znatno povećanje pomorskog prometa objekata namijenjenih za razonodu, sport i rekreaciju (brodice, gliseri, jedrilice, SUP-ovi, SURF-ovi, plovila na vodomlazni pogon, kajaci i razne ostale plutajuće naprave). Osim toga, zabilježen

¹ Ćurković, M., *Obvezna osiguranja u prometu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2007., str. 282.

je porast akcija u kojima je ugrožena upravo ta kategorija objekata, u porastu je i broj ugroženih osoba u odnosu na prethodne godine, a nažalost povećan je i broj nesreća sa smrtnim ishodom.² Vrijednost likvidiranih šteta iz obveznog osiguranja vlasnika, odnosno korisnika jahta i brodica za štete nanesene trećim osobama, svake godine bilježi porast, primjerice, 2022. godine bruto iznos likvidiranih šteta iznosio je 78.300,00 eura.³ Analiza fenomenologije štetnih događaja u kojima su oštećeni kupaci i druge osobe u moru, kao i pokazatelji koji govore o intenzivnom razvoju industrije zabave i rekreacije na moru, uključujući sve češću uporabu novih vrsta plovnih objekata i naprava sposobnih za plovidbu, primjerice, plovila na vodomlazni pogon, električnih dasaka, *seabobova* (podvodnih skutera), autonomnih plovila i sl., ukazuju na potrebu za znanstvenim istraživanjima koja prate ovaj segment pomorskog prava.

Smrt ili tjelesnu ozljedu kupaca i drugih osoba u moru mogu prouzročiti različiti objekti koji se nalaze u moru ili na morskoj obali. Najveća incidencija štetnih događaja uzrokovana je plovnim objektima i drugim napravama sposobnim za plovidbu, a koje se koriste radi razonode, sporta i rekreacije, primjerice, daske za jedrenje, daske za veslanje, električne daske, pedaline, kanui, kajaci, sandoline, tube za vuču, morski bicikli, podvodna vozila, tzv. *seabobovi* ili podvodni skuteri i slične sprave za rekreaciju čiji se broj i namjena svakodnevno širi. Osim plovnih objekata i drugih naprava sposobnih za plovidbu koje nisu plovni objekti u smislu Pomorskog zakonika (u nastavku: PZ),⁴ šteta može nastati i od podrtina i potonulih stvari, a u praksi nisu isključeni slučajevi kada štetu uzrokuju plutajući objekti i nepomični odobalni objekti.

Na odnos izvanugovorne odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru, do primjene mogu doći različiti sustavi odgovornosti za štetu. Zbog toga je ova materija vrlo specifična jer se istovjetan sadržaj, a to je odgovornost za smrt ili tjelesnu ozljedu kupaca ili druge osobe u moru, uređuje različitim sustavima pravila odgovornosti za štetu sadržanim u različitim propisima.

² Republika Hrvatska, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Uprava sigurnosti plovidbe, Godišnje izvješće o akcijama traganja i spašavanja na moru u 2022. godini s usporednom analizom, dostupno na https://mmpi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MORE/USP/TiS/TiS%20Statistike/TiS-STAT%202023/MMPI%202022%20SAR%20RE-PORT%202022%2021-6_23.pdf (pristup 25. svibnja 2024.).

³ Hrvatski ured za osiguranje, *Motorna vozila i osiguranje 2022.*, tablica 46., Obvezno osiguranje vlasnika odnosno korisnika brodice na motorni pogon od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama – rizik 12.03, 2021.-2022., dostupno na https://huo.hr/upload_data/site_files/1826906263721775511687156513_motorna-vozila-i-osiguranje-2022.pdf (pristup 18. lipnja 2024.).

⁴ *Narodne novine*, br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015, 17/2019.

Pravilan odabir materijalnog prava prvenstveno ovisi o tome koji je objekt usmratio ili ozlijedio kupača ili drugu osobu o moru. Iako je PZ zaokružena cjelina propisa koji se tiču pravnih odnosa u vezi s morem i plovidbom morem te se oni uređuju cjelovito, konzistentno i sveobuhvatno, PZ ne obuhvaća sve takve odnose koji se javljaju u praksi niti se primjenjuje na sva plovidbena sredstva. Klasifikacija pomorskih objekata, ali i raznih plovidbenih sredstva, tj. naprava sposobnih za plovidbu koje nisu plovni objekti iznimno je složena materija, a pravno-političko pitanje jest koje će objekte zakonodavac uključiti u polje primjene pojedinih zakonskih odredbi. Slijedom toga, samo određeni slučajevi odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede koja iz izvanugovornog odnosa nastane kupačima i drugim osobama u moru ulaze u pravne odnose koji se uređuju specijalnim zakonskim odredbama PZ-a. To su slučajevi odgovornosti za štetu koju su uzrokovali plovni objekti te podrtine i potonule stvari.

Odredbe PZ-a u dijelu osmom »Pomorske nesreće«, glavi IV. »Izvanugovorna odgovornost vlasnika broda i broдача«, odjeljku 1. »Zajedničke odredbe« i odjeljku 2. »Odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede« (čl. 808. – 810.) su *lex specialis* samo za slučajeve odgovornosti za štetu koju je uzrokovao plovni objekt, hidroavion na vodi i ratni brod. Dakle, zakonodavac je odstupio od osnovnog pravila o polju primjene PZ-a propisanog njegovim općim odredbama prema kojem se odredbe PZ-a primjenjuju na brodove, a odredbe koje se odnose na brodove primjenjuju se i na druge pomorske objekte, osim ratnog broda.⁵ U dijelu PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i broдача, polje primjene odredbi, s obzirom na objekte, suženo je samo na plovne objekte i ratne brodove. Ovaj sustav odredbi o odgovornosti za štetu primjenjuje se i na štetu kupačima i drugim osobama u moru prouzročenu vađenjem podrtine ili potonule stvari, koje se poduzima na temelju odobrenja lučke kapetanije, te uklanjanjem podrtine ili potonule stvari ako se vađenje ili uklanjanje poduzima plovnim objektom. Prema navedenom sustavu odgovornosti za štetu odgovaraju vlasnik broda i broдар te osoba koja je u trenutku događaja upravljala brodom, a ako je šteta kupačima ili drugim osobama u moru uzrokovana jahtom ili brodicom odgovaraju vlasnik i korisnik jahte ili brodice, najmoprimac jahte ili brodice dane u najam bez posade te osoba koja u trenutku događaja upravlja jahtom, odnosno brodicom.⁶

Drugi sustav pravila o odgovornosti za štetu koji se primjenjuje na odgovornost za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupača i drugih osoba u moru, također, specijalne su zakonske odredbe sadržane u PZ-u, dijelu osmom »Pomorske nesreće«, glavi VI. »Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari«,

⁵ Čl. 2. PZ-a.

⁶ Čl. 810. st. 1. i 2. PZ-a.

odredbe o odgovornosti za štetu koju neuklonjena ili neizvađena podrtina prouzroči trećim osobama (čl. 840.c PZ-a). Ovaj sustav odgovornosti za štetu primjenjuje se na slučajeve odgovornosti za štetu koju su kupaćima uzrokovali objekti koji udovoljavaju pravnim pojmovima podrtina plovnog ili plutajućeg objekta ili potonula stvar.

Odgovornost za štetu nastalu trećim osobama vađenjem podrtine ili potonule stvari bez odobrenja lučke kapetanije normirana je specijalnom zakonskom odredbom PZ-a sadržanom, također, u dijelu osmom »Pomorske nesreće«, glavi VI. »Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari«. U čl. 840.g PZ-a ustanovljena je zakonska presumpcija da je vađenje podrtine ili potonule stvari bez odobrenja lučke kapetanije opasna djelatnost te je propisano da se za štetu trećim osobama odgovara prema sustavu odgovornosti za štetu predviđenim odredbama ZOO-a o odgovornosti za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti (čl. 1063. – 1067. *et seq.*).

Na odnos odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru može se primijeniti i treći sustav pravila o odgovornosti za štetu, a to su odredbe o odgovornosti za štetu iz ZOO-a, glava IX. »Izvanugovorni obvezni odnosi«, odjeljak 1. »Prouzročenje štete«, odsjek 1. »Opća načela« i odsjek 2. »Odgovornost po osnovi krivnje« (čl. 1045. – 1054. *et seq.*) ili odsjek 4. »Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, Opće odredbe« (1063. – 1067. *et seq.*). Sustav pravila o odgovornosti za štetu predviđen ZOO-om primjenjuje se u svim onim slučajevima u kojima nisu ispunjene pretpostavke za primjenu jednog od dva navedena sustava koji su *lex specialis* za pojedine slučajeve.

Prvenstveno je riječ o slučajevima odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća ili drugih osoba u moru koju je uzrokovalo neko plovidbeno sredstvo, tj. naprava sposobna za plovidbu koja nije plovni objekt u smislu PZ-a. Također, sustav pravila o odgovornosti za štetu predviđen ZOO-om primjenjuje se i na štete koje kupaćima i drugim osobama u moru uzrokuju drugi pomorski objekti različiti od plovnog objekta, kao što su plutajući objekti i nepomični odobalni objekti, jer ni za te slučajeve uzrokovanja štete ne postoje specijalne zakonske odredbe u PZ-u. Osim toga, u polje primjene odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari ne ulaze slučajevi odgovornosti za štetu kupaćima i drugim osobama u moru prouzročeni vađenjem podrtine ili potonule stvari koje se poduzima na temelju odobrenja lučke kapetanije ako se vađenje ne provodi plovnim objektom. Primjerice, riječ je o vađenju s kopna ili vađenju koje poduzimaju ronionci i sl., pa se na odnos odgovornosti za štetu primjenjuju odredbe građanskog prava. Također, PZ nije mjerodavno materijalno pravo i za slučajeve štete kupaćima i drugim osobama u moru uzrokovane uklanjanjem podrtine po

nalogu lučke kapetanije ako se ne provodi plovnom objektom, primjerice, šteta nastala uklanjanjem s kopna, uklanjanjem koje poduzimaju ronionci i sl. Stoga se i na te slučajeve primjenjuju odredbe ZOO-a o odgovornosti za štetu.

Objekt koji je uzrokovao smrt ili tjelesnu ozljedu kupaća ili djelatnost kojom je počinjena šteta, kriteriji su relevantni za rješavanje pitanja koji se od spomenutih sustava pravila o odgovornosti za štetu primjenjuje. Međutim, osim toga, pojedini sustavi odgovornosti za štetu imaju dodatne kriterije pomoću kojih se unutar tog sustava pravila o odgovornosti određuju mjerodavne materijalno-pravne odredbe za pojedini slučaj. Za primjenu sustava odgovornosti za štetu propisanog odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru, važno je u kojem je morskome pojasu došlo do pomorske nesreće u kojoj je ozlijeđen ili usmrćen kupać ili druga osoba u moru,⁷ a za primjenu sustava odgovornosti za štetu iz ZOO-a relevantno je pravno pitanje je li šteta uzrokovana opasnom stvari ili opasnom djelatnošću i sl.

Dakle, materija odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru zadire ne samo u različita područja pomorskog prava (izvanugovorna odgovornost za štetu vlasnika broda i brodarara i vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari), nego i u područje građanskog prava. Sustavi odgovornosti za štetu imaju specifične i jasno odjelite pretpostavke za primjenu, a njihova analiza i tumačenje predmet su ovog rada.

Iako u propisima kojima se uređuju pojedini sustavi odgovornosti za štetu ne postoje nejasnoće i dvosmislenosti, oni nisu potpuno isključene mogućnosti različitog tumačenja polja primjene pojedinih sustava odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru. Analizirat će se brojna specifična pravna pitanja koja nisu obrađena u domaćoj literaturi niti su bila predmet odlučivanja u sudskoj praksi.

Pravni pojmovi »kupači«, »druge osobe u moru« i »osobe na kopnu« nisu definirani u zakonu pa ih je potrebno precizno protumačiti te razlučiti njihove *differentie specificae*. Pojmovi »brod«, »jahta«, »brodica«, »podrtina«, »potonula stvar«, »plovni objekt«, »plutajući objekt«, »nepomični odobalni objekt«, »pomorska nesreća«, »opasnost« i »uklanjanje i vađenje podrtina i potonulih stvari« definirani su zakonom. Međutim, nužna su dodatna tumačenja točnog značenja tih pravnih pojmova, kao i tumačenje sadržaja konkretnih zakonskih odredbi koje se primjenjuju na te objekte, kako bi se razlučila primjena pojedinih sustava odgovornosti za štetu koji se primjenjuju na njih.

⁷ Čl. 810. PZ-a.

Ključna za odjelitost pojedinih sustava odgovornosti za štetu, ali i jedna od najsloženijih za interpretaciju jest sintagma koju zakonodavac koristi pri reguliranju pitanja na koje se objekte primjenjuju odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarka za štetu kupcima i drugim osobama u moru. Zakonodavac je propisivanjem vrlo široke i općenite formulacije da se odredbe glave PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarka primjenjuju na »sve plovne objekte, bez obzira na veličinu i namjenu kojoj služe« ostavio prostor za tumačenje njezina smisla i dosega. To može izazvati određene prijepore u praksi jer se u odnosu na nju otvara niz pravnih pitanja koja su podložna tumačenju.

Obveznopravnu poziciju vlasnika podrtine ili potonule stvari treba postaviti u kontekst sustava pravila kojima se uređuje vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari. U sklopu tih odredbi kreiran je poseban sustav pravila o odgovornosti za štetu koju podrtina ili potonula stvar uzrokuje trećim osobama te odgovornost za vađenje bez odobrenja lučke kapetanije. Sustav odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede trećih osoba, predviđen odredbama o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari, nije detaljno obrađen u našoj pravnoj teoriji, a istraživanjem sudske prakse utvrđeno je da u praksi nije bilo slučajeva njegove primjene, stoga je cilj ovog rada obraditi tu temu. Posebno je važno izraditi poredbenu analizu pretpostavki koje trebaju biti ispunjene za primjenu ovog sustava odgovornosti za štetu i sustava odgovornosti za štetu predviđenog odredbama o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarka za štetu uzrokovanu kupcima i drugim osobama u moru.

Radi sustavnosti analize razmatrat će se i precizno raščlaniti mogući scenariji nastanka štetnih događaja u kojima je uzrokovana smrt ili tjelesna ozljeda kupaca i drugih osoba u moru, kako bi se uočile i protumačile pojedine specifične pretpostavke koje su ključne za pitanje koji sustav pravila o odgovornosti za štetu treba primijeniti u konkretnom slučaju.

Važna akcesorna pitanja za ovu temu su krug osoba koje mogu ograničiti odgovornost za tražbine nastale zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru te aspekti osiguranja koji uključuju raspravu o sljedećim pitanjima: koji plovni objekti podliježu obveznom osiguranju od odgovornosti; koji tipovi ugovora o osiguranju postoje na tržištu osiguranja kojima su pokrivene štete zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru; tko su ugovaratelji osiguranja; koji se objekti osiguravaju pojedinim tipovima ugovora o osiguranju; te koji se propisi primjenjuju na pojedine ugovore o osiguranju.

Sva navedena pitanja, kao i niz drugih pravnih pitanja bit će temeljito obrađena u nastavku rada, a osim njihove deskripcije i izlaganja mogućih pravnih

pristupa u njihovu rješavanju zauzet će se jasan pravni stav o tome kako ih treba tumačiti. Cilj je rada pružiti smjernice za pravilan odabir materijalno-pravnih odredbi na konkretan izvanugovorni odnos odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba na moru te dati odgovor na uočena praktična i teorijska pitanja oko čijeg su tumačenja moguće dvojbe.

2. PRAVNI POJMOVI »KUPAČI« I »DRUGE OSOBE U MORU«

Pravni pojam kupaca, u pravilu, neće biti sporan u praksi. *Differentia specifica* pojma »kupač« jest da je to osoba:

- a) koja je svojim tijelom uronjena u more, a dijelom tijela može dodirivati morsko dno;
- b) snagom svojih mišića održava se na površini mora na mjestu ili pliva po morskoj površini ili leži/pluta na morskoj površini;
- c) ne nalazi se na nekom plovnom objektu ili napravi sposobnoj za plovidbu, drugom pomorskom objektu ili kopnu.

Zakonodavac ne definira tko se sve može smatrati »drugom osobom u moru« pa je nužna pažljiva interpretacija i utvrđivanje smisla tog pravnog pojma. Specifično je za »druge osobe u moru« da modalitet njihova boravka u moru može biti vrlo različit od ronjenja ispod površine mora, skijanja na površini, kretanja po morskoj površini ili ispod nje uz pomoć podvodnog vozila ili drugih naprava sposobnih za plovidbu i sl. Druge osobe u moru su:

- a) ronionci, oni snagom svojih mišića plivaju ispod površine mora;
- b) osobe koje skijaju na moru;
- c) osobe koje za kretanje po površini mora ili ispod površine mora koriste pomoćni motor – naziva se još i podvodno vozilo, *seabob* ili podvodni skuter;
- d) osobe na daskama za jedrenje, daskama za veslanje, zračnim jastucima, pedalinama, kanuima, kajacima, sandolinama, tubama za vuču, zračnim jastucima, morskim biciklima i sl.

Osebujući je pravni položaj osoba koje nisu kupci, a rekreativno se nalaze u moru na nekoj napravi sposobnoj za plovidbu, primjerice, daskama za jedrenje, daskama za veslanje, zračnim jastucima, pedalinama, kanuima, kajacima, sandolinama, tubama za vuču, zračnim jastucima, morskim biciklima i sl. Oni tijekom svoje rekreacije ne moraju uopće biti uronjeni u more, nego se mogu cijelo vrijeme nalaziti na nekoj napravi sposobnoj za plovidbu. Također, mogu se samo određeni dio vremena nalaziti uronjeni u more, primjerice, zbog pada u

more s objekta – naprave tijekom rekreacije (daske za jedrenje ili veslanje ili sl.) ili zbog toga što sama rekreacija na toj napravi uključuje i povremeno kupanje u moru (zračni jastuci, spuštanje niz tobogan na pedalini i sl.). Može se raditi o tome da im je jedan dio tijela uronjen u more, a drugi se dio tijela nalazi na nekoj napravi sposobnoj za plovidbu. Njih treba smatrati drugim osobama u moru jer oni nisu kupaći, a nisu ni osobe koje se nalaze na nekom plovnom objektu, pomorskom objektu ili kopnu. To proizlazi iz sustavnog, povijesnog, logičkog i teleološkog tumačenja.⁸ Zbog istog se razloga ovdje trebaju svrstati i osobe koje se nalaze u plovilu koje nije brodica u smislu PZ-a (duljina trupa je 2,5 m ili manja ili je ukupne snage porivnih uređaja 5 kW ili manje i nije pripadak nekog plovnog objekta).⁹ Treba istaknuti da se svakodnevno širi broj i namjena sprava za rekreaciju na moru.

Daske za jedrenje, daske za veslanje, padaline i slične naprave koje se kreću po površini mora mogu biti štetnici, dakle, objekti koji su prouzročili tjelesne ozljede ili smrt kupaća i drugih osoba u moru. Međutim, osobe koje se nalaze na njima ili upravljaju tim objektima mogu biti oštećene osobe, a u tom slučaju, kao što je objašnjeno, oni ulaze u pravni pojam drugih osoba u moru. Koje će se materijalno pravo primjenjivati ovisi o tome koji je objekt usmrtio ili ozlijedio drugu osobu u moru koja može biti daskaš, osoba koja upravlja pedalinom, jakom, kanuom i sl.¹⁰

3. SUSTAVI ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU ZBOG SMRTI ILI TJELESNIH OZLJEDA KUPAČA I DRUGIH OSOBA U MORU

3.1. Sustav odgovornosti za štetu propisan PZ-om u dijelu osmom »Pomorske nesreće«, glavi IV. »Izvanugovorna odgovornost vlasnika broda i brodarka«, odjeljku 1. »Zajedničke odredbe« i odjeljku 2. »Odgovornost za smrt i tjelesne ozljede« (čl. 808. – 810.)

3.1.1. Općenito o polju primjene

Odredbe o odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru propisane su u čl. 808. – 810. PZ-a. Materija je regulirana u

⁸ U literaturi je također zastupljeno stajalište da se u druge osobe u moru ubrajaju korisnici daske za jedrenje, daske s padobranom te skijaši na moru, vidi Bolanča, D.; Amižić Jelovčić, P., *Pomorsko pravo*, Pravni fakultet u Splitu, Split, 2023., str. 455.

⁹ Opširnije vidi pojam »brodica« *infra* t. 3.1.2.2.

¹⁰ U nastavku rada (*infra* t. 3.) govorimo o pretpostavkama koje trebaju biti ispunjene za primjenu pojedinih sustava odgovornosti za štetu.

sklopu dijela osmog »Pomorske nesreće«, glave IV. »Izvanugovorna odgovornost vlasnika broda i brodarara«. Polje primjene specijalnih odredbi o odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru definirano je dvjema komponentama, i to u odnosu na: a) objekte i b) subjekte. Obje komponente moraju biti kumulativno ispunjene.

Polje primjene ovih odredbi u odnosu na subjekte određeno je čl. 808. st. 1. u vezi s čl. 810. st. 1. PZ-a. Članak 808. st. 1. PZ-a u sklopu zajedničkih odredbi određuje primjenu odredbi o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarara na odgovornost za štetu prouzročenu osobama izvan broda, a odredba čl. 810. st. 1. PZ-a dodatno konkretizira odredbu čl. 808. st. 1. te propisuje da se odredbe o odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede odnose na kupaće i druge osobe u moru.

U odnosu na objekte na koje se primjenjuju odredbe o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarara, zakonodavac je odstupio od opće odredbe sadržane u čl. 2. PZ-a kojom se određuje na koje se objekte primjenjuje PZ te je drugačije uredio polje primjene odredbi o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarara. O polju primjene, s obzirom na objekte, govori čl. 809. PZ-a. Polje primjene u odnosu na objekte suženo je samo na neke pomorske objekte, a to su svi plovni objekti, bez obzira na veličinu i namjenu kojoj služe, te hidroavioni na vodi i ratni brodovi (čl. 809. st. 1. i 2. PZ-a). U smislu PZ-a, plovni objekti su: brodovi, ratni brodovi, jahte, brodice i podmornice.¹¹ Definirani su čl. 5. st. 1. PZ-a, osim podmornice koja je jedini plovni objekt nedefiniran PZ-om, a kao vrsta plovnog objekta uvedena je Zakonom o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika iz 2015. godine (u nastavku: ZIDPZ iz 2015.).¹²

Polje primjene odredbi PZ-a određeno je tako da se njegove odredbe koje se odnose na brodove ne primjenjuju na ratne brodove (čl. 2. st. 1. PZ-a), osim ako je PZ-om izričito predviđena primjena pojedinih njegovih odredbi i na ratne brodove (čl. 3. PZ-a). To je učinjeno u odnosu na polje primjene odredbi o odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru koje se primjenjuju i na ratne brodove (čl. 809. st. 2. PZ-a). Proširenom primjenom odredbi PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaća i drugih

¹¹ O pravnim definicijama pojmova »brod«, »jahta«, »brodica« i »rekreacijsko plovilo« vidi Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., Smjernice za pravila odabir stvarno nadležnog suda u sporovima iz ugovora o vezu u marini te zakonski prijedlozi *de lege ferenda*, Amižić Jelovčić, P. (ur.), *Zbornik radova s 1. međunarodne znanstvene konferencije pomorskog prava »Suvremeni izazovi pomorske plovidbe« – ISCML Split 2016*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2017., str. 379-420.

¹² *Narodne novine*, br. 26/2015.

osoba u moru i na ratne brodove obuhvaćene su i ratne podmornice jer je čl. 5. st. 1. t. 12. PZ-a propisano da »hrvatski ratni brod jest plovni objekt, uključujući podmornicu«.

Plovni objekti¹³ skupina su objekata od kojih najčešće prijete opasnost, a ujedno su i najopasniji za kupaće i druge osobe u moru. Zbog toga je zakonodavac već tijekom prve sustavne kodifikacije našeg pomorskog prava, a to je bilo donošenjem Zakona o pomorskoj i unutarnjoj plovidbi iz 1977. godine (u nastavku: ZPUP),¹⁴ propisao specijalne zakonske odredbe kojima je uređen sustav odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru koje uzrokuju plovni objekti (čl. 833. – 835. ZPUP-a). Praksa je pokazala da su zakonska rješenja za ovu materiju, usvojena ZPUP-om, adekvatna, dostatna i ne sadržavaju pravne praznine, pa su odredbe nešto izmijenjenog i dopunjenog sadržaja na snazi i danas (čl. 808. – 810. PZ-a).

PZ u svojim općim odredbama definira pojmove zajedničke čitavom sustavu, a to su i definicije pojedinih plovnih objekta (brod, ratni brod, jahta i brodica).¹⁵ To doprinosi većoj pravnoj sigurnosti u primjeni normi sadržanih u PZ-u i omogućuje da se pojmovi tumače jedinstveno. Međutim, u pojedinim posebnim odredbama PZ-a neki pojmovi su suženi ili prošireni. Primjerice, u dijelu PZ-a koji se odnosi na spašavanje, a koji je vrlo tradicionalan i univerzalan pomorskopравни institut, pojam »brod« ima šire značenje, odnosno obuhvaća svaki brod, brodicu, jahtu, plovilo i napravu sposobnu za plovidbu (čl. 761. st. 1. t. 2.). Izraz »naprave sposobne za plovidbu« nije definiran PZ-om, nego je preuzet iz Međunarodne konvencije o spašavanju iz 1989. godine.¹⁶ Dakle, naprave sposobne za plovidbu ne ulaze u polje primjene PZ-a, ali je primjena odredbi o spašavanju proširena i na njih. U odredbama o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru to nije učinjeno, dakle, volja zakonodavca jest da se one ne primjenjuju na naprave sposobne za plovidbu koje nisu plovni objekti u smislu PZ-a. To znači da izvan polja primjene odredbi PZ-a o odgovornosti za smrt ili tjelesnu ozljedu kupaća ili drugih osoba u moru

¹³ Plovni objekt jest pomorski objekt namijenjen za plovidbu morem. Plovni objekt može biti brod, ratni brod, podmornica, jahta ili brodica (čl. 5. st. 1. t. 27).

¹⁴ Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi, *Službeni list SFRJ*, br. 22/1977, stupio je na snagu 1. siječnja 1978. godine.

¹⁵ Za detaljnu analizu nomenklature pomorskih objekata s naglaskom na plovne objekte vidi Skorupan Wolff, V., *Koncept stvarne nadležnosti sudova u plovidbenim sporovima (analiza de lege lata)*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 39 (2018.), br. 2, str. 949-988.

¹⁶ Čl. 1. t.(b) Međunarodne konvencije o spašavanju iz 1989. godine glasi: »*Vessel means any ship or craft, or any structure capable of navigation.*«

ostaju sva plovidbena sredstva, odnosno naprave sposobne za plovidbu koje nisu plovni objekti u smislu PZ-a.¹⁷

3.1.2. Tumačenje sintagme »svi plovni objekti, bez obzira na veličinu i namjenu kojoj služe«

3.1.2.1. Brod i jahta

U općim odredbama PZ-a (čl. 5. st. 1. t. 4.) brod je definiran s nekoliko komponenti: duljinom trupa, brojem osoba koje je ovlašten prevoziti, namjenom te navođenjem što sve može biti brod po nomenklaturi PZ-a.¹⁸

Brod je plovni objekt čija je duljina trupa veća od 15 m. U prijašnjem domaćem pomorskom zakonodavstvu kao brod bili su klasificirani i plovni objekti čija je duljina trupa veća od 12 m.¹⁹ Kriterij prema kojem je brod onaj plovni objekt koji je ovlašten prevoziti više od dvanaest putnika postojana je komponenta u definiciji broda, prisutna i u prijašnjem zakonodavstvu od ZPUP-a do Zakona o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika iz 2019. godine (u nastavku: ZIDPZ iz 2019.).²⁰ Bruto tonaža bila je u prijašnjem zakonodavstvu kriterij za klasifikaciju pa su se, osim ispunjavanja ostalih kriterija, brodovima smatrali plovni objekti čija je bruto tonaža veća od 15 m.²¹ U definiciji broda zakonodavac određuje i njegovu namjenu, a to je plovidba morem, međutim, i bez posebnog isticanja namjene broda u njegovoj se definiciji ona podrazumijeva jer

¹⁷ O sustavu pravila o odgovornosti za štetu koji se primjenjuje na štetu kupcima i drugim osobama u moru koji uzrokuje neka naprava sposobna za plovidbu koja nije plovni objekt u smislu PZ-a opširnije vidi *infra* t. 3.3.

¹⁸ O pojmovima »brod«, »jahta« i »brodica« u hrvatskom pravu prije ZIDPZ-a iz 2019. vidi Padovan, A. V.; Skorupan Wolff, V., *The Repercussions of the Legal Definitions of Ship, Yacht and Boat in the Croatian Maritime Code on the Court Competence Ratione Materiae in Disputes Arising from Berthing Contracts*, Musi, M. (ur.), *The Ship: An Example of Legal Pluri-Qualification, Il Diritto Marittimo – Quaderni 3*, Bonomo Editore, Bologna, 2016., str. 249-277.

¹⁹ Čl. 6. st. 1. t. 6. ZPUP-a kojim je brod, među ostalim, bio definiran baždarskom duljinom 12 m ili većom; čl. 5. st. 1. t. 2. PZ-a iz 1994. kojim je brod, među ostalim, definiran kao vrsta plovnog objekta čija je duljina veća od 12 m; te čl. 5. st. 1. t. 4. PZ-a iz 2004. kojim je u odnosu na duljinu brod identično definiran kao u PZ-u iz 1994.

²⁰ O različitom značenju pojma »brod« u PZ-u prije stupanja na snagu ZIDPZ-a iz 2019. vidi Čorić, D., *The Meaning and Use of Term Ship in the Croatian Maritime Legislation*, Zurnarelli, S.; Musi, M. (ur.), *Current Issues in Maritime and Transport Law, Il Diritto Marittimo – Quaderni 2*, Bonomo Editore, Bologna, 2016., str. 299-335.

²¹ Vidi definicije broda u čl. 5. st. 1. t. 4. PZ-a iz 2004., čl. 5. st. 1. t. 2. PZ-a iz 1994. i čl. 6. st. 1. t. 6. ZPUP-a. U ZPUP-u rabio se izraz »registarski obujam 15 BRT ili veći«.

je brod vrsta plovnog objekta, a plovni objekt definiran je kao pomorski objekt namijenjen za plovidbu morem.²²

U definiciji broda kao njegove vrste nabrajaju se putnički, teretni, tehnički plovni objekt, ribarski i javni ili znanstvenoistraživački. Oduvijek se u našem pomorskom zakonodavstvu iz definicije pojma »brod« isključuje ratni brod.²³ Također je i polje primjene odredbi PZ-a određeno tako da se njegove odredbe koje se odnose na brodove ne primjenjuju na ratne brodove (čl. 2. st. 1. PZ-a). Međutim, zakonodavac je u skladu s čl. 3. PZ-a, u čl. 809. st. 2. izričito predvidio primjenu njegovih odredbi o odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru i na ratne brodove.

Kriteriji koji služe za razlikovanje broda od jahte, brodice i velike putničke jahte su duljina plovnog objekta i broj putnika koje je ovlašten prevoziti plovni objekt.

Pravni pojam jahte sadržan u PZ-u, kao i pojam broda, deskriptivan je i govori o njezinoj namjeni, minimalnoj duljini trupa te broju putnika koje je ovlaštena prevoziti. Duljina trupa jahte limitirana je na duljinu veću od 15 m. Ova je komponenta definicije jahte usklađena s definicijom broda prema ZIDPZ-u iz 2019. kojom je određeno da je brod plovni objekt duljine trupa veće od 15 m. U našem je prijašnjem pomorskom zakonodavstvu brod bio plovni objekt duljine trupa 12 m, kao i jahta, pa je izmjenom minimalne duljine trupa broda ZIDPZ-om iz 2019. zakonodavac morao izmijeniti i duljinu trupa jahte. Zakonskom je definicijom određeno da je jahta ovlaštena, osim posade, prevoziti do dvanaest putnika. Jahta je plovni objekt koji se koristi za sport i razonodu, neovisno o tome koristi li se za osobne potrebe ili za gospodarsku djelatnost,²⁴ a namijenjena je za dulji boravak na moru. Osim svoje

²² Čl. 5. st. 1. t. 3. PZ-a.

²³ Vidi definiciju čl. 5. st. 1. t. 6. PZ-a.

²⁴ Gospodarsko iskorištavanje jahte uključuje sklapanje ugovora o najmu jahte, uključujući iznajmljivanje jahte s profesionalnom posadom ili bez nje, jednodnevni ili višednevni najam. Ovdje spadaju ugovori o iznajmljivanju jahti i pružanju usluge smještaja na jahtama kakve sklapaju čarter kompanije u obavljanju svoje čarter djelatnosti, u skladu s Pravilnikom o uvjetima za obavljanje djelatnosti iznajmljivanja plovila sa ili bez posade i pružanje usluge smještaja gostiju na plovilu, *Narodne novine*, br. 42/2017. Gospodarsko iskorištavanje jahte uključuje i sklapanje ugovora o zakupu jahte. U tom slučaju zakupoprimac može od vlasnika jahte uzeti jahtu u zakup radi njezina iznajmljivanja, uključujući i uslugu smještaja gostiju (turista nautičara) na jahti koja je predmet zakupa. Opširnije vidi Padovan, A. V., Ugovorni odnosi i odgovornost za štetu u nautičkom turizmu, Luković, T. (ur.), *Nautički turizam Hrvatske (drugo dopunjeno i prerađeno izdanje)*, Redak, Split, 2024., str. 71 i 72; Petrinović, R.; Skorupan Wolff, V., *Yacht Charter Party Agreement According to Croatian Law*, Ivošević, Š.; Vidan, P. (ur.), *Book of Proceedings, 8th International Maritime Science Conference*, Pomorski fakultet u Kotoru i Pomorski fakultet Sveučilišta u Splitu, Kotor, 2019., str. 505-511. O karakteristikama ugovora o zakupu jahte vidi Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., Postoje li elementi ostave u

osnovne namjene, a to je plovidba morem, jahta i brodica mogu biti stacionirani i koristiti se na morskom ili suhom vezu za smještaj i boravak turista nautičara.²⁵

ZIDPZ-om iz 2019. uveden je pojam velike putničke jahte koja je definirana kao jahta duljine trupa 24 m ili dulje, a osim posade ovlaštena je prevoziti više od dvanaest, ali ne više od trideset šest putnika.²⁶

3.1.2.2. Brodica

Značenje pravnog pojma brodice u smislu PZ-a određeno je s nekoliko komponenti.²⁷ Brodica jest plovni objekt. Definicijom je određena njezina namjena, a to je plovidba morem.²⁸ Njezina *differentia specifica* određena je brojem putnika koje je ovlaštena prevoziti, duljinom trupa te ukupnom snagom porivnih uređaja. Brodica je ovlaštena prevoziti najviše dvanaest putnika.²⁹ Prema nomenklaturi PZ-a, brodica jest plovni objekt kojem je duljina trupa veća od 2,5 m, a manja ili jednaka 15 m³⁰ ili ima ukupnu snagu porivnih uređaja veću od 5 kW.³¹ Definicija brodice izmijenjena je ZIDPZ-om iz 2019.³²

ugovorima o vezu u lukama nautičkog turizma?, Ćorić, D.; Radionov, N.; Čar, A. (ur.), *Zbornik radova 2. Međunarodne konferencije transportnog prava i prava osiguranja, INTRANSLAW Zagreb 2017.*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2017., str. 313-353.

²⁵ Odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru primjenjuju se na sve plovne objekte, bez obzira na njihovu namjenu, međutim, ne primjenjuju se na plovne objekte koji se u trenutku štetnog događaja nalaze na kopnu, opširnije vidi *infra* t. 3.1.4.2.

²⁶ Čl. 4. st. 1. t. 60. PZ-a.

²⁷ Čl. 5. st. 1. t. 7. PZ-a.

²⁸ Brodice se mogu rabiti u privatne svrhe, a mogu se koristiti za obavljanje gospodarske djelatnosti, primjerice, charter djelatnost, prijevoz putnika, ribolov i sl.

²⁹ Ova je komponenta uvrštena u definiciju brodice ZIDPZ-a iz 2019., a služi kao kriterij za razlikovanje brodice i broda. Brod je ovlašten prevoziti više od dvanaest putnika, a brodica najviše dvanaest putnika.

³⁰ U starijoj se literaturi koristio izraz »baždarska duljina«. Novelom PZ-a iz 2019. limitirana je najveća dužina brodice na 15 m, a to je učinjeno radi distinkcije brodice od jahte ili broda jer su jahta i brod definirani kao plovni objekti duljine trupa veće od 15 m. U prijašnjem pomorskom zakonodavstvu nije bilo gornjeg limita duljine trupa brodice, ona je bila definirana kao plovni objekt duljine trupa veće od 2,5 m.

³¹ U ZPUP-u, među ostalim, brodica (pomorski čamac) bila je definirana komponentom »registarski obujam« koji se iskazivao u bruto registarskim tonama (BRT).

³² PZ iz 1994. i PZ iz 2004. sadržavali su negativnu definiciju brodice prema kojoj je brodica definirana kao plovni objekt namijenjen za plovidbu morem koji nije brod (čl. 5. st. 1. t. 9. PZ-a iz 1994. i čl. 5. st. 1. t. 15. PZ-a iz 2004.).

Izrijeком su iz definicije brodice isključene određene vrste plovila, a to su plovila koja pripadaju drugom pomorskom objektu radi prikupljanja, spašavanja ili obavljanja radova. U praksi vrlo često jahte ili brodice kao svoj pripadak imaju plovilo koje služi uporabi te jahte ili brodice, a to su na jahtama i brodicama tzv. *by boatovi* koji se još nazivaju i tenderi ili pomoćna plovila, a najčešće imaju i pomoćni motor. Pomoćna plovila, tzv. *by boatovi* ili tenderi ne smatraju se brodicom u smislu PZ-a, pa treba odgovoriti na pravno pitanje koje se materijalno pravo primjenjuje na odgovornost za štetu koju kupaću ili drugoj osobi u moru uzrokuje pomoćno plovilo koje pripada jahti ili brodici.

Iako se pomoćna plovila na brodovima, jahtama i brodicama ne smatraju brodicom (jer su decidirano isključena iz definicije brodice), treba ih smatrati pripatkom glavne stvari, a to znači pripatkom određenog broda, jahte ili brodice, a štetu koju ta plovila prouzroče treba smatrati štetom prouzročenom glavnim objektom, točnije brodom, jahtom ili brodicom kojoj pripadaju.

U odnosu na pitanje što se smatra pripatkom broda, jahte i brodice, u PZ-u postoji jasna specijalna norma. Člankom 217. PZ-a propisano je da su pripadak broda ili jahte sve stvari koje po svojoj namjeni trajno služe njegovoj uporabi i kad su privremeno odvojene od njega.³³ Primjenom čl. 2. PZ-a, odredba čl. 217. PZ-a koja govori o tome što je pripadak broda ili jahte primjenjuje se i na brodice.

Slijedom toga, treba zaključiti da su mjerodavno materijalno pravo za odnos odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća ili druge osobe u moru odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda ili brodarka za smrt ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru ako tjelesnu ozljedu ili smrt kupaća ili druge osobe u moru uzrokuje plovilo duljine trupa 2,5 m ili manje ili ukupne snage porivnih strojeva 5 kW ili manje koje pripada brodu, jahti ili brodici. Za razliku od toga, ako štetu uzrokuje plovilo duljine trupa 2,5 m ili manje ili ukupne snage porivnih strojeva 5 kW ili manje koje ne pripada brodu, jahti ili brodici, pomorsko pravo ne primjenjuje se na tu vrstu plovidbenog sredstva, pa su mjerodavno materijalno pravo odredbe ZOO-a o odgovornosti za štetu.³⁴

³³ Ova odredba PZ-a slijedi načelo ustanovljeno u našem stvarnom pravu koje govori o tome što je pripadak stvari. Članak 5. st. 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, pročišćeni tekst, *Narodne novine*, br. 81/2015 (u nastavku: ZV), određuje da je pripadnost stvari i sve ono što je njezin pripadak (pertinencija), a čl. 7. st. 1. ZV-a propisano je što se smatra pripatkom stvari. Pripadak (pertinencija ili pobočna stvar) je »pokretna stvar koju je njezin vlasnik namijenio da kao sporedna trajno služi svrsi glavne, a stoji u takvom prostornom odnosu prema glavnoj stvari koji odgovara toj namjeni«.

³⁴ Opširnije *infra* t. 3.3.

Iz pojma »brodica« isključena su plovila namijenjena isključivo za natjecanja – kanui, kajaci, gondole i pedaline te daske za jedrenje i daske za jahanje na valovima. Te naprave sposobne za plovidbu općenito ne ulaze u polje primjene pomorskopravnih propisa. Mjerodavno pravo za odnos odgovornosti za štetu koju navedene naprave uzrokuju kupaćima i drugim osobama u moru jesu odredbe o odgovornosti za štetu iz ZOO-a.³⁵

U praksi su za kupaće iznimno opasna plovila na vodomlazni pogon (tzv. vodeni skuteri, *jet-ski* i sl.) jer često plove velikom brzinom uz obalu, luke i plaže. Člankom 4. st. 1. t. 31. Pravilnika o jahtama, brodicama i čamcima³⁶ pobliže se određuju karakteristike tog plovnog objekta. Osobno plovilo na vodomlazni pogon (vodeni skuter i sl.) je brodica, odnosno čamac duljine manje od 4 m opremljen motorom s unutarnjim izgaranjem i vodomlaznom pumpom kao glavnim pogonskim uređajem, projektiran tako da osoba ili osobe na njoj sjede, stoje ili kleče na trupu, a ne unutar trupa. Nedvojbeno je da se na štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru koju uzrokuje osobno plovilo na vodomlazni pogon primjenjuju odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede jer je propisano da takvo plovidbeno sredstvo jest brodica, a također ono uvijek ima snagu porivnog uređaja veću od 5 kW.³⁷ Primjenom kriterija »ukupna snaga porivnih uređaja veća od 5 kW« unutar polja primjene odredbi PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru ulaze i surferske daske na vodomlazni pogon. One imaju oko devet konjskih snaga ili snagu porivnog uređaja oko 7 kW, a za razliku od njih električne/baterijske surferske daske imaju snagu oko 0.5 kW i razvijaju brzinu oko 24 km/h.³⁸

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Narodne novine*, br. 13/2020.

³⁷ Pravilnik o sigurnosti pomorske plovidbe u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske te načinu i uvjetima obavljanja nadzora i upravljanja pomorskim prometom, *Narodne novine*, br. 79/2013, 140/2014, 57/2015, primjenjuje se i na brodice na mlazni pogon (skutere, *jet-ski*, brodice na zračnom jastuku i sl.) (arg. iz čl. 48.a). Za razliku od toga, Konvencija o međunarodnim pravilima o izbjegavanju sudara na moru (u nastavku: COLREG) usvojena je u Londonu 1972. godine (*Službeni list SFRJ*, br. 60/1975), a Republika Hrvatska stranka je tog međunarodnog ugovora na temelju notifikacije o sukcesiji (*Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 1/1992) – nema odredbi koje govore o njihovu uključivanju u polje primjene, a u poredbenoj sudskoj praksi zauzet je stav da se ne primjenjuje COLREG na *jet-ski*. Tako ističe Ivković, Đ.; Terzić, B.; Maćešić, M., *Sudar pomorskih plovnih objekata: priručnik*, Piran – Split – Rijeka, 2008., str. 4-5, prema Tuhtan Grgić, I., Polje primjene imovinskopravnih odredbi Pomorskog zakonika s obzirom na objekte, Amižić Jelovčić, P. (ur.), *Zbornik radova 3. međunarodne znanstvene konferencije pomorskog prava »Suvremeni izazovi pomorske plovidbe« – ISCML Split 2021*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2021., str. 357.

³⁸ Jetsurf, Daske za surfanje na benzinski pogon, električni pogon, usporedba modela, dostupno na <https://jetsurf.com/> (pristup 11. lipnja 2024.).

PZ posebno definira brzo plovilo.³⁹ Vrsta brzog plovila je dinamički podržavano plovilo, a njegove podvrste su hidrokrilac i lebdjelica. Oba navedena tipa plovila spadaju u podvrste broda, stoga se na odgovornost za štetu koju takvi objekti uzrokuju kupcima i drugim osobama u moru primjenjuju odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu kupcima i drugim osobama u moru.⁴⁰

3.1.2.3. Plovni objekti koji ne plove i kojima nisu uključeni porivni strojevi

Polje primjene sustava odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru, uređen odredbama o izvanugovornoj odgovornosti (čl. 808. – 810. PZ-a), *a priori* postavljeno je vrlo široko te se primjenjuje na sve plovne objekte, bez obzira na veličinu i namjenu kojoj služe.

Po prirodi stvari, štetu kupcima i drugim osobama u moru najčešće uzrokuje plovni objekti koji se kreću, dakle, plove jer njihovo kretanje, odnosno plovidba stvara povećanu opasnost za kupce i druge osobe u moru. U tom kontekstu, pojam »plovidba« treba široko tumačiti te smatrati da je njime obuhvaćen svaki plovni objekt koji nije usidren ili privezan uz obalu ili nasukan.⁴¹ Također, ovaj se sustav odgovornosti za štetu primjenjuje i na štetu uzrokovanu tijekom priveza, odveza, premještanja, sidrenja, ukrcaja i iskrcaja putnika i posade i sl. Primjerice, u sudskoj je praksi zabilježen slučaj da je plovni objekt koji nije plovio, točnije nije se kretao, ali je imao upaljen motor, ozlijedio kupca koji se kupao u njegovoj blizini. Propeler jedrilice zahvatio je tužitelja koji se kupao u moru nanijevši mu ozljede. Sud⁴² je utvrdio da je do štetnog događaja došlo pri sidrenju jedrilice na udaljenosti 30 m od obale te je primijenio sustav odgovornosti

³⁹ Čl. 5. st. 1. t. 8. PZ-a definirano je kao plovilo koje ima sposobnost postizanja najveće brzine u čvorovima jednake ili veće od $7.1922 \nabla^{0,1667}$ gdje je ∇ istisnina na konstruktivnoj vodnoj liniji u m³.

⁴⁰ Dinamički podržavano plovilo (DSC) je brod koji udovoljava zahtjevima IMO Rez. A.373(X), kako je dopunjen s IMO Rez. MSC.37(63) (DSC Kodeks), tj. brod koji plovi na površini ili iznad nje i kojem se svojstva razlikuju od konvencionalnih istisninskih brodova. Hidrokrilac je neistisninski brod koji plovi iznad površine djelovanjem hidrodinamičkih sila koje se generiraju podvodnim krilima. Lebdibrod (SES) je lebdjelica kojoj je zračni jastuk djelomično ili potpuno sačuvan trajno uronjenim krutim elementima strukture trupa (v. 2.2.27.2 Pravila za statutaru certifikaciju pomorskih brodova, Opći propisi, *Narodne novine*, br. 15/2019).

⁴¹ Ovaj se sustav ne primjenjuje na nasukani plovni objekt jer je takav objekt podrtina. O sustavu odgovornosti za štetu kupcu i drugoj osobi u moru koju je uzrokovala podrtina opširnije vidi *infra* t. 3.2.

⁴² Županijski sud u Varaždinu, stalna služba u Koprivnici, Gž 1240/2018-2 od 28. studenog 2019.

za štetu predviđen PZ-om, odredbe o odgovornosti za smrti i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru.

Međutim, plovni objekt može uzrokovati štetu kupaću ili drugoj osobi u moru kada ne plovi i kada mu nisu uključeni porivni strojevi, primjerice, ako se nalazi na vezu ili je usidren. Može se otkaćiti s veza ili sidrišta ili se zbog vjetra ili valova mogu odvojiti njegovi dijelovi ili doći do požara ili eksplozije dok plovni objekt nije u plovidbi i nisu mu uključeni porivni strojevi te uzrokovati štetu kupaću. Uporaba sintagme »svaki plovni objekt, bez obzira na veličinu i namjenu«, kojom se određuje polje primjene odredbi PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu, znači da zakonodavac ne ograničava primjenu navedenih odredbi samo na plovne objekte koji su u plovidbi ili koji imaju uključene porivne strojeve. Nedvojbeno treba zaključiti da se ovaj sustav odgovornosti za štetu primjenjuje i na plovne objekte koji ne plovi i kojima nisu uključeni porivni strojevi te na one koji se nalaze na morskome vezu, privezištu ili sidrištu. To znači da za interpretaciju sintagme »svaki plovni objekt, bez obzira na veličinu i namjenu« kojom se određuje polje primjene odredbi PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu nije relevantno pitanje tumačenja kada je plovni objekt u plovidbi, što se smatra motornim vozilom u pogonu, interpretacija što je uporaba plovnog objekta i sl.

Ovakvo stajalište podržava i poredbena analiza ovih odredbi s odredbama Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (u nastavku: ZOOP)⁴³ i ZOO-a. U čl. 41. ZOOP-a propisano je da su obveznim osiguranjem od odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru pokrivena samo štete nanesene uporabom brodice, odnosno jahte.⁴⁴ Također, ZOO propisuje pravila o odgovornosti za štetu izazvanu motornim vozilom u pogonu.⁴⁵ To znači da je zakonodavac odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu kupaćima i drugim osobama u moru htio ograničiti samo na plovne objekte u pogonu ili plovne objekte u uporabi, a to bi učinio kao što to čine ZOOP i ZOO koji imaju mnogo uže polje primjene od ovdje promatranih odredbi PZ-a.

3.1.2.4. Plovni objekti na kopnu

Sustav odgovornosti za štetu predviđen odredbama o izvanugovornoj odgovornosti (čl. 808. – 810. PZ-a) ne primjenjuju se na plovne objekte koji se u trenutku štetnog događaja nalaze na kopnu.

⁴³ *Narodne novine*, br. 151/2005, 36/2009, 75/2009, 76/2013, 152/2014, 155/2023.

⁴⁴ O tumačenju polja primjene ZOOP-a opširnije vidi *infra* t. 4.1.

⁴⁵ Čl. 1068. ZOO-a.

Primjerice, plovni objekt može biti izvučen iz mora radi transporta na suhi vez ili raspremu ili remont ili sl. ili se nalaziti na suhom vezu pa se zbog vjetra jedan njegov dio može otkaçiti i odletjeti u more te ozlijediti kupaća ili drugu osobu u moru. Odredbe PZ-a o odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru primjenjuju se na štete nastale na području unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske (čl. 809.a PZ-a). Dakle, zakonodavac nije odstupio od odredbe čl. 1. st. 2. PZ-a kojom se uređuje polje primjene odredbi PZ-a, a propisano je da se njegove odredbe (ako samim PZ-om nije drugačije određeno) primjenjuju na plovne objekte koji se nalaze ili plove unutarnjim morskim vodama, odnosno teritorijalnim morem Republike Hrvatske. Također, teritorijalno polje primjene promatranih odredbi PZ-a proizlazi iz čl. 810. PZ-a koji uređuje sustave odgovornosti za štetu prouzročenu u pojedinim morskim pojasevima (na području koje je proglašeno kupalištem ili u kojem je zabranjena plovidba; u lukama, na prilazima luka i na uobičajenim plovnim putevima; na području koje se isključivo koristi za sportsku i sličnu plovidbu; te na području u kojem su zabranjeni pojedini načini ili sredstva plovidbe, primjerice, glisiranje, skijanje, prekoračenje brzine itd.).

Stoga treba zaključiti da je primjena odredbi PZ-a o odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća ograničena samo na plovne objekte u moru, bez obzira na njihovu namjenu. Tome u prilog ide poredbenopravno, logičko i jezično tumačenje, jer da je zakonodavac želio proširiti primjenu odredbi ove glave PZ-a i na plovne objekte na kopnu to bi i učinio. Primjerice, iznimka od odredbe čl. 1. st. 2. PZ-a učinjena je u dijelu PZ-a koji uređuje ugovor o nautičkom vezu, dijelu PZ-a kojim se uređuje uklanjanje i vađenje podrtina i potonulih stvari te dijelu PZ-a kojim se uređuje traganje i spašavanje osoba u pogibelji na moru.⁴⁶

3.1.2.5. Plovni objekti na kojima nije posada ili vlasnik ili korisnik ili druge osobe⁴⁷

Primjena odredbi PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu kupaćima i drugim osobama u moru nije ograničena samo na plovne objekte na kojima se

⁴⁶ U čl. 673.j PZ-a propisano je da se ugovor o nautičkom vezu može ugovoriti i na pružanje nautičkog veza na kopnu, a čl. 840.b st. 2. PZ-a prošireno je polje primjene odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari i na podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra. U čl. 55.b st. 2. PZ-a propisano je da se obveza traganja i spašavanja osoba u pogibelji proteže i na kopno, odnosno na nepristupačnu morskou obalu na kojoj je osoba pronašla utočište.

⁴⁷ U ovom se poglavlju ne govori o autonomnim plovnim objektima, odnosno besposadnim plovnim objektima, o tome govori *infra* t. 3.1.2.6. Ovdje je riječ o plovnim objektima na kojima nije bilo posade, vlasnika, korisnika ili druge osobe u trenutku štetnog događaja u kojem je ozlijeđen ili usmrćen kupać ili druga osoba u moru.

u trenutku štetnog događaja nalazi posada, vlasnik, korisnik ili druge osobe. To znači da se te odredbe PZ-a primjenjuju na sve plovne objekte koji se nalaze u moru, a nisu podrtnine. Štoviše, odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupača i drugih osoba u moru primjenjuju se i na napuštene, podstandardne i plovne objekte brisane iz upisnika.⁴⁸

Također, odgovor na pitanje je li neki plovni objekt postao podrtnina ne ovisi o tome je li on pod nadzorom posade i nalazi li se uopće posada, vlasnik korisnik ili druge osobe na njemu. Međutim, u odnosu na pitanje je li u trenutku štetnog događaja plovni objekt bio pod nadzorom posade može biti vrlo indikativno za pitanje razlučivanja je li konkretan plovni objekt postao podrtnina, a to znači je li šteta kupaču ili drugoj osobi u moru uzrokovana podrtninom ili plovnim objektom. Primjerice, ako je riječ o plovnom objektu koji je sudjelovao u pomorskoj nesreći, a posada ga je napustila zbog požara ili eksplozije na njemu te postoji opasnost da će takav objekt potonuti ili nasukati se, a učinkovite mjere pomoći nisu u tijeku, sigurno će se raditi o podrtnini plovnog objekta.⁴⁹

3.1.2.6. *Autonomni plovni objekti*

ZIDPZ-om iz 2019. proširen je sadržaj pojma »plovni objekt« uključivanjem u taj pojam i autonomne plovne objekte (čl. 5. st. 1. t. 1. PZ-a).⁵⁰ U PZ-u nema posebnih odredbi koje se odnose na ovakve vrste plovnih objekata pa se može zaključiti da se sve odredbe PZ-a koje se odnose na plovne objekte primjenjuju i na autonomne plovne objekte, a tako i odredbe o odgovornosti za štetu zbog smrti i tjelesne ozljede kupača i drugih osoba u moru koju uzrokuju autonomni plovni objekti. Treba istaknuti da su sva načela pomorskog prava, kao i svi propisi kreirani za konvencionalne brodove i druge plovne objekte, pa su već danas pred pomorskopравnom strukom brojni izazovi u tumačenju i primjeni gotovo svih pomorskopравnih instituta i odredbi i na autonomne plovne objekte.⁵¹

⁴⁸ Opširnije *infra* t. 3.1.2.7.

⁴⁹ O pojmu podrtnine i elementima za razgraničenje dvaju sustava odgovornosti za štetu vidi *infra* t. 3.2.2.1.

⁵⁰ Opširnije Ćorić, D.; Pajković, M., *Autonomni brod – nova vrsta broda u pomorskom zakonodavstvu*, Amižić Jelovčić, P. (ur.), *Zbornik radova 2. međunarodne znanstvene konferencije pomorskog prava »Suvremeni izazovi pomorske plovidbe« – ISCML Split 2018*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2018., str. 105-118.

⁵¹ Tuhtan Grgić smatra kako je u odnosu na autonomne plovne objekte zakonodavac ipak trebao dati poseban pravni okvir i predvidjeti dodatne norme s obzirom na njihove specifičnosti (v. Tuhtan Grgić, I., *Polje primjene imovinskopravnih odredbi...*, *op. cit.*, str. 367).

Razvoj i uporaba podvodnih tehnologija i robotike doveli su do uporabe raznih vrsta autonomnih ronilica. Kao što je istaknuto, definicija autonomnog plovnog objekta ne sadržava kriterije duljine trupa, snage porivnog stroja ili sl., kao kriterije koji bi dodatno sužavali krug plovnih objekata koji ulaze u pojam autonomnog plovnog objekta. Zbog toga se sve autonomne ronilice kao podvodna plovila mogu smatrati autonomnim plovnim objektom. Ovisno o stupnju automatizacije i zahtjevima za neposrednim nadzorom stalne službe, autonomni plovnih objekti su oni objekti koji mogu ploviti bez ukrpane posade ili sa smanjenim brojem članova posade (čl. 5. st. 1. t. 1.).

Ronilice i besposadna plovila koja su kabelom vezana za plovnih objekt ulaze u polje primjene odredbi PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru jer se smatraju pripadkom tog plovnog objekta.

3.1.2.7. Podstandardni plovnih objekti, napušteni plovnih objekt i plovnih objekti brisani iz upisnika

Za pitanje kojim se u ovom radu bavimo, a to je određivanje granice između polja primjene dvaju sustava odgovornosti za štetu, i to sustava izvanugovorne odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i onog uređenog, također, u odredbama PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari, važno je razlikovati tri kategorije objekata: a) plovnih objekte, b) podrtine i c) podstandardne plovnih objekte.

Podstandardni plovnih objekt nije pojam koji je definiran u PZ-u. Plovnih objekt smatra se podstandardnim plovnim objektom ako su u postupku inspekcijskog nadzora sigurnosti plovidbe i zaštite morskog okoliša utvrđeni nedostaci koji ugrožavaju sigurnost broda, osoba i tereta na njemu te okoliša ili ako su mu puni tankovi otpadnih voda. Takvom plovnom objektu zabranit će se daljnja plovidba, a može se izdati i niz drugih mjera.⁵² Utvrđi li se u inspekcijskom nadzoru da plovnih objekt predstavlja ili može predstavljati opasnost za luke, plovnih putove, plovidbu i iskorištavanje prirodnih bogatstava mora ili okoliša, nadležna lučka kapetanija naredit će rješenjem vlasniku broda da u primjerenom roku poduzme mjere za njegovo uklanjanje uz nadzor kapetanije.⁵³

Tipična obilježja podstandardnog plovnog objekta su: a) da nije posljedica pomorske nesreće, b) da propada *in situ*, c) da su njihovi vlasnici postali nepoznati

⁵² Čl. 171. PZ-a.

⁵³ Čl. 171. st. 7. PZ-a.

ili nedostupni, d) da za njega više nitko ne plaća naknadu za vez ili druge lučke usluge, odnosno vlasnici su poznati, ali ga zanemaruju i ne održavaju. Po svom položaju podstandardni plovni objekt može biti u moru ili na kopnenom dijelu pomorskog dobra, u pravilu je na lučkom području, a iznimno izvan luke. Osnovna razlika između podrtine i podstandardnog plovnog objekta jest što je podrtina uvijek posljedica pomorske nesreće, a podstandardni plovni objekt nije. Na odgovornost za štetu koju je kupcima ili drugim osobama u moru uzrokovao podstandardni plovni objekt primjenjuje se sustav pravila o odgovornosti za štetu propisan odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru jer je riječ o plovnom objektu, a navedene se odredbe primjenjuju na sve plovne objekte, bez obzira na veličinu i namjenu.

Napušteni plovni objekt može biti plovni objekt, podstandardni plovni objekt i podrtina plovnog objekta.⁵⁴ Kada je riječ o napuštanju plovnog objekta treba znati da sam čin napuštanja nije pravni temelj za prestanak prava vlasništva na plovnom objektu jer za plovne objekte vrijedi knjižni režim načina stjecanja, prijenosa i gubitka stvarnih prava. U čl. 214. st. 1. PZ-a propisano je da se pravo vlasništva i druga stvarna prava na brodu, jahti ili brodicu mogu steći, prenijeti, ograničiti i ukinuti jedino upisom u odgovarajući upisnik ili očevidnik.⁵⁵

Vlasništvo na plovnom objektu može prestati odricanjem od vlasništva, ali odreknuće se ostvaruje na temelju očitovanja o odricanju od vlasništva danog u obliku isprave prikladne za upis u upisnik brodova, nakon čega se to pravo briše iz upisnika. Trenutkom brisanja prestaje i pravo vlasništva, a prestaje i odgovornost vlasnika za plovni objekt, međutim, samo za buduće obveze, a vlasnik plovnog objekta ostaje odgovoran za sve obveze pa tako i za izvanugovornu odgovornost za štetu prouzročenu prije njegova odreknuća od prava vlasništva.⁵⁶ Poseban je slučaj napuštanja broda u korist osiguratelja, međutim, ovdje je riječ o prijenosu prava vlasništva prihvaćanjem izjave osiguranika o napuštanju broda ili isplatom naknade iz osiguranja.⁵⁷

⁵⁴ Detaljno o pravnim pitanjima u odnosu na napuštena plovila vidi Padovan, A. V.; Skorupan Wolff, V., *Zakonska rješenja de lege ferenda za napuštena plovila u marinama*, Barbić, J. (ur.), *Pravni okvir za luke nautičkog turizma*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2018., str. 137-164.

⁵⁵ U odnosu na podrtine vidi Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., *Osobitosti prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 54 (2015.), br. 169, str. 89-143.

⁵⁶ Takav zaključak slijedi tumačenjem čl. 172. st. 2. i 3. ZV-a, vidi Marin, J., *Pravo vlasništva na brodu*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 47 (1997), br. 4, str. 407-425.

⁵⁷ Riječ je o iznimci od pravila propisanog čl. 214. st. 1. PZ-a prema kojem se pravo vlasništva i druga stvarna prava na brodu, jahti ili brodicu mogu steći, prenijeti, ograničiti i

Na odgovornost za štetu koju je kupaću ili drugoj osobi u moru uzrokovao napušteni plovni objekt primjenjuje se sustav odgovornosti za štetu koji se inače primjenjuje na plovne objekte i podstandardne plovne objekte, odnosno sustav odgovornosti za štetu koji se primjenjuje na podrtine. Na plovne objekte i podstandardne plovne objekte primjenjuje se sustav odgovornosti za štetu predviđen odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrti i tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru, a ako je napušteni objekt podrtina plovnog ili plutajućeg objekta primjenjuje se sustav odgovornosti za štetu predviđen odredbama o vađenju i uklanjanju podrtina.

U čl. 192. st. 1. t. 1. PZ-a propisano je da se brod briše iz upisnika ako je propao. Brod može propasti ako je postao podrtina, dakle, kao posljedica pomorske nesreće, a može propadati *in situ* od zapuštenosti, istrošenosti, dotrajalosti, neodržavanosti i sl., pa se takav brod u pravilu identificira u inspeksijskom nadzoru i dobiva atribute nestandardnog plovnog objekta koji je propao. Plovni objekt ili podrtina mogu biti uništeni ili propasti u toj mjeri da prestaju biti stvar određene vrste, međutim, to ne utječe na odgovornosti vlasnika za štetu koju takav objekt ili njegovi dijelovi uzrokuju trećim osobama. Vlasnik i dalje odgovara za ostatke plovnog objekta, odnosno podrtine. Kao što je opisano, pojam »podrtine« uključuje bilo koji dio plovnog objekta i svaki predmet koji se nalazio na tom objektu ili predmet koji je nestao u moru s plovnog objekta.

Ako je štetu kupaću ili drugoj osobi u moru uzrokovala podrtina plovnog objekta koja je brisana iz upisnika brodova, primjenjuje se sustav pravila o odgovornosti za štetu iz PZ-a kojim se uređuju instituti vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari. Ako je štetu uzrokovao nestandardni plovni objekt koji je propao *in situ* zbog zapuštenosti, istrošenosti, dotrajalosti i neodržavanosti te je brisan iz upisnika brodova, treba primijeniti sustav pravila o odgovornosti za štetu propisan odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarar za smrti i tjelesne ozljede kupacima i drugim osobama u moru. To znači da sintagmu »svi plovni objekti, bez obzira na veličinu i namjenu« treba široko logički i jezično tumačiti te smatrati da ona obuhvaća i plovne objekte koji su brisani iz upisnika.⁵⁸

ukinuti jedino upisom u odgovarajući upisnik ili očevidnik. U čl. 215. st. 1. t. 1. propisano je da se navedeno pravilo iz čl. 214. st. 1. ne odnosi se na slučaj prijelaza prava vlasništva broda ili jahte na osiguratelja prihvaćanjem izjave osiguranika o napuštanju broda ili jahte ili isplatom naknade iz osiguranja prema čl. 709. st. 3. PZ-a.

⁵⁸ U sklopu tumačenja polja primjene odredbi PZ-a o sudaru, Tuhtan Grgić tumači da se one primjenjuju i na brodove koji su brisani iz upisnika brodova jer su povučeni iz plovidbe (v. Tuhtan Grgić, I., *Polje primjene imovinsko-pravnih odredbi...*, *op. cit.*, str. 356 i 357).

3.1.3. Morski pojas u kojem je došlo do štetnog događaja

»Prostorni kriteriji« ili mjesto u moru na kojem je štetnom radnjom ili pro-
pustom prouzročena smrt ili tjelesna ozljeda kupaca ili drugih osoba u moru
posebna je pretpostavka za primjenu određenih specifičnih pravila o odgovor-
nosti za štetu unutar sustava pravila predviđenih odredbama PZ-a o izvanugov-
ornoj odgovornosti za smrt ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru.
Dakle, sustav odgovornosti za štetu predviđen odredbama PZ-a o izvanugovor-
noj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaca sadržava različita pravila o
odgovornosti za štetu, a njihova primjena ovisi o tome u kojoj je zoni, odnosno
području mora ili udaljenosti od obale došlo do tjelesne ozljede ili smrti kupaca
i je li šteta uzrokovana u području na kojem su zabranjeni pojedini načini ili
sredstva plovidbe. Za određene slučajeve PZ predviđa pravila o objektivnoj od-
govornosti uz različite egzoneracijske razloge za pojedine slučajeve objektivne
odgovornosti, dok za određene slučajeve odgovornosti predviđa pravila o su-
bjektivnoj odgovornosti za štetu na temelju dokazane krivnje. U ovom će radu
prikaz biti sažet jer su te zakonske odredbe bile predmet analize u hrvatskoj
nacionalnoj pravnoj literaturi.⁵⁹

3.1.3.1. Smrt ili tjelesna ozljeda prouzročena u području koje je proglašeno kupalištem ili u kojem je zabranjena plovidba

Zakonodavac je pravila o odgovornosti za štetu koja se primjenjuju na štetne
događaje nastale u zoni koja je proglašena kupalištem ili u kojoj je zabranjena
plovidba prilagodio osnovnom cilju, a to je maksimalna zaštita kupaca i osoba u
moru u toj zoni. U ovim područjima apsolutnu prednost imaju kupaci pred pra-
vom plovnih objekata na plovidbu jer je riječ o područjima koja su rezervirana
isključivo za kupace ili je zabranjen ulazak plovnih objekata.

Zbog toga PZ predviđa odgovornost na temelju kauzaliteta. Riječ je o stro-
goj kauzalnoj odgovornosti koja dopušta samo jedan razlog za oslobođenje od

⁵⁹ Jakaša, B., *Sistem plovidbenog prava Jugoslavije*, četvrta knjiga, *Plovidbene nezgode*, 2. svezak, Narodne novine, Zagreb, 1990., str. 475-478; Bolanča, D., *Izvanugovorna odgovornost za smrt i tjelesne povrede kupaca i drugih osoba u moru (vodi) koje prouzrokuje brod (usporredba bosansko-hercegovačkog i hrvatskog plovidbenog zakonodavstva)*, *Zbornik radova »Pravo, tradicija i promjene«*, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo, 2020., str. 32-45; Primorac, Ž., *Zaštita kupaca i drugih osoba u moru prema odredbama hrvatskih zakonskih i podzakonskih propisa pomorskog prava*, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, god. 5 (2011.), br. 3-4, str. 21-38; Primorac, Ž., *Odgovornost vlasnika broda i brodarica za štetu nastalu kupcima i drugim osobama u moru na području kupališta*, Seršić, V. (ur.), *Zbornik radova »In memoriam prof. dr. sc. Vjekoslav Šmid« Aktualnosti pomorskog prava, prava mora i prava turizma*, Grad Rab i Pravni fakultet Split, Rab, 2012., str. 313-330.

odgovornosti, a to je namjera ili gruba nepažnja oštećenika.⁶⁰ Dakle, odgovorna osoba može se osloboditi odgovornosti samo dokazom kvalificirane krivnje oštećenog koju mora dokazati tuženik, a odgovornost postoji uvijek kada postoji kauzalitet između štetne radnje i štete. Viša sila nije egzoneracijski razlog jer se smatra kako ulaskom plovnog objekta u morski pojas kupališta ili pojas u kojem je zabranjena plovidba, plovni objekt preuzima rizik za štetu koju prouzroči.⁶¹

Za primjenu ovog sustava odgovornosti za štetu važno je interpretirati pojam »područje koje je proglašeno kupalištem«. Treba smatrati da je to kupalište koje je kao takvo proglašeno sredstvima javnih komunikacija ili inače dostupnim načinom. Nije dovoljno faktično kupalište jer se faktično kupalište može nalaziti na bilo kojem mjestu uzduž obale i otoka. Nije relevantno radi li se o javnom kupalištu ili kupalištu koje eksploatira koncesionar, kao ni to je li u kupalištu zabranjena plovidba.⁶² Područja zabranjena za plovidbu⁶³ objavljuju se putem oglasa za pomorce i radio oglasa, međutim, nije nužna pretpostavka za primjenu ovog sustava odgovornosti za štetu da se zabrana objavi u oglasu za pomorce.⁶⁴

3.1.3.2. Smrt ili tjelesna ozljeda prouzročena u morskom pojasu do 150 m od obale, a taj pojas ne spada u neko drugo zakonom navedeno područje za koje postoje posebne odredbe o odgovornosti za štetu

Poseban sustav pravila o odgovornosti za štetu predviđa se za slučajeve odgovornosti za štetu u kojima je došlo do štetne radnje, a to je nalet i udar plovnog objekta na kupaća ili drugu osobu u moru u morskom pojasu do 150

⁶⁰ Čl. 810. st. 1. t. 1. PZ-a.

⁶¹ Brajković, V.; Čolović, I.; Filipović, V.; Jakaša, B.; Katičić, N.; Pallua, E.; Tomašić, V.; Triva, S., *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi s napomenama i komentarskim bilješkama*, Narodne novine, Zagreb, 1981., str. 352.

⁶² Jakaša, B., *Udžbenik plovidbenog prava*, Narodne novine, Zagreb, 1979., str. 370.

⁶³ U čl. 24. st. 2. PZ-a propisano je u kojim slučajevima ministar nadležan za pomorstvo može zabraniti plovidbu pojedinim dijelovima unutarnjih morskih voda ili teritorijalnog mora. To može učiniti radi sigurnosti plovidbe, zaštite mora od onečišćenja, sprječavanja ugroženosti biološke i krajobrazne raznolikosti, kao i radi umanjenja opasnosti od većih pomorskih nezgoda. Pravilnikom o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora, *Narodne novine*, br. 72/2021, propisuju se uvjeti i način održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske te uvjeti za sigurnost plovidbe. Primjerice, u čl. 50. st. 2. propisano je da je zabranjeno pristajanje, sidrenje, privez, boravak i plovidba plovnih objekata u području uređenog kupališta.

⁶⁴ Brajković, V. et al., *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi...*, op. cit., str. 351.

m od obale, pri čemu taj pojas ne spada u: a) područja proglašena kupalištem i područja u kojima je zabranjena plovidba, b) područja luka, prilaza lukama i područja uobičajenih plovnih puteva, c) područja koja se isključivo koriste za sportsku i sličnu plovidbu i d) područja u kojima su zabranjeni pojedini načini ili sredstva plovidbe. Za smrt ili tjelesnu ozljedu kupaca ili druge osobe u moru u navedenom morskom pojasu, odgovorne osobe, kao i u prethodno navedenom slučaju uzrokovanja štete u području kupališta i području u kojem je zabranjena plovidba, odgovaraju na temelju objektivne odgovornosti. Radi se, također, o strogoj kauzalnoj odgovornosti, međutim, s nešto širim krugom egzoneracijskih razloga nego u prethodno navedenom slučaju uzrokovanja štete (u području kupališta i području u kojem je zabranjena plovidba) jer osim namjere ili grube nepažnje usmrćenog, odnosno ozlijeđenog kupaca ili druge osobe u moru, postoji još jedan egzoneracijski razlog, a to je dokaz tuženika da je smrt ili tjelesna ozljeda prouzročena višom silom.⁶⁵ Kauzalitet je prihvaćen kao temelj odgovornosti jer se plovidba u navedenom području mora obavljati s osobitim oprezom. U ovom se pojasu u jednakoj mjeri stječu pravo na kupanje i pravo na plovidbu,⁶⁶ međutim, zakon daje prednost pravima kupaca jer plovnim objektima mora biti poznato da na tom području može biti kupaca, a egzoneracija se predviđa jer plovidba nije zabranjena.

Glavna markacija za primjenu navedenog sustava odgovornosti za štetu jest da je štetni događaj nastao i u morskom pojasu do 150 m od obale. Važno je istaknuti da država može suziti ili proširiti pojas od 150 m, odnosno odlučiti da se opisana pravila objektivne odgovornosti odnose na širi ili uži pojas od 150 m. Odluku o proširenju ili suženju tog pojasa donosi ministarstvo nadležno za poslove pomorstva.⁶⁷

3.1.3.3. Smrt ili tjelesna ozljeda prouzročena na području u kojem su zabranjeni pojedini načini ili sredstva plovidbe

Zakonodavac normira poseban slučaj uzrokovanja štete kupacima i drugim osobama u moru, a to je slučaj smrti ili tjelesne ozljede prouzročen na području u kojem su zabranjeni pojedini načini ili sredstva plovidbe.⁶⁸ Za primjenu ovog sustava odgovornosti za štetu važno je da plovidba nije zabranjena u određenom morskom pojasu, ali su zabranjeni pojedini načini ili sredstva plovidbe.

⁶⁵ Čl. 810. st. 1. t. 2. PZ-a.

⁶⁶ Jakaša, B., *Udžbenik plovidbenog prava, op. cit.*, str. 370.

⁶⁷ Čl. 810. st. 2. PZ-a.

⁶⁸ Čl. 810. st. 1. t. 4. PZ-a.

Kao primjere zabranjenih načina ili sredstva plovidbe PZ navodi glisiranje, skijanje i prekoračenje brzine. Primjerice, ako je na nekom području zabranjeno glisiranje i prekoračenje određene brzine, to znači da iz plovidbe nisu isključeni plovni objekti koji mogu glisirati i voziti brzinom većom od dopuštene, nego se od njih zahtjeva da prilagode brzinu te plove smanjenom brzinom i ne glisiraju u navedenim pojasu.

Ako je smrt ili tjelesna ozljeda kupaća ili druge osobe u moru nastupila tijekom obavljanja zabranjenog načina ili zabranjenim sredstvima plovidbe, PZ predviđa strogu kauzalnu odgovornost. Identična pravila o odgovornosti za štetu predviđaju se kao i u slučaju štete uzrokovane u području koje je proglašeno kupalištem ili u kojem je zabranjena plovidba. Tuženi se može ekskulpirati jedino ako dokaže da je oštećenik prouzročio štetu svojom namjerom ili grubom nepažnjom.⁶⁹ Predviđa se stroga objektivna odgovornost jer se plovidba zabranjenim načinom ili sredstvom plovidbe smatra posebno opasnom. Treba istaknuti da je ZPUP za slučajeve uzrokovanja štete u području u kojem su zabranjeni pojedini načini ili sredstva plovidbe propisivao strogu objektivnu odgovornost bez mogućnosti oslobođenja od odgovornosti.⁷⁰ Zakonodavac u PZ-u iz 1994. odstupa od tako rigoroznog sustava odgovornosti za štetu te iz pravno-političkih razloga ublažava pretjerano strog sustav uvođenjem jednog egzoneracijskog razloga. Tuženiku je dopušteno dokazati da je oštećenik prouzročio štetu svojom namjerom ili grubom nepažnjom.

3.1.3.4. Smrt ili tjelesna ozljeda prouzročena u lukama, na prilazima luka, na uobičajenim plovnim putevima, na području koje se koristi za sportsku i sličnu plovidbu i na području udaljenom više od 150 m od obale, a nije riječ o području u kojem su zabranjeni pojedini načini ili sredstva plovidbe

Posebna pravila o odgovornosti za štetu predviđaju se za slučajeve štetnih događaja nastalih u područjima isključivo rezerviranim za plovidbu u kojima ne smiju biti kupaći i druge osobe u moru. U ovom je slučaju odgovornost za štetu znatno ublažena. Odgovorne osobe odgovaraju na temelju dokazane krivnje. U području koje je rezervirano za plovidbu, zakonodavac se opredijelio za subjektivnu odgovornost na temelju dokazane krivnje jer se u tom morskom pojasu ne očekuju kupaći i druge osobe u moru, pa plovni objekti ne moraju ploviti ulaganjem pažnje posebnog intenziteta, a bit će odgovorni ako im se dokaže krivnja.⁷¹

⁶⁹ Čl. 810. st. 1. t. 4. PZ-a.

⁷⁰ Čl. 835. st. 1. t. 4. ZPUP-a.

⁷¹ Jakaša, B., *Sistem plovidbenog prava Jugoslavije*, op. cit., str. 477; Brajković, V. et al., *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi...*, op. cit., str. 352.

Morski pojasevi na koje se primjenjuju pravila o subjektivnoj odgovornosti na temelju dokazane krivnje za smrt i tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru koje prouzroči plovni objekt su: 1. luke, prilazi lukama, uobičajeni plovni putevi; 2. područja koja se isključivo koriste za sportsku i sličnu plovidbu (kao što su veslačke i jedriličarske regate, skijanje i sl.); 3. područja udaljena više od 150 m od obale, a nije riječ o području u kojem su zabranjeni pojedini načini ili sredstva plovidbe.

Za primjenu pravila o subjektivnoj odgovornosti na temelju dokazane krivnje potrebno je da su smrt ili tjelesna ozljeda kupaca ili druge osobe u moru uzrokovani u nekom od navedenih pojaseva te oštećeni treba dokazati da je štetnik kriv za smrt, odnosno tjelesnu ozljedu kupaca ili druge osobe u moru.

Pravila o odgovornosti za štetu koja predviđaju subjektivnu odgovornost uz dokazanu krivnju zadovoljavaju kompenzacijsku i preventivnu funkciju. Za vlasnike brodova, brodare i osobu koja je u trenutku događaja upravljala brodom, odnosno za vlasnike i korisnike jahti ili brodica, najmoprimce jahti ili brodica dane u najam bez posade te osobu koja je u trenutku događaja upravljala jahtom ili brodicom, pravila o odgovornosti za štetu nisu pretjerano stroga jer se mogu osloboditi odgovornosti dokazujući da su postupali s dužnom pažnjom.

3.1.4. Protupravno oduzet plovni objekt

Ako je vlasniku broda ili brodaru protupravno oduzet brod, on se na temelju odredbe čl. 810. st. 4. PZ-a može osloboditi odgovornosti za smrt ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru. Ovaj slučaj isključenja odgovornosti vlasnika broda ili brodara primjenjuje se neovisno o temelju odgovornosti koji je čl. 810. PZ-a predviđen za pojedine slučajeve odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru.⁷² Važno je istaknuti da ovo isključenje odgovornosti obuhvaća samo vlasnika broda ili brodara, a njime nije isključena odgovornost osobe koja je u trenutku nastanka događaja upravljala brodom.

Zakonodavac je vodio računa o zaštiti prava kupaca i drugih osoba u moru u situaciji kada brodar i vlasnik broda kojim je počinjena šteta nisu odgovorni jer im je protupravno oduzet brod. U tom slučaju, oštećeni kupac ili druga osoba u moru može ostvariti pravo na naknadu štete od osobe koja je u trenutku događaja upravljala brodom i osobe koja je protupravno oduzela brod. Člankom 810. st. 5. PZ-a propisana je solidarna odgovornost osobe koja je u trenutku događaja

⁷² Vidi *supra* t. 3.1.3.

upravljala brodom i osobe koja je protupravno oduzela brod.⁷³ Treba smatrati da u slučaju protupravnog oduzimanja broda odgovara osoba u čije je ime oduzet brod ako je ta osoba različita od one osobe koja je protupravno oduzela brod.⁷⁴ Osoba koja je protupravno oduzela brod odgovara i u slučaju kada u trenutku nastanka štete nije upravljala brodom.⁷⁵

PZ ne spominje izuzeće od odgovornosti vlasnika i korisnika jahte ili brodice te najmoprimca jahte ili brodice dane u najam bez posade u slučaju protupravnog oduzimanja jahte ili brodice. To se može smatrati pravnom prazninom. Radi pravne sigurnosti, jasnoće i jednostavnije interpretacije zakonskog teksta smatramo da bi *de lege ferenda* trebalo dopuniti čl. 810. PZ-a i to sljedećim tekstom: »Vlasnik i korisnik jahte ili brodice, najmoprimac jahte ili brodice dane u najam bez posade nisu odgovorni u skladu sa stavkom 2. ovoga članka ako im je jahta ili brodica protupravno oduzeta.«

3.1.5. Sudar i nuklearne štete

Odredbe glave IV. o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodaru ne primjenjuju se na sudar brodova i nuklearne štete.⁷⁶ Isto tako, odredbe o sudaru ne primjenjuju se na odgovornost za štetu zbog tjelesne ozljede kupaća ili drugih osoba u moru, one se primjenjuju samo na štetu brodu, stvarima na brodu i osobama na brodu.⁷⁷

Ako se u sudaru plovnih objekata dogodila smrt ili tjelesna ozljeda kupaća i druge osobe u moru, na odnos odgovornosti za štetu primjenjuje se sustav pravila o odgovornosti za štetu predviđen u odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede jer je štetu kupaću ili drugoj osobi uzrokovao plovni objekt.

3.1.6. Specifični primjeri razgraničenja primjene pojedinih sustava odgovornosti za štetu

Treba posebno istaknuti da se na sve osobe koje se faktično nalaze u moru ne primjenjuju odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne

⁷³ Riječ je o redaktorskoj greški u zakonskom tekstu odredbe čl. 810. st. 5. PZ-a u kojoj se pogrešno upućuje na st. 3. čl. 810., umjesto toga treba uputiti na st. 4. čl. 810.

⁷⁴ Tako ističu Brajković, V. et al., *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi...*, op. cit., str. 352.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ Čl. 808. st. 2. PZ-a.

⁷⁷ Čl. 749. PZ-a.

ozljede kupaca i drugih osoba u moru. U pravilu se osobe u moru nalaze radi kupanja, ronjenja i drugih oblika rekreacije i razonode, međutim, moguće je da osoba u moru završi zbog štetnog događaja, primjerice, modalitet štetnog događaj može biti takav da osoba koja se nalazi na brodu, jahti ili brodici padne u more s broda, jahte ili brodice te dođe do njezina ozljeđivanja ili smrti.⁷⁸

U hipotetski navedenom slučaju (ako osoba koja se prevozi brodom, jahtom ili brodicom padne u more s broda, jahte ili brodice) na odnos odgovornosti za štetu može doći do primjene sustav odgovornosti za štetu predviđen odredbama PZ-a o prijevozu putnika, odgovornosti zbog smrti ili tjelesne ozljede putnika⁷⁹ ako je putnik osoba koja je pala u more s plovnog objekta te se ozlijedila ili smrtno stradala. Mjerodavno materijalno pravo mogu biti i odredbe PZ-a o sudaru ako je zbog sudara došlo do pada u more i ozljeđivanja ili smrti osoba s plovnog objekta.⁸⁰ Do primjene može doći i sustav pravila o odgovornosti za štetu predviđen u odredbama PZ-a koje uređuju odgovornost za štetu zbog smrti, tjelesne ozljede ili narušenja zdravlja člana posade⁸¹ ako je u štetnom događaju član posade pao s plovnog objekta u more te se ozlijedio ili smrtno stradao. Riječ je o specijalnim zakonskim odredbama kojima se uređuju posebni slučajevi odgovornosti za štetu određenim posebno definiranim subjektima – putnicima, članovima posade i osobama na brodu koji je pretrpio sudar.

Moguća je hipotetska situacija prema kojoj putnik ili član posade padne u more s plovnog objekta pa na njega naleti drugi plovni objekt te ga ozlijedi ili usmrti. U tom će se slučaju raditi o solidarnoj odgovornosti više štetnika koji će odgovarati prema različitim sustavima odgovornosti za štetu. Oštećena osoba u moru je putnik ili član posade u odnosu na plovni objekt s kojeg je pala u more. Slijedom toga, odgovorne osobe na strani broda odgovarat će prema sustavu odgovornosti za štetu iz ugovora o prijevozu putnika ako je osoba koja je pala u more putnik ili prema sustavu odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede člana posade broda ako je osoba koja je pala u more član posade broda. S navedenim osobama, i to prema sustavu pravila o odgovornosti za štetu predviđenim odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu kupcima i drugim osobama u moru, solidarno će odgovarati i vlasnik broda, brodar i osoba

⁷⁸ Primjerice, 9. kolovoza 2024. godine državljani Velike Britanije pao je s kruzera u more u akvatoriju otoka Jabuke. Više o tome vidi na <https://www.novolist.hr/novosti/crna-kronika/objavljena-fotografija-britanca-koji-je-pao-s-kruzera-kod-otoka-jabuke/> (pristup 17. kolovoza 2024.).

⁷⁹ Čl. 613. *et seq.* PZ-a.

⁸⁰ Čl. 748. *et seq.* PZ-a.

⁸¹ Čl. 145. PZ-a.

koja je upravljala plovnim objektom koji je naletio na osobu u moru jer je u odnosu na taj plovni objekt, odnosno u tom odnosu odgovornosti za štetu, oštećena osoba kupać.

Radi precizne raščlambe mogućih scenarija štetnih događaja te razlučivanja pretpostavki za primjenu pojedinih sustava odgovornosti za štetu navodimo još jedan primjer štetnog događaja. Štetni se događaj dogodio 23. srpnja 2024. godine na šibenskom području. Osoba koja se prevozila kao putnica na brodici skočila je u more radi kupanja, nakon čega ju je zahvatila elisa motora brodice kojom se prevozila te ju teško ozlijedila.⁸² Riječ je o situaciji da je u dogovoru putnika i članova posade prekinuta plovidba radi kupanja, ronjenja ili rasonode, a tijekom rekreacije i zabave u moru došlo je do ozljede osobe u moru. U trenutku štetnog događaja oštećena je osoba bila kupać u odnosu na plovni objekt koji ju je ozlijedio. Dakle, štetni događaj nije nastao u sklopu izvršavanja ugovora o prijevozu putnika morem, nego je riječ o izvanugovornoj odgovornosti za štetu kupaću. Na ovaj odnos odgovornosti za tjelesnu ozljedu treba primijeniti sustav odgovornosti za štetu propisan odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru.

3.1.7. Odgovornost za štetu zbog oštećenja naprava sposobnih za plovidbu

Prethodno je objašnjeno da će odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru biti mjerodavno materijalno pravo za štetu koju plovni objekt uzrokuje drugim osobama u moru, primjerice, osobi na dasci za jedrenje ili veslanje, pedalini, sandolini i sličnoj napravi sposobnoj za plovidbu. Međutim, za imovinske štete nastale zbog, primjerice, uništenja ili oštećenja daske za jedrenje ili veslanje, pedaline, kanua i slične naprave sposobne za plovidbu, mjerodavno materijalno pravo su odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodara kojima je uređena odgovornost za oštećenje stvari (čl. 811. PZ-a).

Odredbe toga dijela PZ-a primjenjuju se na štetu koju iz izvanugovornog odnosa prouzroči brod osobama i stvarima izvan broda te okolišu (čl. 808. st. 1. PZ-a). One su primarno kreirane za odgovornost za štetu koju brod, jahta, odnosno brodica nanese operativnim obalama, lukobranama, lučkim uređajima i postrojenjima te plutajućim objektima (balisažnim oznakama, plutačama za vez, podvodnim kabelima, cjevovodima i sl.). Međutim, zakonodavac je eksplicitno propisao da se one primjenjuju i na štetu uzrokovanu »drugim objektima u luci

⁸² Više o tome vidi na <https://riportal.net.hr/crna-kronika/strava-zena-ostala-bez-noge-skočila-u-more-pa-ju-zahvatio-propeler-brodice/461059/> (pristup 24. srpnja 2024.).

ili na moru«, a navedene naprave sposobne za plovidbu koje nisu plovni objekti smatraju se drugim objektima u moru. Propisano je da se ovaj sustav odgovornosti za štetu primjenjuje na »stvari izvan broda« pa dvojba može nastati u odnosu na pitanje primjenjuju li se na pomoćna plovila, tzv. *by boatove*, odnosno tendere. Prethodno je detaljno opisano⁸³ da su pomoćna plovila, iako su faktično stvari izvan broda, njegov pripadak, odnosno dio su glavne stvari koje trajno služe njezinoj uporabi, čak i kad su privremeno odvojene od njega. Slijedom toga, mjerodavno materijalno pravo za odnos odgovornosti za štetu koju plovni objekt uzrokuje pomoćnom objektu su odredbe PZ-a o sudaru.

3.1.8. Ostali pomorski objekti

Odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti primjenjuju se samo na plovne objekte, dakle, ostali pomorski objekti ostaju izvan polja primjene ovih odredbi. To znači, ako plivača ili drugu osobu u moru ozlijedi ili usmrti neki plutajući objekt ili nepomični odobalni objekt, primjenjuje se sustav odgovornosti za štetu predviđen ZOO-om.

3.2. Sustav odgovornosti za štetu propisan PZ-om u dijelu osmom, glavi VI. »Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari« (čl. 840.c st. 2.)

3.2.1. Općenito o konceptu vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari

Instituti vađenja podrtina i potonulih stvari i uklanjanja podrtina i potonulih stvari imaju svoje jasne *differentie specificae*, a to znači da se međusobno isključuju odredbe PZ-a o vađenju i njegove odredbe o obveznom uklanjanju podrtina i potonulih stvari.

PZ-om je propisano da je svaka osoba koja stekne izravno saznanje o postojanju podrtine ili potonule stvari na nekom određenom mjestu dužna o tome obavijestiti nadležnu lučku kapetaniju.⁸⁴ Kada primi dojavu o podrtini ili potonuloj stvari na nekom području, najvažniji korak u postupanju lučke kapetanije jest procjena predstavlja li podrtina ili potonula stvar opasnost (čl. 840.i i čl. 840.s st. 1. PZ-a). Ako podrtina ili potonula stvar predstavlja opasnost, lučka kapetanija izdaje nalog za obvezno uklanjanje, a to znači da se primjenjuju odredbe o obveznom uklanjanju (čl. 840.j – 840.z PZ-a). *Argumentum a contrario* na opasnu podrtinu ili potonulu stvar ne primjenjuju se odredbe o vađenju podrtina i potonulih stvari (840.ć – 840.i PZ-a).

⁸³ Vidi *infra* t. 3.1.2.2.

⁸⁴ Čl. 840.č st. 3. PZ-a.

Institut uklanjanja podrtina i potonulih stvari naziva se i obvezno ili interventno uklanjanje podrtina nastalih nakon pomorske nesreće te opasnih potonulih stvari koje su u moru i na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Uklanjanje podrtina ili potonulih stvari uvijek se obavlja po naredbi i pod nadzorom obalne države ili ih neposredno poduzima nadležno tijelo. Svrha uklanjanja uvijek je zaštita javnog interesa, prvenstveno očuvanje sigurnosti plovidbe, zaštita morskog okoliša, ali i trećih osoba poput kupaca i drugih osoba u moru kojima može nastati šteta od opasne podrtina ili potonule stvari.⁸⁵

Za razliku od toga, vađenje podrtina i potonulih stvari primjenjuje se na podrtine i potonule stvari koje nisu opasne te je zbog toga fakultativno, odnosno poduzima se u privatnom interesu i na zahtjev ovlaštene osobe ili poštenog nalaznika, a ne po nalogu lučke kapetanije i službene dužnosti. Odredbe čl. 840.d PZ-a kojima se predviđaju rokovi, nakon čijeg se proteka presumira da podrtina nije izvađena, služe isključivo za potrebe upravnog postupka vađenja na zahtjev poštenog nalaznika. Institut vađenja podrtina i potonulih stvari koncipiran je tako da se vlasniku prepušta da dobrovoljno izvadi podrtinu u predviđenom zakonskom roku, a ako to ne učini onda se presumira da nije zainteresiran za vađenje pa se ono može odobriti trećoj osobi pod uvjetom da se ispune zakonom propisane pretpostavke. U sklopu upravnog postupka trećoj osobi, poštenom nalazniku može se na njegov zahtjev odobriti vađenje podrtine ili potonule stvari radi ostvarivanja prava na nalazninu ili stjecanja prava vlasništva na izvađenoj podrtini ili potonuloj stvari.

Koncept instituta vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari počiva na osnovnom pravilu da je obveza svakog vlasnika podrtine ili potonule stvari izvaditi ili ukloniti podrtinu ili potonulu stvar (čl. 840.c st. 1. PZ-a), a to znači da je neizvađena ili neuklonjena podrtina ili potonula stvar uvijek rizik njezina vlasnika i on je odgovoran za štetu koju ona uzrokuje trećim osobama.⁸⁶ Na odnos

⁸⁵ Opširnije Skorupan Wolff, V., *Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari prema Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika iz 2018.*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 58 (2019.), br. 173, str. 209-254.

⁸⁶ Treba istaknuti da je do stupanja na snagu ZIDPZ-a iz 2019. odgovorna osoba za izvanugovornu štetu nastalu trećim osobama bila isključivo vlasnik podrtine, odnosno potonule stvari. Radi bolje zaštite potencijalnih oštećenika proširen je krug solidarno odgovornih osoba za izvanugovornu štetu koja nastane u vezi s neuklonjenom ili neizvađenom podrtinom ili potonulom stvari trećim osobama. U čl. 840.c PZ-a pojam »vlasnik« zamijenjen je pojmom »ovlaštene osobe«. Ovlaštena osoba u odnosu na podrtinu, odnosno potonulu stvar, može biti, osim vlasnika, i fizička ili pravna osoba koja ima kakvo drugo pravo osim vlasničkog prava na temelju kojeg je ovlaštena raspolagati tom podrtinom, odnosno potonulom stvari, kao što je poslovođa ili zakupoprmatelj kao osoba koja je od vlasnika preuzela odgovornost za upravljanje plovnom, odnosno plutajućim objektom, i koja je

odgovornosti za štetu koju trećim osobama (u tu skupinu oštećenih ulaze kupaci i druge osobe u moru) uzrokuje podrtina ili potonula stvar primjenjuje se sustav pravila o odgovornosti za štetu predviđen u glavi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari (čl. 840.c st. 2. PZ-a). Sustav pravila o odgovornosti za štetu trećim osobama predstavlja uspješan pravni regulativ čiji je eksplicitni smisao nesumnjivo u interesu bolje zaštite trećih osoba, a implicitni smisao ovih zakonskih odredbi jest da se podrtine ili potonule stvari što prije uklone ili izvade, a time i otkloni rizik uzrokovanja štete trećim osobama.

Odredbe ove glave PZ-a primjenjuju se na podrtine plovni i plutajućih objekata i potonule stvari u smislu kako su oni definirani u čl. 840.a PZ-a.⁸⁷ Osim u odnosu na objekte na koje se primjenjuje, a to su podrtine i potonule stvari, polje primjene glave PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari determinirano je i položajem podrtine, odnosno potonule stvari. Odredbom 840.b PZ-a propisano je da se odredbe PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari primjenjuju na podrtine i potonule stvari koje se nalaze u teritorijalnom moru i unutarnjim morskim vodama te kopnenom dijelu pomorskog dobra Republike Hrvatske, a odredbe o uklanjanju podrtina i potonulih stvari primjenjuju se i na podrtine i potonule stvari koje se nalaze na području zaštićenog ekološko-ribolovnog i epikontinentalnog pojasa Republike Hrvatske.

Vlasnik najčešće ne može ukloniti ili izvaditi podrtinu ili potonulu stvar neposredno nakon pomorske nesreće. Faktično i pravno to je moguće tek nakon što se prikupe podaci o podrtini, procijeni njezina opasnost, osiguraju odgovarajući tehnički i personalni resursi i u sklopu upravnog postupka pribavi dozvola lučke kapetanije za vađenje ili lučka kapetanija po službenoj dužnosti izda nalog za obvezno uklanjanje. Međutim, ta činjenica ne utječe na primjenu sustava odgovornosti za štetu trećim osobama koju je uzrokovala podrtina. Odredbe PZ-a kojima je uređena odgovornost za štetu koju trećim osobama uzrokuje neuklonjena ili neizvađena podrtina ili potonula stvar primjenjuju se od trenutka kada je plovni ili plutajući objekt postao podrtina ili kada neki objekt dobije attribute potonule stvari.

U nastavku ovog poglavlja analiziramo pravne pojmove »podrtina« i »potonula stvar« te pretpostavke za primjenu pojedinih sustava odgovornosti za štetu nastalu kupacima i drugim osobama u moru tijekom akcija vađenja ili uklanjanja podrtina, odnosno potonulih stvari.

preuzimanjem te odgovornosti preuzela sve obveze i odgovornosti kompanije kako je definirana u čl. 5. t. 33. PZ-a. Omaškom se u zakonskom tekstu pogrešno upućuje na t. 33. čl. 5. PZ-a pa je tu grešku potrebno otkloniti upućivanjem na t. 16. čl. 5. PZ-a.

⁸⁷ O pojmovima »podrtina« i »potonula stvar« vidi *infra* t. 3.2.2.

3.2.2. Podrtina i potonula stvar – pojam, obilježja i polje primjene

3.2.2.1. Podrtina

Po tipu, odnosno vrsti objekta, podrtina je plovni⁸⁸ ili plutajući objekt⁸⁹ ili njegov dio, kao i svaki predmet koji se nalazi ili se nalazio na tom objektu i predmet nestao u moru s plovnog ili plutajućeg objekta. Za pravni pojam »podrtine« u smislu PZ-a *conditio sine qua non* jest da je neki od navedenih objekata postao podrtina nakon pomorske nesreće.⁹⁰ To znači da kumulativno uz određeni tip objekta (plovni ili plutajući) treba biti ispunjen i uvjet da je podrtina nastala nakon pomorske nesreće.

U smislu odredbe čl. 840.a st. 1. – 3. PZ-a za potrebe primjene odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari, pomorska nesreća jest sudar plovnih ili plutajućih objekata, nasukanje ili druga plovidbena nezgoda ili drugi događaj na plovnom, odnosno plutajućem objektu ili izvan njega koji uzrokuje materijalnu štetu ili predstavlja neposrednu opasnost od nastanka materijalne štete na plovnom, odnosno plutajućem objektu ili njegovu teretu. Navedena je definicije u PZ implementirana iz WRC-a.⁹¹

PZ u definiciji »podrtine« pobliže određuje i njezin položaj pa podrtina može biti potonula, nasukana, ostavljena da pluta, nalaziti se na kopnenom dijelu pomorskog dobra ili može biti objekt koji će uskoro potonuti ili nasukati se ako nisu u tijeku učinkovite mjere pomoći.⁹²

⁸⁸ Pojam plovnog objekta u smislu PZ-a vidi *supra* u bilj. 12.

⁸⁹ Plutajući objekt je pomorski objekt stalno privezan ili usidren na moru koji nije namijenjen za plovidbu, primjerice, plutajući dok, plutajuće skladište, plutajući restoran, plutajuća elektrana, pontonski most, pontonska marina i sl. (čl. 5. st. 1. t. 29. PZ-a).

⁹⁰ Odredbe PZ-a o uklanjanju podrtina izrađene su po uzoru na Međunarodnu konvenciju iz Nairobija o uklanjanju podrtina iz 2007. godine (u nastavku: WRC). Slijedom toga, implementirana je definicija podrtine iz WRC-a koja ju i u WRC-u određuje s dvije bitne komponente. Prva komponenta određuje da je podrtina nastala nakon pomorske nesreće, a druga da je riječ o plovnom ili plutajućem objektu. Vidi radove Skorupan Wolff, V.; Petrinović, R., Međunarodna konvencija o uklanjanju podrtina, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 47 (2008.), br. 162, str. 109-134; Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., Kritika važećeg i prijedlog novog pravnog uređenja vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 51 (2012.), br. 166, str. 41 i 42; Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 56 (2017.), br. 171, str. 91-143.

⁹¹ Međunarodna konvencija iz Nairobija o uklanjanju podrtina iz 2007. godine, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 3/2017.

⁹² Opširnije o učincima proširivanja polja primjene odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari i na podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra vidi *infra* t. 3.1.2.3.

Iz definicije »podrtine« nastale nakon pomorske nesreće izuzete su plutajuće platforme samo ako su tijekom pomorske nesreće bile postavljene za istraživanje i gospodarsku eksploataciju ili proizvodnju mineralnih resursa s morskog dna.⁹³ Za razliku od toga, u smislu WRC-a i PZ-a obuhvaćena je pojmom »podrtine« plutajuća platforma koja se u trenutku pomorske nesreće nalazila u teglju, odnosno koja nije bila stalno privezana i usidrena na moru radi istraživanja bušenja i iskorištavanja podmorja.⁹⁴

Prema nomenklaturi iz PZ-a, plovni i plutajući objekti dok su u gradnji nisu uključeni u definicije plovnog objekta i plutajućeg objekta. Stoga se ni ekstenzivnim tumačenjem pojma »podrtine« iz PZ-a iz 2013. nije moglo smatrati da plovni i plutajući objekti u gradnji ulaze u pojam »podrtine«. To pitanje prelazi okvire isključivo teorijske kontemplacije jer je praktično moguće da dođe do pomorske nesreće u kojoj sudjeluje, primjerice, brod u gradnji koji je na puku vožnji ili koji je porinut u more ili plovni ili plutajući objekt u gradnji dok je u teglju.⁹⁵ Radi otklanjanja dvojbe oko tumačenja ulaze li gradnje plovnih ili plutajućih objekata u opseg pojma »podrtine«, a time i u polje primjene odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina, te u interesu pravne sigurnosti, zakonodavac je u ZIDPZ iz 2019. dopunio definiciju pojma »podrtine« tako da je u opseg pojma uključio i plovne i plutajuće objekte dok su u gradnji.⁹⁶ Po prirodi stvari, nužan uvjet jest da je plovni ili plutajući objekt u gradnji porinut u more jer podrtina nastaje kao posljedica pomorske nesreće.

U slučaju spora za naknadu štete zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća ili druge osobe u moru može se pojaviti pravno pitanje je li plovni objekt koji je sudjelovao u pomorskoj nesreći postao podrtina. Ključno jest da neće svaki plovni ili plutajući objekt koji je sudjelovao u pomorskoj nesreći postati podrtina. Pitanje je li plovni objekt postao podrtina bit će aktualno u onim situacijama u kojima, primjerice, nakon sudara plovnih objekata, ali hipotetski to može biti i bilo koja druga pomorska nesreća, kao što je udar plovnog objekta,⁹⁷ eksplozija ili

⁹³ Čl. 840.a st. 1. t. 1.e PZ-a.

⁹⁴ Skorupan Wolff, V., Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari..., *op. cit.*, str. 209-254.

⁹⁵ *Ibid.*, str. 214.

⁹⁶ Čl. 840.a st. 1. t. 1.f PZ-a.

⁹⁷ O udaru plovnog objekta radi se ako on nanese štetu operativnim obalama, lukobranima, lučkim uređajima i postrojenjima, plutajućim objektima (balisažnim oznakama, plutačama za vez, podvodnim kabelima, cjevovodima i sl.) te drugim objektima u luci ili na moru (arg. iz čl. 811. st. 1. PZ-a). Bolanča i Amižić Jelovčić objašnjavaju da se radi o oštećenju stvari tako da brod fizički dodiruje neku stvar, tj. vanjski objekt koji nema pravno svojstvo broda (neki fiksni pomorski ili kopneni objekt), vidi Bolanča, D.; Amižić Jelovčić, P., *Pomorsko pravo*, *op. cit.*, str. 457. Smatramo da ovdje treba ubrojiti i štete nanesene prirodnoj plaži ili kupalištu.

požar na plovnom objektu i sl., dođe do novog štetnog događaja u kojem plovni objekt ili objekti koji su sudjelovali u pomorskoj nesreći prouzroče ozljedu ili smrti kupača ili druge osobe u moru. O tom se pravnom pitanju odlučuje na temelju utvrđenog činjeničnog stanja i temeljite i brižljive ocjene dokaza, a odlučan je činjenični slijed uzročno-posljedičnih događaja. Primjerice, navodimo hipotetsku situaciju kojom se postojanje ovog pitanja može plastičnije prikazati. Zbog sudara plovnih objekata, eksplozije, snažnog vjetra ili valova i sl., odlomi se dio plovnog objekta te nošen vjetrom i valovima ozlijedi kupača ili drugu osobu u moru. Osim odluke o pravnom pitanju je li taj plovni objekt nakon pomorske nesreće postao podrtina, važno je i precizno razlučivanje u kojem je trenutku plovni objekt postao podrtina, a sve to radi razgraničenja polja primjene dvaju sustava odgovornosti za štetu, a to su:

1. Sustav pravila o odgovornosti za štetu predviđen PZ-om u dijelu osmom »Pomorske nesreće«, glavi VI. »Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari« (odredbe o odgovornosti za štetu koju neuklonjena ili neizvađena podrtina prouzroči trećim osobama – čl. 840.c *et seq.*) i
2. PZ, dio osmi »Pomorske nesreće«, glava IV. »Izvanugovorna odgovornost vlasnika broda i brodar«, odjeljak 1. »Zajedničke odredbe« i odjeljak 2. »Odgovornost za smrt i tjelesne ozljede« (čl. 808. – 810.).

Plovni objekt koji je sudjelovao u pomorskoj nesreći dobit će attribute podrtine ako je potonuo, nasukan ili će uskoro potonuti ili nasukati se ili se to opravdano može očekivati ako još nisu poduzete učinkovite mjere radi pomoći tom objektu. To znači, ako su djelotvorne (učinkovite) akcije spašavanja u tijeku, plovni objekt neće se smatrati podrtinom u smislu WRC-a i odredbi PZ-a koje uređuju institut uklanjanja podrtina. Isto činjenično stanje može biti u podlozi instituta uklanjanja podrtina i spašavanja pa to dovodi do toga da u pojedinim situacijama nije jednostavno odvojiti spašavanje od uklanjanja podrtine.⁹⁸ Primjerice, ako zbog pomorske nesreće nastupi kvar ili uništenje glavnih strojeva, veće oštećenje nadgrađa, ozbiljno oštećenja strukture (kao što je probijanje podvodnog dijela trupa) i sl., to može učiniti plovni objekt nesposobnim za nastavak plovidbe. Također, ako posada izgubi kontrolu nad plovnim objektom, more ga

O pravnom pojmu udara vidi *Pomorska enciklopedija*, 6. svezak, Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 1983., str. 653; Grabovac, I., *Odgovornost brodar za štetne posljedice udara i osiguranje*, *Osiguranje i privreda časopis za teoriju i praksu osiguranje*, br. 1-2 (siječanj – veljača), 1970., str. 26-32.

⁹⁸ Opširnije o odjelitosti instituta uklanjanja podrtina te instituta spašavanja vidi Padovan, A. V.; Skorupan Wolff, V., *Pomorskopravni institut uklanjanja podrtina – konceptijska razmatranja i kritika pravnog uređenja u hrvatskom pomorskom pravu*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 50 (2011.), br. 165, str. 150.

nosi i prijeti opasnost da će potonuti ili nasukati se, tada su takvom plovnom objektu potrebne učinkovite mjere pomoći.

Operacije mogu započeti kao spašavanje, a zatim se transformirati u uklanjanje podrtine ili već na početku može biti jasno ili postati jasno da nije isplativo poduzimati spašavanje ili nije moguće uspješno spašavanje te da se radi o postupanju s podrtinom. Granica javnog interesa da se intervenira u mjere koje se poduzimaju radi pomoći plovnom objektu koji je pretrpio pomorsku nesreću jest tamo gdje se učinkovite mjere pomoći ne poduzimaju ili ne daju rezultat ili su ugroženi javni interesi zaštite sigurnosti plovidbe, morskog okoliša i povezanih interesa.⁹⁹

Dakle, kvar ili oštećenje plovnog objekta nastalo kao posljedica pomorske nesreće, a koje uvjetuje potrebu poduzimanja učinkovitih mjera pomoći tom plovnom objektu, primjerice, tegljenje ili pomoć s obale, pretpostavka su za kvalifikaciju plovnog objekta kao podrtine samo ako nisu poduzete učinkovite mjere pomoći ili ako ne daju odgovarajući rezultat ili ako nije moguće spašavanje.¹⁰⁰

Argumentum a contrario plovni objekt neće se smatrati podrtinom ako nakon pomorske nesreće, kao što su, primjerice, sudar, udar, požar, eksplozija, oštećenje od nevremena i sl., plovni objekt ne pretrpi znatna materijalna oštećenja koja ga čine nesposobnim za plovidbu ili ne prijeti opasnost od nastanaka takvih oštećenja, plovni objekt nije ostao bez pogona ili posada nije izgubila nadzor nad plovnim objektom te, općenito, plovnom objektu ne prijeti opasnost da će uskoro potonuti ili nasukati se i nisu potrebne mjere radi pomoći tom objektu ili su takve mjere potrebne i one se učinkovito poduzimaju.

Prethodno je navedeno da pravni pojam »podrtina« uključuje i podrtine plutajućih objekata, a to znači da se specijalne odredbe PZ-a kojima se uređuje vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari te pravila o odgovornosti za štetu trećim osobama primjenjuju i na štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede koju kupacima uzrokuju podrtine plutajućih objekata.

3.2.2.2. *Potonula stvar*

Prema tipu, odnosno vrsti objekta, potonula stvar jest bilo koja stvar, osim podrtine.¹⁰¹ Zakonodavac je vodio računa o tome da se pravni pojam potonule

⁹⁹ Detaljno o odnosu uklanjanja podrtine i spašavanja vidi Padovan, A. V., *Uloga pomorskog osiguranja u zaštiti morskog okoliša od onečišćenja s brodova*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2012., str. 293-299.

¹⁰⁰ WRC-om i PZ-om propisano je da u onom opsegu u kojem se mjere iz glave PZ-a o uklanjanju podrtina smatraju spašavanjem, na odnos između spašavatelja i vlasnika podrtine primjenjuju se odredbe o spašavanju (čl. 840.b PZ-a).

¹⁰¹ Čl. 840.a st. 1. t. 2. PZ-a.

stvari u smislu odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari adekvatno suzi kako se ne bi preklapao s pojmom »podrtine«. ¹⁰² Primjerice, u smislu PZ-a, potonule stvari mogu biti zrakoplovi, vozila, njihovi tereti i njihovi dijelovi, građevine, lučke građevine, lučke naprave i oprema, mostovi i njihovi dijelovi te bilo koje druge stvari koje su s obale ili iz zraka dospjele u more. Važno je istaknuti da je pojam »potonula stvar« koji se rabi u hrvatskom jeziku uži od pravnog pojma »potonula stvar« iz PZ-a. Pravni pojam potonule stvari u smislu odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju uključuje, osim stvari koje su potonule u moru, stvari koje su nasukane, koje plutaju i koje je more izbacilo na obalu. ¹⁰³ Za razliku od podrtine za koju je *conditio sine qua non* da nastaje nakon pomorske nesreće, za pojam potonule stvari to nije nužna pretpostavka.

Radi cjelovite znanstvene analize potrebno je analizirati i pitanje koje se materijalno pravo primjenjuje na štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća uzrokovanu onim objektima koji se nalaze u moru radi obavljanja određene funkcije, a nisu plovni objekti ni podrtine. Faktično, to su: a) nepomični odobalni objekti, b) drugi objekti u moru koji ne ulaze u pojam nepomičnih odobalnih objekata jer su izrijekom isključeni iz njihove definicije, c) plutajuće platforme koje su tijekom nesreće bile postavljene za istraživanje ili eksploataciju podmorja i d) naprave sposobne za plovidbu koje su zbog bilo kojeg razloga potonule, nasukale se ili njihovi dijelovi ili stvari s tih objekata.

Nepomični odobalni objekti su pomorski objekti u potpunosti ili djelomično ukopani u morsko dno ili položeni na morsko dno, primjerice, platforme koje obavljaju istraživanje ili eksploataciju podmorja i pomorski cjevovodi. Iz pojma nepomičnih odobalnih objekata decidirano su isključeni podmorski kabeli i objekti prometne infrastrukture (primjerice, podmorski tuneli, most oslonjen na morsko dno i sl.) pa se oni mogu smatrati objektima *sui generis* u moru.

Nepomični odobalni objekti i ostali prethodno spomenuti objekti koji su izuzeti iz definicije nepomičnih odobalnih objekata, i mogu se smatrati *sui generis* objektima u moru, jesu potonule stvari pod uvjetom ispunjenja određenih pretpostavki. O kojim je pretpostavkama riječ i u kojem trenutku svi navedeni objekti dobivaju atribute potonule stvari? Kada je riječ o podrtini, ključan je trenutak

¹⁰² Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., *Kritika važećeg i prijedlog novog pravnog uređenja...*, *op. cit.*, str. 43.

¹⁰³ ZIDPZ-om iz 2019. proširena je primjena odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari i na one podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra, a definicija potonule stvari dopunjena je tako da je u opseg pojma potonule stvari uvrštena i potonula stvar koju je more izbacilo na obalu. Opširnije *infra* t. 3.1.2.4.

pomorska nesreća i stanje plovnog ili plutajućeg objekta nakon pomorske nesreće.¹⁰⁴ Također, nerijetko će i navedeni objekti postati potonule stvari upravo kao posljedica pomorske nesreće. Primjerice, dijelovi mosta postaju potonule stvari ako zbog udara broda u most dođe do rušenja mosta ili njegovih dijelova¹⁰⁵ ili dijelovi uništenog cjevovoda postaju potonule stvari ako brod udari u njih¹⁰⁶ i sl. Međutim, za potonule stvari pomorska nesreća nije ključan i nužan događaj koji stvara pretpostavku uz ostale elemente da je objekt postao potonula stvar. Treba smatrati da svi navedeni objekti tijekom obavljanja određene funkcije, radi koje su postavljeni u moru ili na morskom dnu, ne mogu se smatrati potonulim stvarima. Primjerice, nije potonula stvar, ni faktično ni pravno u smislu *ratione materiae* instituta vađenja i uklanjanja potonulih stvari, cjevovod, konstrukcija mosta, objekt za istraživanje ili eksplantaciju podmorja, kabel i sl., dok su u funkciji za koju su namijenjeni. Navedeni objekti postaju potonula stvar tek od trenutka kada su uništeni, oštećeni u mjeri da su izgubili svoju funkciju, ostavljeni bez nadzora ili napušteni jer više ne obavljaju svrhu zbog koje su postavljeni u more ili na morsko dno. To se može dogoditi, primjerice, ako su amortizirani ili ih je vlasnik zapustio i ne održava ih, nemoguće ih je popraviti, prestali su biti stvar određene vrste, potonuli su, nasukali se, plutaju i sl.

Ako su ispunjene navedene pretpostavke, nepomični odobalni objekti, kao i objekti koji su izuzeti iz definicije nepomičnih odobalnih objekata te predstavljaju *sui generis* objekte u moru, dobivaju obilježja pravnog pojma potonule stvari. Stoga je za štetu nastalu trećim osobama od takvog objekta mjerodavan sustav pravila o odgovornosti za štetu sadržan u odredbama PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari.

Prethodno je objašnjeno da plutajuće platforme za eksploataciju i istraživanje podmorja, iako su plutajući objekti, isključene su iz definicije »podrtine« ako su tijekom pomorske nesreće bile postavljene za istraživanje ili eksploataciju podmorja. Tumačenjem odredbe PZ-a kojom je potonula stvar definirana kao »bilo koja stvar, osim podrtine« proizlazi da i plutajuće platforme ulaze u definiciju

¹⁰⁴ Opširnije *supra* t. 3.2.2.1.

¹⁰⁵ U ožujku 2024. godine teretni je brod udario u most dugačak više od 2,5 km u luci u Baltimoru u američkoj saveznoj državi Maryland i uzrokovao rušenje mosta, a njegovi dijelovi i ostaci postali su potonule stvari. Vidi Adeel, H., What We Know About the Francis Scott Key Bridge Collapse in Baltimore, *The New York Times*, objavljeno 26. ožujka 2024., <https://www.nytimes.com/2024/03/26/us/key-bridge-collapse-baltimore-what-to-know.html> (pristup 12. lipnja 2024.).

¹⁰⁶ U trogirskoj je luci brod udario u obalu i uništio ukrute cjevovoda te je došlo do puknuća dijela podmorskog cjevovoda za otoku Čiovo. Više o tome vidi na <https://www.morski.hr/radovi-u-trogiru-brod-udario-u-rivu-i-unistio-cjevovod/> (pristup 21. svibnja 2024.).

potonule stvari iz PZ-a ako su tijekom nesreće bile postavljene za istraživanje ili eksploataciju podmorja. Međutim, kao što je prethodno objašnjeno, da bi se radilo o potonuloj stvari esencijalan i ključan uvjet jest da je riječ o objektu koji je uništen ili oštećen do te mjere da je izgubio svoju funkciju ili potonuo ili nasukan ili pluta ili sl.

Ako je kupaću ili drugoj osobi u moru štetu uzrokovala neka naprava sposobna za plovidbu koja nije plovni objekt, u smislu odredbi o izvanugovornoj odgovornosti za štetu kupaćima i drugim osobama u moru, primjenjuje se sustav odgovornosti za štetu iz ZOO-a.¹⁰⁷ Međutim, pod pretpostavkom ispunjenja opisanih uvjeta, treba smatrati da su potonule stvari i sve naprave sposobne za plovidbu koje su zbog bilo kojeg razloga potonule, nasukale se ili njihovi dijelovi ili stvari s tih objekata. Naprave sposobne za plovidbu nisu plovni objekti, a nakon pomorske nesreće oni ne postaju ni podrtine jer pravni pojam »podrtina« u smislu PZ-a uključuje samo podrtine plovni i plutajućih objekata. Na odgovornosti za štetu koja od takvih potonulih stvari može nastati kupaćima i drugim osobama u moru primjenjuje se sustav odgovornosti za štetu propisan u dijelu PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari.

3.2.2.3. *Primjena na podrtine i potonule stvari na kopnenom dijelu pomorskog dobra*

U petogodišnjoj primjeni (od 2013. do 2019. godine) odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari uočeno je da su izvan teritorijalnog polja primjene PZ-a bile podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Iako se po prirodi stvari percipira da je podrtina u moru, bilo da je potonula, da pluta ili je nasukana, u praksi je moguće da podrtina nakon pomorske nesreće završi na morskoj obali ili kopnenom dijelu pomorskog dobra. Isti je slučaj s potonulom stvari koju more može izbaciti na morskobalu. U praksi postoje brojni primjeri odbačenih, izgubljenih i napuštenih stvari koje je more izbacilo na obalu i leže na pomorskom dobru, a koje nisu dijelovi i ne potječu s plovnog ili plutajućeg objekta, dakle nisu podrtine. Stoga je bilo razumno da zakonodavac proširi polje primjene ove glave PZ-a i na podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra te proširi pojam potonule stvari i na stvari koje je more izbacilo na obalu, a to je učinjeno ZIDPZ-om iz 2019.¹⁰⁸

Iako je neposredan cilj noveliranih odredbi PZ-a iz ZIDPZ-a iz 2019. bio omogućiti da se postupci uklanjanja opasnih podrtina i potonulih stvari te postupci

¹⁰⁷ Opširnije *infra* t. 3.3.

¹⁰⁸ Novelirane odredbe ZIDPZ-a iz 2019. stupile su na snagu 28. veljače 2019. godine.

dobrovoljnog vađenja podrtina i potonulih stvari primjenjuju i na podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra, učinak ove nove očituje se i na mjerodavno materijalno pravo za odnos odgovornosti za štetu koju je podrtina ili potonula stvar uzrokovala trećoj osobi na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Proširena je primjena odredbe čl. 840.c st. 1. – 6. PZ-a koja govori o odgovornosti za štetu koja trećim osobama nastane u vezi s podrtinom, odnosno potonulom stvari i na štetne događaje nastale na kopnenom dijelu pomorskog dobra, te dopunjen pojam potonule stvari tako da uključuje i bilo koju stvar osim podrtine koju je more izbacilo na obalu (čl. 840.a st. 2. PZ-a). Tako se isti sustav odgovornosti za štetu primjenjuje na sve slučajeve izvanugovorne odgovornosti za štetu koju je uzrokovala podrtina ili potonula stvar trećim osobama, neovisno je li štetni događaj nastao u moru ili na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Takvim se rješenjem ostvaruje cilj zakonodavca, a to je postizanje višeg stupnja pravne sigurnosti za potencijalne oštećenike te stimuliranje vlasnika ili ovlaštenih osoba da što prije samoinicijativno uklone podrtine, odnosno potonule stvari, i ne samo iz mora, nego i s kopnenog djela pomorskog dobra.

Na primjeru triju štetnih događaja uzrokovanih (faktično, ali ne i pravno) istim objektom razlučit ćemo relevantne elemente za pravilan odabir materijalnog prava. Pretpostavit ćemo da je u sva tri štetna događaja objekt kojim je počinjena šteta metalna konstrukcija odbojkaškog igrališta koja se nalazila na plaži – kopnenom dijelu pomorskog dobra.

U prvom je slučaju navedeni objekt bio nošen vjetrovom ili je na drugi način dospio u more i uzrokovao štetu kupaću ili drugoj osobi u moru. Nedvojbeno jest da je u ovom slučaju metalna konstrukcija odbojkaškog igrališta potonula stvar jer je PZ-om propisano da potonula stvar jest bilo koja stvar, osim podrtine, koja je s kopna ili iz zraka završila u moru.¹⁰⁹ Slijedom toga, u ovom slučaju, za odlučivanje o odgovornosti za štetu mjerodavno materijalno pravo su odredbe PZ-a o odgovornosti za štetu predviđene u glavi VI. o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari (čl. 840.c PZ-a).

Kao primjer drugog štetnog događaja navodimo primjer iz sudske prakse. Sud¹¹⁰ je odlučivao o odgovornosti za štetu koju je pretrpjela osoba koja je ležala na plaži (gradskom kupalištu), a ozlijeđena je u štetnom događaju u kojem je na nju pala željezna konstrukcija koja se nalazila na odbojkaškom igralištu u blizini ležaljke na kojoj je ležala oštećena osoba. Sud je primijenio sustav odgovornosti za štetu predviđen ZOO-om jer se u ovom slučaju ne radi o kupaću ni drugoj osobi u moru, a objekt kojim je počinjena šteta u ovom slučaju nije potonula stvar.

¹⁰⁹ Opširnije o tumačenju pravnog pojma potonule stvari vidi *supra* t. 3.2.2.2.

¹¹⁰ Županijski sud u Varaždinu, stalna služba u Koprivnici, Gž 292/2021-2 od 14. lipnja 2021.

Prema trećem hipotetskom slučaju, spomenuti objekt, primjerice, nošen vjetrom završio je u moru i dobio atribute potonule stvari, a nakon toga ga je more izbacilo na obalu gdje je došlo do štetnog događaja na način opisan u prikazanom sudskom sporu, odnosno ozljede osobe koja se sunčala na plaži. U ovom bi se slučaju primjenjivao sustav odgovornosti za štetu predviđen odredbama PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari. Ključno za ovaj slučaj jest da je štetu uzrokovala potonula stvar jer se radi o stvari različitoj od podrtine koja se nalazila u moru, a more ju je izbacilo na obalu. Na odnos odgovornosti za štetu mjerodavno pravo bile bi odredbe glave VI. PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari jer se one u skladu s čl. 840.b st. 2. PZ-a primjenjuju i na podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra. U izloženom hipotetskom primjeru oštećena osoba, a to je osoba koja je ležala na plaži, u smislu odredbe čl. 840.c st. 2. PZ-a jest treća osoba kojoj je nastala šteta u vezi s potonulom stvari.

Opisana novela PZ-a relevantna je i za izbor materijalnog prava koje se primjenjuje na odgovornost za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru. U praksi je vrlo rijetko, ali teoretski moguće da kupaću ili drugoj osobi u moru nastane šteta od podrtine koja se nalazi na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Primjerice, zbog snažnog udara vjetra odvoji se dio podrtine koja se nalazi na kopnenom dijelu pomorskog dobra i dospije u more te ozlijedi kupaća ili drugu osobu u moru. Opisana novela PZ-a doprinosi tome da se isti sustav pravila o odgovornosti za štetu primjenjuje na sve slučajeve uzrokovanja štete trećim osobama od podrtine ili potonule stvari i to kupaćima i drugim osobama u moru te osobama na kopnenom dijelu pomorskog dobra.

3.2.3. Odgovornosti za štetu nastalu tijekom akcija vađenja ili uklanjanja podrtina ili potonulih stvari

Radi cjelovite analize svih mogućih scenarija uzrokovanja štete kupaćima i drugim osobama u moru, u ovom dijelu analiziramo koji se sustavi odgovornosti za štetu primjenjuju u slučaju uzrokovanja smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru nastalih tijekom i u vezi s poduzimanjem akcija vađenja ili uklanjanja podrtina ili potonulih stvari. U ovom scenariju prouzročenja štete, štetna je radnja vađenje ili uklanjanje, odnosno činjenje ili propuštanje tijekom izvršavanja akcija ili u vezi s njima, a podrtina ili potonula stvar samo je objekt uklanjanja ili vađenja.

Uklanjanje podrtina i potonulih stvari uvijek se obavlja na temelju rješenja nadležne lučke kapetanije kojim se vlasniku naređuje da ukloni podrtinu (čl. 840.n st. 1. PZ-a) ili potonulu stvar (čl. 840.s st. 3. PZ-a). Za razliku od toga,

vađenje podrtina ili potonulih stvari može se odvijati prema dvama scenarijima: 1. na temelju i u skladu s odobrenjem lučke kapetanije (čl. 840.ć st. 2. PZ-a) ili 2. bez odobrenja, odnosno protivno odluci lučke kapetanije.

PZ-om je detaljno propisan postupak vađenja podrtina i potonulih stvari, a uređena su sva pitanja upravnopravne prirode koja se odnose na postupak vađenja podrtina i potonulih stvari. Propisano je tko smije vaditi podrtinu ili potonulu stvar, dužnost pribavljanja odobrenja nadležne lučke kapetanije za vađenje podrtine ili potonule stvari, sadržaj zahtjeva kojim se traži odobrenje za vađenje, sadržaj rješenja kojim lučka kapetanija odlučuje o zahtjevu za vađenje i slična specifična pitanja važna za postupak vađenja podrtina i potonulih stvari.¹¹¹ Vađenje podrtina ili potonulih stvari obavlja se na temelju odobrenja nadležne lučke kapetanije ako se obavlja u skladu sa svim nautičko-tehničkim uvjetima određenim u rješenju lučke kapetanije te unutar roka za početak i završetak izvođenja radova koji je određen u rješenju lučke kapetanije.¹¹² O vađenju bez odobrenja radit će se ako je osoba pristupila vađenju i poduzima ga, a nije zatražila dozvolu za vađenje u skladu s čl. 840.ć st. 2. PZ-a ili ako je pristupila vađenju i poduzima ga, a lučka kapetanija odbila je njezin zahtjev za vađenje. Vađenje podrtine ili potonule stvari protivno odobrenju lučke kapetanije uključuje i one slučajeve vađenja za koje je pribavljeno odobrenje lučke kapetanije, ali osoba koja poduzima vađenje ne postupa u skladu s rješenjem lučke kapetanije u odnosu na nautičko-tehničke uvjete vađenja i rokove određene za vađenje.

PZ ima specijalne odredbe u glavi VI. o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari kojima se uređuje odgovornost za štetu koja je kupacima i drugim osobama u moru nastala u vezi s poduzimanjem akcija vađenja bez odobrenja ili protivno odluci nadležne lučke kapetanije. Za potrebe utvrđivanja odgovornosti za štetu nanесenu kupacima ili drugim osobama iz ovog scenarija, mjerodavno materijalno pravo su odredbe čl. 840.g PZ-a kojima je propisano da osoba koja poduzima vađenje podrtine ili potonule stvari bez odobrenja ili protivno odluci nadležne lučke kapetanije odgovara za štetu prouzročenu vađenjem na temelju pravila o odgovornosti za štetu od opasne djelatnosti. Dakle, PZ upućuje na primjenu odredbi ZOO-a, glave IX. »Izvanugovorni obvezni odnosi«, odjeljka 1. »Prouzročenje štete«, odsjeka 4. »Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, Opće odredbe« (1063. – 1067. *et seq.*). PZ dodatno razrađuje ovaj sustav odgovornosti za štetu i propisuje da se za potrebe utvrđivanja odgovornosti za štetu osobe koja vađenje podrtine ili potonule stvari poduzima bez odobrenja ili protivno odluci nadležne lučke kapetanije smatra kako je vađenje

¹¹¹ Čl. 840.ć – 840.i PZ-a.

¹¹² Čl. 840.ć st. 4. PZ-a.

bez odobrenja ili protivno odluci lučke kapetanije opasna djelatnost. Dakle, zakonodavac uvodi zakonsku presumpciju o takvoj djelatnosti kao opasnoj djelatnosti, a to znači da u slučaju spora nije potrebno utvrđivati smatra li se opasnom djelatnošću konkretna akcija vađenja podrtine ili potonule stvari koja je uzrokovala smrt ili tjelesnu ozljedu kupaca, nego se presumira da ona to jest.

Nema specijalnih zakonskih odredbi o odgovornosti za štetu uzrokovanu uklanjanjem¹¹³ ili vađenjem podrtina ili potonulih stvari koje se obavljaju na temelju odobrenja nadležne lučke kapetanije. U tom slučaju treba razlikovati dva scenarija uzrokovanja štete kupcima i drugim osobama u moru.

Prvi je scenarij ako se akcije vađenja, odnosno uklanjanja poduzimaju plovnom objektom, primjerice, plovećom dizalicom ili brodom dizalicom. Ploveća dizalica je vrsta tehničkog plovnog objekta s trupom pontonskog tipa i teretnim uređajem posebno namijenjen za dizanje teških tereta, a ako mu je paluba posebno pojačana može služiti i za prijenos teških tereta. Brod dizalica je brod posebno građen i opremljen teretnim uređajem za dizanje i prijenos teških tereta.¹¹⁴ U tom je slučaju izvođač radova brodar pa se primjenjuje sustav izvanugovorne odgovornosti za štetu vlasnika broda i brodara, odnosno odredbe o odgovornosti za smrt ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru (čl. 808. – 810. PZ-a). Navedeni se sustav pravila o odgovornosti za štetu primjenjuje na sve plovne objekte, bez obzira na njihovu veličinu i namjenu.

Drugi mogući scenarij uklanjanja ili vađenja podrtina i potonulih stvari jest da se akcije poduzimaju s kopna, primjerice, uz uporabu dizalice koja je fiksirana na kopnu ili akcije uklanjanja ili vađenja poduzimaju ronionci jer se radi o vađenju ili uklanjanju pojedinih predmeta ili dijelova plovnog objekta koji je postao podrtina. U tom se slučaju primjenjuju odredbe ZOO-a, glava IX. »Izvanugovorni obvezni odnosi«, odjeljak 1. »Prouzročenje štete«, odsjek 1. »Opća načela« i odsjek 2. »Odgovornost po osnovi krivnje« (čl. 1045. – 1054. *et seq.*). Ako akcije vađenja ili uklanjanja imaju obilježja opasne djelatnosti ili opasne stvari u smislu ZOO-a,¹¹⁵ pravilna primjena materijalnog prava uključuje primjenu odredbi

¹¹³ Prethodno je objašnjeno da se uklanjanje podrtina ili potonulih stvarati uvijek obavlja na temelju rješenja kojim lučka kapetanija naređuje vlasniku da ukloni podrtinu (čl. 840.n st. 1. PZ-a), odnosno potonulu stvar (čl. 840.s st. 3. PZ-a).

¹¹⁴ Vidi definicije tipova pomorskih objekata pod 2.2.22.2 »Ploveća dizalica« i 2.2.23 »Brod dizalica«, Pravila za statutarnu certifikaciju pomorskih brodova, Opći propisi, *Narodne novine*, br. 15/2019.

¹¹⁵ O obilježjima opasne djelatnosti i opasne stvari vidi Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., Je li plovilo na vezu opasna stvar, a djelatnost marine opasna djelatnost?, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 61 (2022.), br. 176, str. 217-288.

ZOO-a o odgovornosti za štetu od opasne stvari, odsjek 4. »Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, Opće odredbe« (čl. 1063. – 1067. *et seq.*).

3.3. Sustav pravila o odgovornosti za štetu propisan ZOO-om

Pravila građanskog prava, odnosno odredbe ZOO-a o odgovornosti za štetu primjenjuju se na sve slučajeve odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru za koje ne postoje specijalne odredbe PZ-a kao propisa koji uređuje izvanugovorne odnose odgovornosti za štetu koju uzrokuju plovni objekti te odnose odgovornosti za štetu koju trećim osobama uzrokuju podrtine i potonule stvari.

Sustavi pravila o odgovornosti za štetu koji mogu doći do primjene na odnos odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru su:

1. Pravila o odgovornosti za štetu na temelju pretpostavljene krivnje propisana u ZOO-u, glavi IX. »Izvanugovorni obvezni odnosi«, odjeljku 1. »Prouzročenje štete«, odsjeku 1. »Opća načela« i odsjeku 2. »Odgovornost po osnovi krivnje« (čl. 1045. – 1054. *et seq.*) ili

2. Pravila o odgovornosti za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti propisana u ZOO-u, glavi IX. »Izvanugovorni obvezni odnosi«, odjeljku 1. »Prouzročenje štete«, odsjeku 4. »Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, Opće odredbe« (1063. – 1067. *et seq.*).

Navedeni sustavi pravila o odgovornosti za štetu predviđeni ZOO-om primjenjivat će se ako je smrt ili tjelesnu ozljedu kupaca uzrokovala neka naprava sposobna za plovidbu koja nije plovni objekti u smislu PZ-a. To su prvenstveno razne naprave namijenjene za sport i razonodu koje su danas vrlo često prisutne na moru i koje zbog brzine koju razvijaju mogu sudjelovati u nezgodi na moru. Oni, iako su faktično objekti koji plove, nisu plovni objekti u smislu PZ-a pa zbog toga ne ulaze u polje primjene odredbi PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru. Važno je istaknuti da na njih nisu primjenjive ni odredbe o sudaru jer ih ne obvezuju odredbe pomorskog prava vezane uz izbjegavanje sudara na moru, i to COLREG i Pravilnik o sigurnosti pomorske plovidbe u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske, te načinu i uvjetima obavljanja nadzora i upravljanja pomorskim prometom.¹¹⁶ Primjeri naprava sposobnih za plovidbu koje nisu plovni objekti u smislu PZ-a su:

¹¹⁶ Vidi čl. 6. Pravilnika o sigurnosti pomorske plovidbe u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske te načinu i uvjetima obavljanja nadzora i upravljanja pomorskim prometom, *Narodne novine*, br. 79/2013, 140/2014, 57/2015.

- a) daske za jedrenje, daske za veslanje, daske s padobranom – *kiteboarding* i sl.;
- b) plovila pogonjena ljudskom snagom, primjerice, kanui, kajaci, gondole, pedale, morski bicikli i sl.;
- c) plovila koja po nomenklaturi PZ-a nisu brodice jer imaju duljinu trupa 2,5 m i manje, ukupnu snagu porivnih uređaja 5 kW ili manje i koje ne pripadaju drugom plovnom objektu, dakle, nisu pomoćna plovila, tzv. tenderi;
- d) podvodna vozila *seabobovi* nazivaju se podvodni skuteri, a zajedničko im je da imaju podvodnu električnu propulziju brzine do 25 km/h i maksimalan zaron do 40 m.

Vrlo je specifičan položaj skijaša na moru kao štetnika koji usmrti ili tjelesno ozlijedi kupaca ili drugu osobu u moru. Skijaš se kreće po površini mora isključivo uz pomoć snage porivnog uređaja plovnog objekta koji ga vuče po morskoj površini te je fizički povezan s njim. U trenutku prekidanja fizičke veze između skijaša i plovnog objekta koji ga vuče prestaje djelovati vučna sila i skijaš završava u moru te više ne skija, dakle, ne kreće se po morskoj površini. Skijaš na moru ima izrazito ograničene manevarske sposobnosti. Osim što ga pokreće isključivo pogon plovnog objekta koji ga vuče, njegov pravac kretanja, udaljenost od obale, brzina kretanja i sl., u potpunosti ovise o odlukama osobe koja upravlja plovnim objektom. Unatoč tomu, ne može se reći da ne postoji mogućnost da skijaš na moru svojim radnjama ili propustima utječe na izbjegavanje sudara ili zapreka. Primjerice, ako pravodobno uoči kupaca ili drugu osobu u moru, skijaš svojim manevrom skretanja (koji je bitno ograničen, ali moguć) može izbjeći kontakt ili može zaustaviti svoje kretanje i spriječiti nalet na kupaca ili drugi objekt u moru tako da otpusti uže pomoću kojeg ga vuče plovni objekt te tako prekine djelovanje vučne sile koja ga pokreće.

Ako je smrt ili tjelesnu ozljedu kupaca uzrokovao skijaš jer je došlo do naleta skijaša na kupaca, ali nije došlo do kontakta kupaca i plovnog objekta koji je pokretao skijaša vučnom silom, postoje određene dvojbe u odnosu na pitanje tko je odgovorna osoba u tom slučaju odgovornosti za štetu te koji se sustav odgovornosti za štetu primjenjuje.

Ako se priklonimo stajalištu da je u tom slučaju riječ o šteti koju je uzrokovao skijaš, a ne plovni objekt, primjenjuje se sustav pravila o odgovornosti za štetu predviđen ZOO-om. Argument za takav pristup jest da je došlo do naleta skijaša na kupaca i njegova ozljeđivanja, odnosno usmrćivanja, a nije došlo do kontakta kupaca i plovnog objekta koji je pokretao skijaša vučnom silom pa štetu nije uzrokovao plovni objekt. Ako se skijaša smatra pasivno legitimiranom osobom, on je druga osoba u moru, ovaj put u ulozi štetnika te za štetu odgovara na temelju odredbi ZOO-a o odgovornosti za štetu jer u PZ-u nema specijalnih

zakonskih odredbi o odgovornosti za štetu koju skijaš ili druga osoba u moru prouzroči kupaću ili drugoj osobi u moru.

U odnosu na isto činjenično stanje, dakle, na isti slijed uzročno-posljedičnih događaja, moguće je opredijeliti se za stajalište da je riječ o solidarnoj odgovornosti skijaša, vlasnika broda, brodarar i osobe koja je upravljala plovnom objektom jer su to osobe koje su međusobno povezane i zajedno su djelovale u uzrokovanju štete. Oni su fizikalna cjelina, a skijaš se ne može kretati bez plovnog objekta u pokretu i njegove vučne sile koja ga pokreće. Smatramo da je to pravilan pravni pristup u odnosu na pitanje kruga odgovornih osoba za štetu uzrokovanu kupaću ili drugoj osobi u moru. U tom slučaju dolazi do kumulativne primjene različitih odštetnih sustava na isti štetni događaj pa pojedini štetnici (pasivno legitimirane osobe) iz istog štetnog događaja odgovaraju po različitim pravilima o odgovornosti za štetu. Skijaš na moru odgovara po sustavu pravila o odgovornosti za štetu predviđenim ZOO-om, dok vlasnik broda, brodarar i osoba koja je upravljala plovnom objektom koji je vukao skijaša odgovaraju po sustavu pravila o odgovornosti za štetu predviđenim u odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za smrt i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru.

U sudskoj praksi i pravnoj teoriji potvrđena je mogućnost primjene različitih odštetnih sustava pravila o odgovornosti za štetu na isti štetni događaj, odnosno »različitost načela (kriterija) prema kojima je utvrđena odgovornost svakog od više štetnika ne isključuje postojanje njihove solidarne odgovornosti za određenu štetu«. ¹¹⁷

Važno je istaknuti da se solidarnost nikada ne pretpostavlja. Za njezin je nastanak uvijek potrebna pravna osnova, ¹¹⁸ tj. zakon ili pravni posao kojim je propisana ili ugovorena solidarnost. ¹¹⁹ Člankom 1107. st. 1. ZOO-a propisano je da »za štetu koju je više osoba prouzročilo zajedno svi sudionici odgovaraju solidarno«. U pravnoj se teoriji tumači da se ovo odnosi na neposredne počinitelje iste štete, dakle, na one koji su zajedno štetno djelovali ili propuštali. ¹²⁰

¹¹⁷ Vs, Rev-2608/88 od 18. svibnja 1989., *Informator* 3793, primjer br. 37, prema Crnić, I., *Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i abecedno kazalo pojmova*, četvrto, bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2010., str. 1543; Kačer, Radolović i Slakoper ističu primjer da naručitelj radova i izvođač radova ne moraju odgovarati po istom kriteriju odgovornosti. Oni nisu nužni ni jedinstveni suparničari. Vidi Kačer, H.; Radolović, A.; Slakoper, Z., *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*, Poslovni zbornik, Zagreb, 2006., str. 962.

¹¹⁸ Vs, Rev-3222/99 od 2. veljače 2002., prema Crnić, I., *Zakon o obveznim odnosima...*, op. cit., str. 1535.

¹¹⁹ *Ibid.*

¹²⁰ *Ibid.*, str. 1536.

Moguća je i hipotetska situacija prema kojoj je nedvojbeno da je štetu kupaću ili drugoj osobi u moru prouzročio skijaš na moru ili plovni objekt koji vuče skijaša, dakle, neki od dvaju objekata koji su međusobno povezani, a ne može se utvrditi koja je osoba prouzročila štetu. U ovom je slučaju riječ o posebnom slučaju solidarne odgovornosti više osoba za istu štetu. Člankom 1107. st. 4. ZOO-a propisano je »kad je nedvojbeno da je štetu prouzročila neka od dviju ili više određenih osoba koje su na neki način međusobno povezane, a ne može se utvrditi koja je od njih štetu prouzročila, te osobe odgovaraju solidarno«. Solidarno odgovorni tuženici za naknadu štete nisu jedinstveni suparničari.¹²¹ Solidarni dužnici su obični suparničari. U čl. 200. ZPP-a propisano je da je svaki »suparničar u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja niti koriste niti štete drugim suparničarima«.

Navedena odredba čl. 1107. st. 4. ZOO-a primjenjiva je i na slučaj ako, primjerice, štetu kupaću uzrokuje više naprava sposobnih za plovidbu ili plovni objekt i naprava sposobna za plovidbu ili više plovnih objekata, a ne može se utvrditi koja je od njih prouzročila štetu. Primjerice, može se raditi o tome da sudionici u sudaru prouzroče štetu kupaću ili drugoj osobi u moru jer se nakon njihova sudara odvoje određeni dijelovi, predmeti i sl., te nošeni mehaničkom silom i/ili vjetrom ozlijede kupaća ili drugu osobu u moru.¹²²

Poseban slučaj jest ako kupaća ili drugu osobu u moru ozlijedi plovni objekt, ali ne i skijaš na moru, dakle, ne dođe do izravnog kontakta skijaša i oštećenog kupaća. U tom slučaju treba smatrati da je štetu uzrokovao isključivo plovni objekt jer skijaš na moru nema mogućnost utjecaja na radnje ili propuste u upravljanju plovnim objektom i izbjegavanje sudara plovnog objekta s kupaćem ili drugim objektima i drugim osobama u moru. Mjerodavno pravo su odredbe o izvanugovornoj odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i druge osobe u moru predviđene PZ-om.

Odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu zbog smrti i tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru primjenjuju se isključivo na štetu uzrokovanu plovnim objektima, a to znači da izvan polja primjene tih odredbi ostaju

¹²¹ Županijski sud u Varaždinu, Gž-605/08 od 8. travnja 2008., vidi Vrhovni sud Republike Hrvatske, *Izbor odluka 2/2008-235*, Narodne novine, Zagreb, 2008. U članku 201. Zakona o parničnom postupku (u nastavku: ZPP) propisano je da se suparničari smatraju kao jedna parnična stranka (jedinstveni suparničari) ako se prema zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima.

¹²² Prethodno je objašnjeno (*supra* t. 3.1.4.) da se odredbe PZ-a o sudaru ne primjenjuju na odgovornost za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru jer se one primjenjuju isključivo na odgovornosti za štetu koju su brod, osobe na brodu ili stvari na brodu pretrpjeli zbog sudara brodova.

ostali pomorski objekti. To su objekti stalno privezani ili usidreni na moru (plutajući objekti) te objekti u potpunosti ili djelomično ukopani u morsko dno ili položeni na morsko dno (nepomični odobalni objekti).¹²³ Mjerodavno materijalno pravo za odnos odgovornosti za štetu koju plutajući ili nepomični odobalni objekt uzrokuje kupaću ili drugoj osobi u moru su odredbe ZOO-a o odgovornosti za štetu.

Specijalnim odredbama PZ-a kojima se uređuje vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari propisuju se i pravila o odgovornosti za štetu koju trećim osobama uzrokuju podrtine plutajućih objekata.

Obilježja pravnog pojma potonule stvari dobivaju nepomični odobalni objekti i oni objekti koji su izuzeti iz definicije nepomičnih odobalnih objekata i predstavljaju *sui generis* objekte u moru, pod uvjetom da su ispunjene određene pretpostavke. Za štetu nastalu trećim osobama od takvih objekata mjerodavan je sustav pravila o odgovornosti za štetu sadržan u odredbama PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari.¹²⁴

Ako konkretan odnos odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća ili druge osobe u moru ulazi u polje primjene odredbi ZOO-a o odgovornosti za štetu treba pažljivo ispitati je li šteta uzrokovana opasnom stvari ili opasnom djelatnosti u smislu ZOO-a. U svakom se pojedinom slučaju razmatra je li stvar opasna već na temelju svog postojanja ili su opasna njezina svojstva. Neka je stvar opasna zbog položaja u kojem se nalazi. Mjerodavan je i kriterij uporabe stvari, a on je relevantan upravo za naprave sposobne za plovidbu koje u određenim slučajevima postaju opasne tek kada se rabe.¹²⁵ Primjerice, daska za jedrenje koja se kreće po površini mora velikom brzinom nedvojbeno je opasna stvar za kupaća u moru jer zbog brzine kretanja daske za jedrenje kupać nerijetko ne može izbjeći nalet. Za razliku od toga, pedalina koja se kreće po površini mora vrlo sporo i zbog svoje je veličine lako uočljiva najčešće se ne može smatrati opasnom stvari u odnosu na kupaća i osobu u moru.

¹²³ Vidi definiciju pomorskog objekta, čl. 5. st. 1. t. 31. PZ-a.

¹²⁴ Opširnije *supra* t. 3.2., vidi čl. 840.c st. 2. PZ-a.

¹²⁵ Detaljnije o kriterijima relevantnim za ocjenu radi li se o opasnoj stvari ili opasnoj djelatnosti vidi Bukovac Puvača, M., »Sive zone« izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 30 (2009.), br. 1, str. 221-243; Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., Je li plovilo na vezu opasna stvar..., *op. cit.*, str. 217-288.

3.4. Rezime poredbene analize pretpostavki za primjenu sustava odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru

OBJEKT ILI DJELATNOST KOJOM JE POČINJENA ŠTETA KUPAČIMA I DRUGIM OSOBAMA U MORU	MATERIJALNO PRAVO
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Plovni objekt i ratni brod. ➤ Vađenje podrtine i potonule stvari na temelju odobrenja lučke kapetanije koje se poduzima plovnim objektom. ➤ Uklanjanje podrtine plovnog ili plutajućeg objekta i potonule stvari koje se poduzima plovnim objektom. 	<p>PZ, dio osmi »Pomorske nesreće«, glava IV. »Izvanugovorna odgovornost vlasnika broda i brodarara«, odjeljak 1. »Zajedničke odredbe« i odjeljak 2. »Odgovornost za smrt i tjelesne ozljede« (čl. 808. – 810.).</p>
<p>Neuklonjena ili neizvađena:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ podrtina plovnog objekta; ➤ podrtina plutajućeg objekta; ➤ potonula stvar. 	<p>PZ, dio osmi »Pomorske nesreće«, glava VI. »Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari« (odredbe o odgovornosti za štetu koju neuklonjena ili neizvađena podrtina ili potonula stvar prouzroči trećim osobama – čl. 840.c <i>et seq.</i>).</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vađenje podrtine bez odobrenja lučke kapetanije – opasna djelatnost – zakonska presumpcija. 	<p>PZ, dio osmi »Pomorske nesreće«, glava VI. »Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari« (čl. 840.g); ZOO, glava IX. »Izvanugovorni obvezni odnosi«, odjeljak 1. »Prouzročenje štete«, odsjek 4. »Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, Opće odredbe« (1063. – 1067. <i>et seq.</i>).</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Naprave sposobne za plovidbu koje nisu plovni objekti (najčešće za sport i rekreaciju). ➤ Plutajući objekti i nepomični odobalni objekti. ➤ Vađenje podrtine plovnog ili plutajućeg objekta, potonule stvari, na temelju odobrenja lučke kapetanije ako se vađenje ne poduzima plovnim objektom (primjerice, vađenje s kopna, vađenje koje poduzimaju ronionci i sl.). ➤ Uklanjanje podrtine po nalogu lučke kapetanije ako se ne provodi plovnim objektom (primjerice, uklanjanje s kopna, uklanjanje koje poduzimaju ronionci i sl.). 	<p>ZOO, glava IX. »Izvanugovorni obvezni odnosi«, odjeljak 1. »Prouzročenje štete«, odsjek 1. »Opća načela« i odsjek 2. »Odgovornost po osnovi krivnje« (čl. 1045. – 1054. <i>et seq.</i>), odsjek 4. »Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, Opće odredbe« (1063. – 1067. <i>et seq.</i>).</p>

4. ASPEKTI OSIGURANJA U VEZI SA ŠTETNIM DOGAĐAJIMA U KOJIMA JE PROUZROČENA SMRT ILI TJELESNA OZLJEDA KUPAČA I DRUGIH OSOBA U MORU

Prethodno je detaljno analizirano koji sve objekti mogu sudjelovati u uzrokovanju štete kupcima i drugim osobama u moru. Samo neke kategorije plovni objekata podliježu obveznom osiguranju, a osim obveznog osiguranja od odgovornosti, u praksi, postoje razne druge vrste osiguranja. Razmotrit ćemo koji su scenariji mogući u osigurateljnoj praksi.

4.1. Obvezno osiguranje od odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru

U hrvatskom osigurateljnom pravu ova vrsta obveznog osiguranja uvedena je Zakonom o osiguranju iz 1994. godine¹²⁶ s osnovnom svrhom zaštite kupaca od rizika nepažljive i objesne vožnje opasnim plovilima.¹²⁷ Pozitivni propis koji uređuje ovu vrstu obveznog osiguranja jest ZOOB.

Kategorija plovni objekata koji podliježu obveznom osiguranju od odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru su brodice i jahte.¹²⁸ Vlasnik brodice, odnosno jahte dužan je sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu koju uporabom brodice, odnosno jahte može nanijeti trećim osobama zbog smrti, tjelesne ozljede ili narušenja zdravlja. Treće osobe uključuju kupce i druge osobe u moru, a prema čl. 41. st. 2. ZOOB-a trećim osobama ne smatraju se osobe koje se nalaze na brodici, odnosno jahti kojom je prouzročena šteta. Također, iz osiguranja su isključene i osobe koje se nalaze na drugoj brodici, jahti, brodu, odnosno drugom plovnom objektu u slučaju sudara između brodica, odnosno jahti. Razlog za ovakvo zakonsko rješenje jest namjena ove vrste obveznog osiguranja, a to je zaštita osoba koje nisu na jahtama i brodicama. ZOOB-om se uređuju obvezna osiguranja u prometu, a prema čl. 2. st. 1. t. 4. obvezno osiguranje u prometu je osiguranje vlasnika, odnosno korisnika brodice na motorni pogon, odnosno jahte od odgovornosti za štete nanесene trećim osobama.

Važno je napomenuti da je novelom ZOOB-a iz 2023. ukinut uvjet prema kojem se obveza sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti odnosila samo na jahte i brodice čija je snaga porivnih strojeva veća od 15 kW. Sa stajališta zaštite kupaca i drugih osoba u moru to je važna novela jer su nakon njezina stupanja

¹²⁶ *Narodne novine*, br. 9/1994.

¹²⁷ Ćurković, M., *Obvezna osiguranja u prometu*, op. cit., str. 282.

¹²⁸ Čl. 41. st. 1. ZOOB-a.

na snagu obveznim osiguranjem od odgovornosti za štetu kupcima i drugim osobama u moru pokrivene sve jahte i brodice, a to znači i one koje imaju snagu porivnog stroja 15 kW ili manju. Uobičajeno je da se jačina potisnih strojeva i duljina plovila smatraju veličinama koje ukazuju na potencijalnu opasnost od njihove uporabe za treće osobe. Međutim, sve veća frekventnost pomorske plovidbe i uporabe za sport i razonodu brodice snage porivnih strojeva 15 kW ili manje ukazuje na njihovu opasnost za kupče i druge osobe na moru. Stoga je razumljivo da je zakonodavac snagu porivnih strojeva derogirao kao uvjet za obvezno osiguranje vlasnika brodice od odgovornosti za štetu nanesenu trećim osobama. U poredbenom pravu postoje takva zakonska rješenja. Primjerice, talijanski Zakon o osiguranju u čl. 123. st. 1. o obvezi osiguranja podvrgava sva plovila koja služe zabavi i razonodi, bez obzira na snagu strojeva, te plovila koja imaju motor jačine više od tri konjske snage, a koja su namijenjena privatnoj uporabi različitoj od zabave i razonode.¹²⁹

Prema ZOOP-u, vlasnik inozemne brodice, odnosno jahte koja ulazi u teritorijalno more Republike Hrvatske mora imati važeći ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete nastale smrću, tjelesnom ozljedom ili narušenjem zdravlja treće osobe, osim ako ne postoji drugo odgovarajuće jamstvo za naknadu štete ili ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.¹³⁰

Obveznim osiguranjem za jahte i brodice obuhvaćena su i njihova pomoćna plovila (*by boatovi*, odnosno tenderi) ako su navedeni u polici osiguranja jer su oni pripadak jahte ili brodice koja je glavna stvar.

U čl. 41. st. 1. ZOOP-a propisano je da šteta kupcima i drugim osobama u moru mora nastati uporabom jahte ili brodice,¹³¹ a čl. 3. st. 33. ZOOP-a definirano je što se smatra uporabom vozila. To je svaka uporaba vozila koja je u skladu s funkcijom vozila kao prijevoznog sredstva u trenutku prometne nesreće, neovisno o značajkama vozila, terenu na kojem se motorno vozilo upotrebljava i je li u stanju mirovanja ili u pokretu.

U teoriji prava osiguranja smatra se da je svrha uporabe motornog vozila ukupnost radnji koje se izvode motornim vozilom radi ostvarenja određenih čovjekovih potreba.¹³² Nadalje, pod uporabom vozila smatra se svaka uporaba vozila koja je za vozilo tipična i koja je povezana sa svrhovitošću njegova

¹²⁹ Ćurković, M., *Obvezna osiguranja u prometu*, op. cit., str. 283.

¹³⁰ Čl. 41. st. 3. ZOOP-a.

¹³¹ Tumačenje što sve uključuje uporabu jahte ili brodice vidi *infra* t. 3.1.2.1. i t. 3.1.2.2.

¹³² Ćurković, M., *Komentar Zakona o obveznim osiguranjima u prometu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2013., str. 97.

postojanja.¹³³ Pojam uporabe motornog vozila treba smatrati što je moguće šire, pa ono uključuje i vozilo zaustavljeno na cesti¹³⁴ te, primjerice, samozapaljenje vozila zbog neispravnosti instalacija.¹³⁵ Ako su odredbe ZOOP-a preuske ili su nejasne, osiguratelji u uvjetima slobodne tržišne utakmice mogu pojmu uporabe dati širi smisao i pokriće.¹³⁶

U kontekstu uporabe jahte ili brodice, u praksi i teoriji nema dvojbe da se uporabom, osim plovidbe, smatraju i radnje priveza, odveza, premještanja i sidrenja.¹³⁷ Osim toga, smatramo da uporaba jahte i brodice uključuje i smještaj jahte ili brodice na morskom vezu, sidrištu ili privezištu. Za razliku od toga, iz osiguranja su isključene štete uzrokovane dok se plovilo nalazilo na suhom vezu ili bilo smješteno na tlu na drugi način.¹³⁸ Također, ni odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti kupcima i drugim osobama u moru ne primjenjuju se na štete uzrokovane plovnim objektima koji se nalaze na kopnu.¹³⁹

U slučaju spora, oštećeni kupac ili druga osoba u moru ili njihovi pravni sljednici imaju pravo na direktnu tužbu. U čl. 11. st. 1. ZOOP-a propisano je da se odštetni zahtjev može podnijeti neposredno odgovornom osiguratelju.

Ako je kupcu ili drugoj osobi u moru šteta nanesena uporabom neosigurane ili nepoznate jahte ili brodice, oštećeni može podnijeti odštetni zahtjev Hrvatskom uredu za osiguranje. Iznosi za naknadu štete, kada je nadležan Hrvatski ured za osiguranje, isplaćuju se iz Garancijskog fonda.¹⁴⁰ Međutim, ovdje se u slučaju nepoznatog objekta otvara specifično činjenično pitanje – ako je objekt nepoznat, tada može biti nepoznato je li taj objekt jahta, brodica, brod ili neka druga naprava sposobna za plovidbu ili neki drugi objekt. Zbog toga će ovaj

¹³³ Becher, H., *Kfz. Haftpflichtschaeden*, 14. izdanje, Heideberg – Karlsruhe, 1980., str. 8, prema Ćurković, M., *Komentar Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, op. cit.*, str. 96.

¹³⁴ Gorenc, V.; Belanić, L.; Momčinović, H.; Perkušić, A.; Pešutić, A.; Slakoper, Z.; Vuklelić, M.; Vukmir, B., *Komentar zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 1769; Crnić, I.; Matić, J., *Odštetno pravo*, Zbirka sudskih rješidbi o naknadi i popravljanju štete s napomenama i propisima, drugo bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zgombić & Partneri plus, Zagreb, 2004., str. 114.

¹³⁵ Bolanča, D., *Pravo osiguranja Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2017., str. 89.

¹³⁶ Ćurković, M., *Komentar Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, op. cit.*, str. 98.

¹³⁷ Tako smatraju Ćurković, M., *Komentar Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, op. cit.*, str. 170 i Bolanča, D., *Pravo osiguranja Republike Hrvatske, op. cit.*, str. 113.

¹³⁸ Ćurković, M., *Komentar Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, op. cit.*, str. 170.

¹³⁹ Opširnije *supra* t. 3.1.4.2.

¹⁴⁰ Čl. 15. st. 2. ZOOP-a.

mehanizam zaštite oštećenika vrijediti samo ako se može utvrditi da je to bila nepoznata jahta ili brodica, a ne neki drugi plovni objekt ili naprava sposobna za plovidbu jer oni ne ulaze u polje primjene ZOOOP-a i njihovi vlasnici nisu dužni sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu koju njihovom uporabom mogu nanijeti kupcima i drugim osobama u moru.

4.2. Potvrda o osiguranju od odgovornosti za pomorske tražbine (Direktiva 2009/20/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o osiguranju brodovlasnika za pomorske tražbine)

Brodovi od tristo bruto tona ili više ne podliježu obveznom osiguranju od odgovornosti prema trećim osobama, ali u skladu s čl. 747.a PZ-a dužni su imati potvrdu o osiguranju odgovornosti za pomorske tražbine navedene u Međunarodnoj konvenciji o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976. do svota osiguranja navedenih u Protokolu iz 1996. na tu Konvenciju.¹⁴¹ To je obveza koja je propisana Direktivom 2009/20/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o osiguranju brodovlasnika za pomorske tražbine,¹⁴² a ona je kao akt Europske unije preuzeta u hrvatsko zakonodavstvo (ZIDPZ iz 2019.).¹⁴³

Ako je štetu kupacu ili drugoj osobi u moru uzrokovao brod od tristo bruto tona ili više, oštećeni nema pravo na direktnu tužbu.

4.3. Dobrovoljno osiguranje od odgovornosti za štetu trećim osobama zbog smrti ili tjelesne ozljede

Treći je tip osiguranja dobrovoljno osiguranje od odgovornosti za štetu trećim osobama zbog smrti ili tjelesne ozljede. Njega u praksi ugovaraju vlasnici svih plovnih objekata.

Uporaba plovila za sport i razonodu povezana je sa znatnim rizicima, pa osiguratelji razvijaju posebno prilagođeno osiguranje od odgovornosti za plovila koje pokriva širok raspon rizika koji mogu nastati tijekom njihova upravljanja. Među ostalim, pokrivena su i štete zbog smrti, tjelesne ozljede te oštećenja ili uništenja stvari treće osobe za vrijeme dok vlasnik ili korisnik plovila upravlja plovilom. Osiguranjem od odgovornosti osigurava se rizik obveze naknade

¹⁴¹ Ova je obveza uvedena u ZIDPZ iz 2013., a izuzeti od ove obveze su ratni brodovi, pomoćni ratni brodovi ili brodovi u vlasništvu države ili kojima upravlja država i koji služe za negospodarske javne svrhe (čl. 747.a PZ-a).

¹⁴² SL L 131, 28. svibnja 2009.

¹⁴³ Čl. 1.a ZIDPZ-a iz 2019.

štete trećoj osobi, i to štete proizašle iz događaja za koji je odgovoran osiguranik. Osiguranje se sklapa na određenu osiguranu svotu koja je gornja granica osigurateljeve obveze, bez obzira na to u kojoj je visini prouzročena šteta.¹⁴⁴

U slučaju postojanja ovog osiguranja, oštećeni nema pravo na direktnu tužbu jer je ovo pomorsko osiguranje.

4.4. Osiguranje od privatne odgovornosti

Na tržištu osiguranja nudi se osiguranje od privatne odgovornosti.¹⁴⁵ Tim je osiguranjem pokrivena građanskopravna izvanugovorna odgovornost osiguranika za štetu zbog smrti ili ozljede treće osobe koje osiguranik prouzroči u svojstvu privatne osobe izvan obavljanja djelatnosti kojom privređuje.

Ovom vrstom osiguranja nije pokrivena odgovornost za štete iz posjedovanja i uporabe plovila. Međutim, neki osiguravatelji nude proširenje osiguranja i na pokriće od odgovornosti iz posjedovanja i uporabe plovila do 15 kW snage motora.¹⁴⁶ Do stupanja na snagu novele ZOOP-a iz 2023. to su bila plovila koja nisu podlijezala obveznom osiguranju, a prema pozitivnom pravu taj je uvjet ukinut pa obveznom osiguranju podliježu sve jahte i brodice.¹⁴⁷

Prema općim uvjetima osiguratelja koji nude to proširenje, predmet osiguranja jest i odgovornost osiguranika za štete uzrokovane amaterskim bavljenjem sportom. To znači da je pokrivena i šteta koju osiguranik prouzroči trećim osobama uporabom, primjerice, daske za jedrenje i slične naprave koje se koriste za sport i rekreaciju. Ta odgovornost, naime, nije isključena u uvjetima osiguranja pa treba zaključiti da je pokrivena osiguranjem.¹⁴⁸

Isto tako, ovim je osiguranjem policom pokrivena šteta nastala upravljanjem plovnim objektom, primjerice, ako osiguranik unajmi plovilo i njime ozlijedi ili usmrti kupaca ili drugu osobu u moru. To se zaključuje interpretacijom općih uvjeta jer, također, u isključenjima iz osiguranja to nije navedeno kao isključenje.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Vidi Bolanča, D., *Pravo osiguranja Republike Hrvatske*, op. cit., str. 37.

¹⁴⁵ Primjerice, Allianz osiguranje, Osiguranje od privatne odgovornosti, Uvjeti za osiguranje od privatne odgovornosti, Allianz Hrvatska d.d. 150-0218E, https://www.allianz.hr/content/dam/onemarketing/cee/azhr/privatni/hr/files/pdfs/docfinder/dom-i-odgovornost/osiguranje-od-privatne-odgovornosti/T8373-07_Uvjeti_za%20osiguranje_od_privatne%20odgovornosti_150-0218_web.pdf (pristup 25. svibnja 2024.).

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ Opširnije *supra* t. 4.1.

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ *Ibid.*

Opisano osiguranje primjer je atipičnog osiguranja jer je u imovinsko osiguranje uvršteno pomorsko osiguranje pa na ugovor o osiguranju ovog tipa dolaze do primjene dva zakona. Na plovne objekte primjenjuje se PZ (odredbe o pomorskom osiguranju), a oštećeni nema pravo na direktnu tužbu, dok se na ostale objekte primjenjuje ZOO i oštećeni ima pravo na direktnu tužbu (čl. 965. st. 1. ZOO-a).

4.5. Osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja (nezgode)

Ugovor o osiguranju osoba od posljedica nesretnog slučaja (nezgode) još je jedan tip ugovora o osiguranju koji se primjenjuje, a njegovi su ugovaratelji, u praksi, najčešće koncesionari plaže za goste plaže, hotelijeri za svoje goste, koncesionari luke, kupaci i druge osobe u moru.

Prema praksi osiguratelja, kod dobrovoljnog osiguranja od posljedica nezgode osigurateljna zaštita postoji tijekom boravka na plovilu, ulaska na plovilo i napuštanja plovila, plivanja i kupanja, skijanja na moru, ali i boravka na kopnu ako taj boravak ne traje dulje od četrdeset osam sati.¹⁵⁰

Ovo nije pomorsko osiguranje, a to znači da se na ugovor o osiguranju primjenjuju odredbe ZOO-a. Oštećeni nema pravo na direktnu tužbu jer ovo nije osiguranje od odgovornosti.

5. OGRANIČENJE ODGOVORNOSTI ZA TRAŽBINE ZBOG SMRTI ILI TJELESNE OZLJEDE KUPAČA I DRUGIH OSOBA U MORU

Sustav ograničenja odgovornosti regulira se PZ-om u dijelu šestom »Brodar«, odjeljku 1. »Odgovornost brodara«. U čl. 385. propisano je da se odredbe ovog odjeljka PZ-a odnose na obveze koje nastaju u vezi s plovidbom i iskorištavanjem broda. Člankom 388. st. 1. t. a) PZ-a određeno je da su tražbine zbog smrti ili tjelesne ozljede do kojih je došlo u neposrednoj vezi s korištenjem broda ili radnjama spašavanja (pružanja pomoći), bez obzira na temelj odgovornosti podvrgnute ograničenju odgovornosti.¹⁵¹ Nadalje, čl. 388. st. 1. t. c) propisano je da su tražbine zbog drugih šteta koje proizlaze iz povrede izvanugovornih prava, a koje su nastale u neposrednoj vezi s iskorištavanjem broda ili radnjama

¹⁵⁰ Uniqa osiguranje, Osiguranje plovila, Osiguranje od nezgode, <https://www.uniqa.hr/fizicke-osobe/vozila-plovila/osiguranje-plovila/32> (pristup 7. lipnja 2024.).

¹⁵¹ Iznimka je propisana čl. 390. st. 2. PZ-a da brodar ne može ograničiti svoju odgovornost za štete nastale smrću ili tjelesnom ozljedom osoba koje zapošljava brodar.

spašavanja i pružanja pomoći, također, podvrgnute ograničenju odgovornosti. To znači da su i tražbine za naknadu štete zbog oštećenja ili uništenja neke naprave sposobne za plovidbu, primjerice, daske za jedrenje, daske za veslanje, padaline i sl., tražbine za koje brodar može ograničiti odgovornost.

Odredbom čl. 2. st. 1. PZ-a propisano je da se odredbe PZ-a o brodovima primjenjuju na sve pomorske objekte. Međutim, u dijelu PZ-a kojim se uređuje ograničenje odgovornosti i postupak ograničenja odgovornosti postoji nekoliko specijalnih odredbi o primjeni, a propisano je i nekoliko isključenja od primjene njegovih odredbi u odnosu na određene objekte.

Člankom 399. st. 1. propisano je da se odredbe o odgovornosti brodarka i postupku ograničenja odgovornosti primjenjuju i na brodice te je propisan način obračuna ograničenja odgovornosti. Za potrebe odredbi o ograničenju odgovornosti i postupku ograničenja odgovornosti (čl. 386. – 427.) brodica se smatra brodom s tonažom koja ne prekoračuje petsto tona. Navedena odredba o primjeni odredbi o ograničenju odgovornosti na brodice propisana je u PZ-u kako bi se i brodice, osim brodova i jahti, uključile u polje primjene ovog dijela PZ-a. Međutim, nakon stupanja na snagu izmijenjenog čl. 2. ZIDPZ-a iz 2019., navedena odredba čl. 399. PZ-a izgubila je svoju funkciju kojom se određuje polje primjene odredbi o ograničenju odgovornosti i na brodice, a zadržala je samo funkciju određivanja kriterija za izračun ograničenja odgovornosti.¹⁵²

U pojedinim dijelovima PZ-a (izvan dijela šestog kojim se uređuje ograničenje odgovornosti) decidirano se propisuje pravo na ograničenje odgovornosti za vlasnika ili korisnika jahte. U čl. 673.a st. 5. PZ-a propisano je da najmoprimac može ograničiti svoju odgovornost u vezi s plovidbom i uporabom brodice i jahte u skladu s odredbama dijela šestog PZ-a. Također, slično tomu, i u čl. 812.a PZ-a propisano je da vlasnik, korisnik i najmoprimac jahte ili brodice za štete prouzročene u čl. 810. PZ-a (odjeljak 2. »Odgovornost za smrti i tjelesne ozljede«) i čl. 811. PZ-a (odjeljak 3. »Odgovornost za oštećenje stvari«)¹⁵³ mogu ograničiti svoju odgovornost osnivanjem fonda ograničene odgovornosti u visini svote koja odgovara granicama odgovornosti propisanim u čl. 391. st. 1. t. 1. i 2. PZ-a¹⁵⁴ te u čl. 399. st. 1. PZ-a. Treba istaknuti da je do stupanja na snagu

¹⁵² Tako objašnjava Tuhtan Grgić, I., *Polje primjene imovinskoopravnih odredbi...*, *op. cit.*, str. 346.

¹⁵³ *Supra* t. 3.1.7. objašnjeno je da su imovinske štete nastale, primjerice, zbog uništenja ili oštećenja daske za jedrenje ili daske za veslanje ili pedaline ili kanua i slične naprave sposobne za plovidbu, mjerodavno materijalno pravo su odredbe PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodarka kojima je uređena odgovornost za oštećenje stvari (čl. 811. PZ-a).

¹⁵⁴ Riječ je o visini propisanoj općim ograničenjem odgovornosti. Detaljnije o ograničenju odgovornosti prema pravilima o globalnom ograničenju odgovornosti vidi Skorupan Wolff,

spomenutih odredbi čl. 673.a st. 5. PZ-a i čl. 812.a te izmijenjene odredbe čl. 2. PZ-a bilo propisano da se odredbe o brodovima primjenjuju i na jahte ako PZ-om nije drugačije određeno (čl. 2. st. 1. PZ-a iz 2004.), pa je slijedom toga i prije uvođenja navedenih specijalnih odredbi posljednjom novelom PZ-a iz 2019. postojalo pravo na ograničenje odgovornosti za vlasnike jahti.

Prema odredbi čl. 3. PZ-a kojim je propisano da se odredbe PZ-a primjenjuju na ratne brodove samo ako je to PZ-om izričito predviđeno, zakonodavac je u čl. 400. proširio primjenu odredbi PZ-a o ograničenju odgovornosti i na ratne brodove. To je važno za materiju odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba na moru jer se odredbe toga dijela PZ-a primjenjuju i na ratne brodove.¹⁵⁵

Pravo na ograničenje odgovornosti nema osoba koja je vlasniku protupravno oduzela brod, pa ona odgovara neograničeno.¹⁵⁶ Sustav pravila o odgovornosti za štetu, propisan odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti za štetu kupcima i drugim osobama, predviđa ekskulpaciju od odgovornosti vlasnika broda i brodarka za štetu kupcima i drugim osobama u moru ako im je protupravno oduzet brod.¹⁵⁷ U tom slučaju za štetu odgovara, osim osobe koja je u trenutku štetnog događaja upravljala brodom, i osoba koja je protupravno oduzela brod.¹⁵⁸ Osoba koja je upravljala protupravno oduzetim brodom ne može koristiti povlasticu ograničenja odgovornosti ako je znala da je taj brod protupravno oduzet.¹⁵⁹

Prethodno je objašnjeno da je u praksi vrlo rijetko, ali ipak moguće da kupcima ili drugim osobama u moru štetu uzrokuju plutajući objekti i nepomični odobalni objekti. Osnovna teza od koje treba krenuti u analizi pitanja primjenjuju li se odredbe PZ-a o ograničenju odgovornosti na ostale plutajuće objekte i nepomične odobalne objekte jest da su odredbe o ograničenju odgovornosti u PZ-u unesene po uzoru na Konvenciju o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976. i Protokol iz 1996. kojim se mijenja i dopunjuje Konvencija o ograničenju odgovornosti za

V., Osobe ovlaštene ograničiti odgovornost za tražbine nastale iz ugovora o prijevozu stvari morem, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 28. (2007.), br. 2, str. 973-1016.

¹⁵⁵ Opširnije *supra* t. 3.1.1.

¹⁵⁶ Tako smatraju Bolanča, D.; Amižić Jelovčić, P., *Pomorsko pravo*, *op. cit.*, str. 457; Primorac, Ž., *Zaštita kupaca i drugih osoba u moru...*, *op. cit.*, str. 21-38.

¹⁵⁷ Čl. 810. st. 3. PZ-a, opširnije vidi *supra* t. 3.1.4.

¹⁵⁸ Čl. 810. st. 4. PZ-a.

¹⁵⁹ Tako ističu Brajković, V. *et al.*, *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi...*, *op. cit.*, str. 352.

pomorske tražbine iz 1976.,¹⁶⁰ a ona se primjenjuje na *seagoing ships*, pa bi uniformno tumačenje tog rješenja nalagalo da se odredbe o ograničenju odgovornosti ne primjenjuju na plutajuće i nepomične odobalne objekte.¹⁶¹ Argument koji ide u prilog ovakvom zaključku jest da je u PZ uvrštena posebna odredba o primjeni dijela PZ-a o ograničenju odgovornosti i na brodice, ali ne i na ostale plutajuće i nepomične odobalne objekte. Osim toga, odredbom čl. 385. PZ-a propisano je da za obveze koje nastaju u vezi s plovidbom i iskorištavanjem broda odgovara brodar ako PZ-om nije drugačije određeno. Plutajući i nepomični odobalni objekti nisu namijenjeni za plovidbu i na njih se ne primjenjuju odredbe o iskorištavanju brodova, pa se i to može uzeti kao argument za neprimjenu odredbi o ograničenju odgovornosti na plutajuće i nepomične odobalne objekte.¹⁶²

U čl. 399. st. 2. PZ-a propisano je da se odredbe PZ-a o ograničenju odgovornosti ne primjenjuju na lebdjelice i ploveće platforme koje se koriste za istraživanja i iskorištavanja prirodnih bogatstava morskog dna i podzemlja.¹⁶³

Odredbe o ograničenju odgovornosti brodara ne primjenjuju se na tražbine predviđene odredbama glave VI., dijela VIII. PZ-a kojim je uređeno vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari (čl. 389. st. 1. t. d) PZ-a). Vlasnik podrtine ili potonule stvari odgovara neograničeno za tražbine naknade štete zbog smrti ili tjelesne ozljede kupača i drugih osoba u moru nastale podrtinom ili potonulom stvari te tražbine nastale kupačima i drugim osobama u moru poduzimanjem akcija vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari.

Na temelju čl. 18(1) LLMC-a 76/96, Republika Hrvatska izjavila je rezervu pri obvezivanju Protokolom LLMC iz 1996. To znači da se u Republici Hrvatskoj

¹⁶⁰ Republika Hrvatska je stranka Konvencije o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976., kako je izmijenjena Protokolom iz 1996. godine. Vidi Zakon o potvrđivanju (ratifikaciji) Konvencije o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine, *Narodne novine – Međunarodni ugovor*, br. 2/1992 i Zakon o potvrđivanju Protokola iz 1996. kojim se mijenja i dopunjuje Konvencija o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976. godine, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 12/2005 (u nastavku: LLMC 76/96).

¹⁶¹ Tako smatra i Tuhtan Grgić, I., *Polje primjene imovinskopravnih odredbi...*, *op. cit.*, str. 349.

¹⁶² Vidi opširniji komentar Tuhtan Grgić, I., *Polje primjene imovinskopravnih odredbi...*, *op. cit.*, str. 349 i 350.

¹⁶³ Kada je riječ o objektima čija je namjena istraživanje i iskorištavanje prirodnih bogatstava morskog dna i podzemlja, presudno jest je li u upisnik brodova takav objekt upisan kao tehnički plovni objekt, dakle, kao brod ili plutajući objekt. Tuhtan Grgić ističe da bi se na plovne objekte trebale primjenjivati odredbe o ograničenju odgovornosti, pa i u slučaju kada se radi o onim objektima koji se koriste za istraživanja i iskorištavanje prirodnih bogatstava morskog dna (v. Tuhtan Grgić, I., *Polje primjene imovinskopravnih odredbi...*, *op. cit.*, str. 349).

LLMC 76/96 ne primjenjuje na tražbine nastale zbog uklanjanja podrtina (čl. 2(1) d) i e) LLMC-a 76/96).¹⁶⁴

Osim vlasnika podrtina i potonulih stvari, također i vlasnici svih naprava sposobnih za plovidbu koje nisu plovni objekti neograničeno odgovaraju za tražbine nastale zbog smrti ili tjelesnih ozljeda kupaca i drugih osoba u moru.

6. ZAKLJUČAK

Kupanje u moru, vodeni sportovi i rekreacija uz uporabu različitih naprava sposobnih za plovidbu uobičajeni su načini zabave i razonode na moru, a nerijetko su glavna svrha boravka na kupalištima, morskoj obali i u moru. Predikcije pokazuju da će se rekreacija na moru u različitim pojavnim oblicima sve više razvijati, što povećava incidenciju nastanaka štetnih događaja. Uočena je pojava novih rizika koji leže u širenju ponude sredstva za rekreaciju, uporabi novih naprava sposobnih za plovidbu, razvoju novih vrsta autonomnih plovni objekata, sve snažnijih pogonskih strojeva plovni objekata te povećanoj frekventnosti njihove plovidbe i raznovrsnih načina rekreacije na moru. Nerijetko se u istom morskom pojasu nalaze kupaci i druge osobe u moru, plovni objekti te druge naprave sposobne za plovidbu, što utječe na incidenciju pomorskih nesreća u kojima dolazi do stradavanja kupaca i drugih osoba u moru.

Stradavanje kupaca ima pravne i ekonomske posljedice. Središnje pravno pitanje jest koji se sustav pravila o odgovornosti za štetu primjenjuje, točnije, koje su pretpostavke za primjenu pojedinog sustava odgovornosti za štetu. Tipologija objekta koji je uzrokovao smrt ili tjelesnu ozljedu glavna je *differentia specifica* za primjenu pojedinog sustava odgovornosti za štetu. Do primjene mogu doći tri sustava pravila o odgovornosti za štetu: a) PZ, dio osmi »Pomorske nesreće«, glava IV. »Izvanugovorna odgovornost vlasnika broda i brodarara«, odjeljak 1. »Zajedničke odredbe« i odjeljak 2. »Odgovornost za smrt i tjelesne ozljede« (čl. 808. – 810.); b) PZ, dio osmi »Pomorske nesreće«, glava VI. »Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari«, odredbe o odgovornosti za štetu koju neuklonjena

¹⁶⁴ International Maritime Organization, Status of IMO Treaties, Comprehensive Information on the Status of Multilateral Conventions and Instruments in Respect of which the International Maritime Organization or its Secretary-General Performs Depositary or Other Functions, 29. rujna 2021., str. 399, <https://www.wcdn.imo.org/localresources/en/About/Conventions/StatusOfConventions/Status%20-%202021.pdf> (pristup 23. kolovoza 2024.). Opširnije vidi Padovan, A. V.; Lobianco, R., A Comparative Study of Compulsory Wreck Removal under Croatian and Italian Maritime Law, *Revista de Derecho del Transporte (1889-1810)*, br. 30, 2022., str. 139; Padovan, A. V., *Ulloga pomorskog osiguranja...*, op. cit., str. 301.

ili neizvađena podrtina prouzroči trećim osobama (čl. 840.c *et seq.*) te odredbe o odgovornosti za štetu nastalu vađenjem bez odobrenja lučke kapetanije (čl. 840.g); c) ZOO, glava IX. »Izvanugovorni obvezni odnosi«, odjeljak 1. »Prouzročenje štete«, odsjek 1. »Opća načela«, odsjek 2. »Odgovornost po osnovi krivnje« (čl. 1045. – 1054. *et seq.*) i odsjek 4. »Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, Opće odredbe« (čl. 1063. – 1067. *et seq.*).

U radu su analizirane sve pojedinosti relevantne za određivanje koji je sustav pravila o odgovornosti za štetu mjerodavno pravo u pojedinom slučaju odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba na moru. Osim analize pretpostavki za primjenu određenih sustava odgovornosti za štetu, za kompletno sagledavanje pojedinih aspekata relevantnih za pravilan odabir materijalnog prava proučeni su i ciljevi zbog kojih su uvedene određene zakonske odredbe kojima se uređuju pojedini sustavi odgovornosti za štetu.

Izložena su pravna pitanja oko čijeg su tumačenja moguće dvojbe, a provedena produbljena analiza uključuje vrednovanje svih argumenata koji su pravno važni. Brojna su pravna pitanja složena i njihovo rješavanje zahtijeva dobro poznavanje kompletnog sustava pomorskog prava, razumijevanje klasifikacije i nomenklature pomorskih objekata i drugih naprava sposobnih za plovidbu, drugih *sui generis* objekata koji se nalaze u moru s nekom svrhom ili im se ta svrha izgubila, kao i instituta vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari koji ima specifična i originalna rješenja.

Uvijek je otvoren problem preuskog ili preširokog tumačenja pojedinog zakonskog izraza, kao i nedosljedna ili pogrešna uporaba pojmova koji su pravni, ali nisu u potpunosti podudarni pojmovima koji se rabe u jeziku. Izrađeno je tumačenje niza definicija pojmova koji su relevantni za primjenu pojedinih sustava pravila o odgovornosti za štetu, a to su definicije: kupaći, druge osobe u moru, plovni objekti, podrtine, potonule stvari, plutajući objekti, nepomični odobalni objekti i drugi relevantni pojmovi. Nadalje, odgovoreno je na pitanje koji argumenti podržavaju pravno stajalište prema kojem se treba prikloniti širem tumačenju sintagme »svi plovni objekti, bez obzira na veličinu i namjenu kojoj služe«, a kojom se određuje polje primjene sustava odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru, propisanog odredbama PZ-a o izvanugovornoj odgovornosti vlasnika broda i brodaru. U odnosu na to, iscrpno i recentno iznose se tumačenja i analiziraju mogući hipotetski primjeri slučajeva odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaća i drugih osoba u moru.

Analiza reglementacije našeg prijašnjeg pomorskog zakonodavstva pokazuje da nije bila uređena odgovornost za štetu koju je podrtina ili potonula stvar uzorkovala trećim osobama. Novim uređenjem iz ZIDPZ-a iz 2013. normirano

je vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari, a u sklopu instituta vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari uveden je novi koncept i sustav odgovornosti za štetu trećim osobama koju uzrokuju podrtine i potonule stvari te štetu nastalu poduzimanjem vađenja podrtina i potonulih stvari bez odobrenja nadležne lučke kapetanije. Posebice su propisani specifični kriteriji za određivanje na koje se objekte i djelatnosti primjenjuje taj sustav odgovornosti za štetu. Novi koncept odgovornosti za štetu trećim osobama, među koje se ubrajaju kupaci i druge osobe u moru, predstavlja uspješan pravni regulativ čiji je eksplicitni smisao nesumnjivo u interesu bolje zaštite kupaca i drugih osoba u moru, dok je implicitan smisao ovih zakonskih odredbi da se podrtine ili potonule stvari što prije uklone ili izvade, a time i otkloni rizik uzrokovanja štete trećim osobama.

Pravila građanskog prava, odnosno odredbe ZOO-a o odgovornosti za štetu primjenjuju se na sve slučajeve odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru za koje ne postoje specijalne odredbe PZ-a kao propisa koji uređuje izvanugovorne odnose odgovornosti za štetu koju uzrokuju plovni objekti, kao i odnose odgovornosti za štetu koju trećim osobama uzrokuju podrtine i potonule stvari. Detaljno je analizirano na koje se sve objekte i djelatnosti, kojima je počinjena šteta kupcima i drugim osobama u moru, primjenjuje ovaj sustav odgovornosti za štetu.

Radi cjelovite i detaljne analize pitanja koji sve sustavi pravila o odgovornosti za štetu konkuriraju za primjenu na slučajeve odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru, raščlanjeni su, precizno opisani i analizirani mogući scenariji nastanaka štetnih događaja u kojima je uzrokovana smrt ili tjelesna ozljeda kupaca ili druge osobe u moru. Ta je analiza podloga za temeljitu poredbenu analizu pretpostavki za primjenu pojedinih sustava odgovornosti za štetu koja je omogućila precizno razlučivanje elemenata koji služe za razgraničenje polja primjene pojedinih sustava odgovornosti za štetu.

Izrađen je i rezime analize pretpostavki za primjenu pojedinih sustava odgovornosti za štetu uzrokovanu smrću ili tjelesnom ozljedom kupaca ili drugih osoba u moru.

Za produbljenju analizu ove materije provedena je analiza pravnih pitanja iz područja prava osiguranja te ograničenja odgovornosti za tražbine zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru.

U radu je opisano kako bi se rješavala konkretna pravna pitanja proizašla iz izvanugovornog odnosa odgovornosti za štetu zbog smrti ili tjelesne ozljede kupaca i drugih osoba u moru. Iznijele su se kritičke ocjene pojedinih pravnih pristupa u rješavanju pravnih pitanja, a odgovori na njih znanstveno su objašnjeni.

Analizom sadržaja i domašaja odredbi pozitivnog prava uočeno je da određena pravna pitanja mogu biti dvojbena u praksi, međutim, utvrđeno je da se ne radi o pravnim prazninama u zakonima kojima se uređuju pojedini sustavi odgovornosti za štetu te da se uočene dvojbe mogu razjasniti interpretacijom propisa i komentarom zakonskih odredbi. Stoga su ona detaljno analizirana i u odnosu na njih zauzeta su recentna tumačenja koja do tada nisu bila dostupna u domaćoj pravnoj teoriji i tumačena u sudskoj praksi.

Tumačenja pravnih pitanja trebaju doprinijeti unapređenju provedbe propisa kojima se uređuju pojedini sustavi odgovornosti za štetu. U tom se kontekstu ističu nužnost i važnost jedinstvenog tumačenja pretpostavki za primjenu pojedinog sustava odgovornosti za štetu te jedinstveno tumačenje drugih akcesornih pitanja iz područja prava osiguranja, kao i onih koja se odnose na ograničenje odgovornosti, a u odnosu na koja su u ovom radu izrađena tumačenja i njihova znanstvena analiza.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige i poglavlja u knjigama:

1. Becher, H., *Kfz. Haftpflichtschaden*, 14. izdanje, Heideberg – Karlsruhe, 1980., str. 8, prema Ćurković, M., *Komentar Zakona o obveznim osiguranjima u prometu*, Inženjerski biro d.d., Zagreb, 2013., str. 96.
2. Bolanča, D.; Amižić Jelovčić, P., *Pomorsko pravo*, Pravni fakultet u Splitu, Split, 2023.
3. Bolanča, D., *Pravo osiguranja Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2017.
4. Brajković, V.; Ćolović, I.; Filipović, V.; Jakaša, B.; Katičić, N.; Pallua, E.; Tomašić, V.; Triva, S., *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi s napomenama i komentarskim bilješkama*, Narodne novine, Zagreb, 1981.
5. Crnić, I.; Matić, J., *Odštetno pravo*, Zbirka sudskih rješidbi o naknadi i popravljanju štete s napomenama i propisima, drugo bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zgombić & Partneri plus, Zagreb, 2004.
6. Ćorić, D., The Meaning and Use of Term Ship in the Croatian Maritime Legislation, Zunarelli, S.; Musi, M. (ur.), *Current Issues in Maritime and Transport Law, Il Diritto Marittimo – Quaderni 2*, Bonomo Editore, Bologna, 2016., str. 299-335.

7. Ćurković, M., *Komentar Zakona o obveznim osiguranjima u prometu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2013.
8. Ćurković, M., *Obvezna osiguranja u prometu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2007.
9. Gorenc, V.; Belanić, L.; Momčinović, H.; Perkušić, A.; Pešutić, A.; Slakoper, Z.; Vuklelić, M.; Vukmir, B., *Komentar zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb, 2014.
10. Ivković, Đ.; Terzić, B.; Maćešić, M., *Sudar pomorskih plovniha objekata: priručnik*, Piran – Split – Rijeka, 2008., str. 4-5, prema Tuhtan Grgić, I., Polje primjene imovinskopravnih odredbi Pomorskog zakonika s obzirom na objekte, Amižić Jelovčić, P. (ur.), *Zbornik radova 3. međunarodne znanstvene konferencije pomorskog prava »Suvremeni izazovi pomorske plovidbe« – ISCM Split 2021*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2021., str. 357.
11. Jakaša, B., *Sistem plovidbenog prava Jugoslavije*, četvrta knjiga, *Plovidbene nezgode*, 2. svezak, Narodne novine, Zagreb, 1990.
12. Jakaša, B., *Udžbenik plovidbenog prava*, Narodne novine, Zagreb, 1979.
13. Kačer, H.; Radolović, A.; Slakoper, Z., *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*, Poslovni zbornik, Zagreb, 2006.
14. Padovan, A. V.; Skorupan Wolff, V., The Repercussions of the Legal Definitions of Ship, Yacht and Boat in the Croatian Maritime Code on the Court Competence Ratione Materiae in Disputes Arising from Berthing Contracts, Musi, M. (ur.), *The Ship: An Example of Legal Pluri-Qualification, Il Diritto Marittimo – Quaderni 3*, Bonomo Editore, Bologna, 2016., str. 249-277.
15. Padovan, A. V.; Skorupan Wolff, V., Zakonska rješenja *de lege ferenda* za napuštena plovila u marinama, Barbić, J. (ur.), *Pravni okvir za luke nautičkog turizma*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2018., str. 137-164
16. Padovan, A. V., Ugovorni odnosi i odgovornost za štetu u nautičkom turizmu, Luković, T. (ur.), *Nautički turizam Hrvatske (drugo dopunjeno i prerađeno izdanje)*, Redak, Split, 2024., str. 71-82.
17. Padovan, A. V., *Uloga pomorskog osiguranja u zaštiti morskog okoliša od onečišćenja s brodova*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2012.
18. *Pomorska enciklopedija*, 6. svezak, Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 1983.
19. Vrhovni sud Republike Hrvatske, *Izbor odluka 2/2008-235*, Narodne novine, Zagreb, 2008.

Članci:

1. Bolanča, D., Izvanugovorna odgovornost za smrt i tjelesne povrede kupaca i drugih osoba u moru (vodi) koje prouzrokuje brod (usporedba bosansko-hercegovačkog i hrvatskog plovidbenog zakonodavstva), *Zbornik radova »Pravo, tradicija i promjene«*, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Istočno Sarajevo, 2020., str. 32-45.
2. Bukovac Puvača, M., »Sive zone« izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 30 (2009.), br. 1, str. 221-243.
3. Ćorić, D.; Pajković, M., Autonomni brod – nova vrsta broda u pomorskom zakonodavstvu, Amižić Jelovčić, P. (ur.), *Zbornik radova 2. međunarodne znanstvene konferencije pomorskog prava »Suvoremeni izazovi pomorske plovidbe« – ISCM Split 2018*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2018., str. 105-118.
4. Grabovac, I., Odgovornost broдача za štetne posljedice udara i osiguranje, *Osiguranje i privreda časopis za teoriju i praksu osiguranje*, br. 1-2 (siječanj – veljača), 1970., str. 26-32.
5. Marin, J., Pravo vlasništva na brodu, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 47 (1997.), br. 4, str. 407-425.
6. Padovan, A. V.; Lobianco, R., A Comparative Study of Compulsory Wreck Removal under Croatian and Italian Maritime Law, *Revista de Derecho del Transporte (1889-1810)*, br. 30, 2022., str. 101-158.
7. Padovan, A. V.; Skorupan Wolff, V., Pomorskopravni institut uklanjanja podrtina – konceptijska razmatranja i kritika pravnog uređenja u hrvatskom pomorskom pravu, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 50 (2011.), br. 165, str. 117-163.
8. Petrinović, R.; Skorupan Wolff, V., Yacht Charter Party Agreement According to Croatian Law, Ivošević, Š.; Vidan, P. (ur.), *Book of Proceedings, 8th International Maritime Science Conference*, Pomorski fakultet u Kotoru i Pomorski fakultet Sveučilišta u Splitu, Kotor, 2019., str. 505-511.
9. Primorac, Ž., Odgovornost vlasnika broda i broдача za štetu nastalu kupcima i drugim osobama u moru na području kupališta, Seršić, V. (ur.), *Zbornik radova »In memoriam prof. dr. sc. Vjekoslav Šmid« Aktualnosti pomorskog prava, prava mora i prava turizma*, Grad Rab i Pravni fakultet Split, Rab, 2012., str. 313-330.

10. Primorac, Ž., *Zaštita kupaca i drugih osoba u moru prema odredbama hrvatskih zakonskih i podzakonskih propisa pomorskog prava*, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, god. 5 (2011.), br. 3-4, str. 21-38.
11. Skorupan Wolff, V., *Koncept stvarne nadležnosti sudova u plovidbenim sporovima (analiza de lege lata)*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 39 (2018.), br. 2, str. 949-988.
12. Skorupan Wolff, V., *Osobe ovlaštene ograničiti odgovornost za tražbine nastale iz ugovora o prijevozu stvari morem*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 28. (2007.), br. 2, str. 973-1016.
13. Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., *Je li plovilo na vezu opasna stvar, a djelatnost marine opasna djelatnost?*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 61 (2022.), br. 176, str. 217-288.
14. Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., *Kritika važećeg i prijedlog novog pravnog uređenja vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 51 (2012.), br. 166, str. 11-77.
15. Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., *Osobitosti prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 54 (2015.), br. 169, str. 89-143.
16. Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., *Postoje li elementi ostave u ugovorima o vezu u lukama nautičkog turizma?*, Čorić, D.; Radionov, N.; Čar, A. (ur.), *Zbornik radova 2. Međunarodne konferencije transportnog prava i prava osiguranja*, INTRANSLAW Zagreb 2017., Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2017., str. 313-353.
17. Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., *Smjernice za pravila odabir stvarno nadležnog suda u sporovima iz ugovora o vezu u marini te zakonski prijedlozi de lege ferenda*, Amižić Jelovčić, P. (ur.), *Zbornik radova s 1. međunarodne znanstvene konferencije pomorskog prava »Suvoremeni izazovi pomorske plovidbe« – IS-CML Split 2016*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2017., str. 379-420.
18. Skorupan Wolff, V.; Padovan, A. V., *Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 56 (2017.), br. 171, str. 91-143.
19. Skorupan Wolff, V.; Petrinović, R., *Međunarodna konvencija o uklanjanju podrtina*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 47 (2008.), br. 162, str. 109-134.

20. Skorupan Wolff, V., Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari prema Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika iz 2018., *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 58 (2019.), br. 173, str. 209-254.
21. Tuhtan Grgić, I., Polje primjene imovinskopravnih odredbi Pomorskog zakonika s obzirom na objekte, Amižić Jelovčić, P. (ur.), *Zbornik radova 3. međunarodne znanstvene konferencije pomorskog prava »Suvoremeni izazovi pomorske plovidbe« – ISCML Split 2021*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2021., str. 333-379.

Propisi:

1. Direktiva 2009/20/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o osiguranju brodovlasnika za pomorske tražbine, SL L 131, 28. svibnja 2009.
2. International Maritime Organization, Status of IMO Treaties, Comprehensive Information on the Status of Multilateral Conventions and Instruments in Respect of which the International Maritime Organization or its Secretary-General Performs Depositary or Other Functions, 29. rujna 2021., <https://www.wcdn.imo.org/localresources/en/About/Conventions/StatusOfConventions/Status%20-%202021.pdf> (pristup 23. kolovoza 2024.).
3. Konvencija o međunarodnim pravilima o izbjegavanju sudara na moru, *Službeni list SFRJ*, br. 60/1975.
4. Međunarodna konvencija iz Nairobija o uklanjanju podrtina iz 2007. godine, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 3/2017.
5. Odluka o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacija o sukcesiji, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 1/1992.
6. Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Međunarodne konvencije o spašavanju, 1989., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/1998.
7. Pomorski zakonik, *Narodne novine*, br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015, 17/2019.
8. Pravila za statutarnu certifikaciju pomorskih brodova, Opći propisi, *Narodne novine*, br. 15/2019.
9. Pravilnik o jahtama, brodicama i čamcima, *Narodne novine*, br. 13/2020.
10. Pravilnik o sigurnosti pomorske plovidbe u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske te načinu i uvjetima obavljanja nadzora i upravljanja pomorskim prometom, *Narodne novine*, br. 79/2013, 140/2014, 57/2015.

11. Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora, *Narodne novine*, br. 72/2021.
12. Pravilnik o uvjetima za obavljanje djelatnosti iznajmljivanja plovila sa ili bez posade i pružanje usluge smještaja gostiju na plovilu, *Narodne novine*, br. 42/2017.
13. Zakon o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika, *Narodne novine*, br. 26/2015.
14. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, *Narodne novine*, br. 155/2023.
15. Zakon o obveznim osiguranjima u prometu, *Narodne novine*, br. 151/2005, 36/2009, 75/2009, 76/2013, 152/2014, 155/2023.
16. Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi, *Službeni list SFRJ*, br. 22/1977.
17. Zakon o potvrđivanju Protokola iz 1996. kojim se mijenja i dopunjuje Konvencija o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine iz 1976. godine, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 12/2005.
18. Zakon o potvrđivanju (ratifikaciji) Konvencije o ograničenju odgovornosti za pomorske tražbine, *Narodne novine – Međunarodni ugovor*, br. 2/1992.
19. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, pročišćeni tekst, *Narodne novine*, br. 81/2015.

Sudska praksa:

1. Vs, Rev-2608/88 od 18. svibnja 1989., *Informator 3793*, primjer br. 37, prema Crnić, I., *Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i abecedno kazalo pojmova*, četvrto, bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2010., str. 1543.
2. Vs, Rev-3222/99 od 2. veljače 2002., prema Crnić, I., *Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i abecedno kazalo pojmova*, četvrto, bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2010., str. 1535.
3. Županijski sud u Varaždinu, Gž-605/08 od 8. travnja 2008.
4. Županijski sud u Varaždinu, stalna služba u Koprivnici, Gž 1240/2018-2 od 28. studenog 2019.
5. Županijski sud u Varaždinu, stalna služba u Koprivnici, Gž 292/2021-2 od 14. lipnja 2021.

Ostalo:

1. Adeel, H., What We Know About the Francis Scott Key Bridge Collapse in Baltimore, *The New York Times*, objavljeno 26. ožujka 2024., <https://www.nytimes.com/2024/03/26/us/key-bridge-collapse-baltimore-what-to-know.html> (pristup 12. lipnja 2024.).
2. Allianz osiguranje, Osiguranje od privatne odgovornosti, Uvjeti za osiguranje od privatne odgovornosti, Allianz Hrvatska d.d. 150-0218E, https://www.allianz.hr/content/dam/onemarketing/cee/azhr/privatni/hr/files/pdfs/docfinder/dom-i-odgovornost/osiguranje-od-privatne-odgovornosti/T8373-07_Uvjeti_za%20osiguranje_od_privatne%20odgovornosti_150-0218_web.pdf (pristup 25. svibnja 2024.).
3. Brod udario u trogirsku rivu i uništio cjevovod za Čiovo, *Portal Morski.HR*, objavljeno 20. svibnja 2024., <https://www.morski.hr/radovi-u-trogiru-brod-udario-u-rivu-i-unistio-cjevovod/> (pristup 21. svibnja 2024.).
4. Hrvatski ured za osiguranje, Motorna vozila i osiguranje 2022., https://huo.hr/upload_data/site_files/1826906263721775511687156513_motorna-vozila-i-osiguranje-2022.pdf (pristup 18. lipnja 2024.).
5. Jetsurf, Daske za surfanje na benzinski pogon, električni pogon, usporedba modela, <https://jetsurf.com/> (pristup 11. lipnja 2024.).
6. Objavljena fotografija Britanca koji je pao s kruzera kod otoka Jabuke, *Novi list*, objavljeno 17. kolovoza 2024., <https://www.novolist.hr/novosti/crna-kronika/objavljena-fotografija-britanca-koji-je-pao-s-kruzera-kod-otoka-jabuke/> (pristup 17. kolovoza 2024.).
7. Republika Hrvatska, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Uprava sigurnosti plovidbe, Godišnje izvješće o akcijama traganja i spašavanja na moru u 2022. godini s usporednom analizom, https://mmpi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MORE/USP/TiS/TiS%20Statistike/TiS-STAT%202023/MMPI%202022%20SAR%20REPORT%202022%2021-6_23.pdf (pristup 25. svibnja 2024.).
8. Strava! Žena ostala bez noge! Skočila u more pa ju zahvatio propeler, *Riportal*, objavljeno 24. srpnja 2024., <https://riportal.net.hr/crna-kronika/strava-ze-na-ostala-bez-noge-skocila-u-more-pa-ju-zahvatio-propeler-brodice/461059/> (pristup 24. srpnja 2024.).
9. Uniqa osiguranje, Osiguranje plovila, Osiguranje od nezgode, <https://www.uniqa.hr/fizicke-osobe/vozila-plovila/osiguranje-plovila/32> (pristup 7. lipnja 2024.).

Summary:

PRESUMPTIONS FOR THE APPLICATION OF CERTAIN SYSTEMS OF LIABILITY FOR LOSS OF LIFE AND PERSONAL INJURY TO SWIMMERS AND OTHER PERSONS IN THE SEA

Loss of life and personal injury to swimmers and other persons in the sea can be caused by various types of waterborne craft and seaworthy devices that are not waterborne craft in the sense of the Maritime Code (for example, windsurfing boards, paddleboards, surfboards, boards with a parachute (kiteboarding), electric surfboards, seabobs (underwater scooters), pedal boats, canoes, kayaks, scull boats (sandolini), towing tubes and various other devices used for sports and leisure), and, very rarely, but still possible, others maritime objects and wrecks and sunken objects. The application of the law depends on which object caused the loss of life or personal injury to the swimmer or other person in the sea. Three systems of rules on liability for damage can be applied. The first system consists of provisions of the Maritime Code on non-contractual liability of the shipowner and ship operator, and liability for loss of life and personal injury (Articles 808-810 of the Maritime Code). The second system is prescribed by the provisions of the Maritime Code on the recovery and removal of wrecks and sunken objects (Article 840c and Article 840g of the Maritime Code). The third system consists of provisions of the Civil Obligations Act on liability for damage (Articles 1045-1054 or Articles 1063-1067 of the Civil Obligations Act). A commentary and critical analysis of the presumptions for the application of certain systems of liability for damage is the topic of this paper. The theoretical foundations of presumptions relevant to the application of a particular system of liability for damage are studied, and their comparative analysis is conducted, which establishes their congruences, similarities and differences. With the aim of systematic analysis, possible scenarios of the occurrence of injurious events where the loss of life or personal injury to swimmers and other persons in the sea are caused are considered and precisely distinguished in order to observe and interpret certain specific presumptions that are decisive for the question of which system of rules on liability for damage should be applied in the specific case of liability for damage. Possible legal approaches to solving legal issues related to the interpretation of the presumptions for the application of a particular system of liability for damage are presented, and in relation to them a legal position is taken on how certain doubtful legal issues should be interpreted. The legal concept of "swimmers" is investigated and an examination made of who is to be included in the circle of "other persons in the sea" to whom the provisions of the Maritime Code on non-contractual liability for loss of life and personal injury are applied. The terms waterborne craft, wrecks, sunken objects, floating facility, offshore fixed objects and similar relevant terms are precisely described and analysed. The scope and reach of the phrase "apply to boats and other waterborne craft irrespective of their size and purpose"

is considered, which defines the field of application of the system of liability for damage provided for in the provisions of the Maritime Code on non-contractual liability for loss of life and personal injury. Legal issues that appear to be significant, open, and doubtful regarding the interpretation and application of the provisions on the limitation of liability for claims for death or personal injury to swimmers are studied. Aspects of insurance related to injurious events in which loss of life and personal injury to swimmers and other persons in the sea are caused are also analysed. It is concluded that legal regulations are characterised by completeness and systematicity; however, many specific legal issues related to the delimitation of certain systems of liability for damage, limitation of liability, and certain types of insurance contracts may be doubtful, and have not been dealt with in our legal theory or interpreted in jurisprudence. Interpretations of open legal issues and comments on legal provisions presented in this paper should contribute to an improvement in the implementation of regulations in practice and provide guidelines for the correct selection of law for specific non-contractual liability for damage due to the loss of life and personal injury to swimmers and other persons at sea.

Keywords: *swimmers; other persons in the sea; waterborne craft; vessels for sports and leisure; liability for damage; loss of life and personal injury to swimmers and other persons in the sea.*